

**Koncepce romské integrace ve
Zlínském kraji
na léta 2020 – 2024**

Obsah

1. Historie Romů	6
2. Východiska Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji	11
2.1. Strategie romské integrace do roku 2020	11
2.2. Zásady dlouhodobé koncepce romské integrace do roku 2025	12
2.3. Zprávy o stavu romské menšiny v ČR	13
2.4. Krajská koncepce romské integrace ve Zlínském kraji	13
3. Sociálně – demografická analýza	15
3.1. Charakteristika kraje	15
3.2. Romové a EU.....	25
3.3. Romové v krajích.....	27
3.4. Romové ve Zlínském kraji.....	28
4. Analýzy jednotlivých oblastí romské integrace	30
4.1. Zaměstnanost	33
4.2. Bydlení	39
4.3. Školství	43
4.4. Bezpečnost.....	49
4.5. Kriminalita.....	54
4.6. Oblast zdraví.....	60
4.7. Terénní práce.....	63
5. Institucionální analýza na národní úrovni	67
5.1. Rada vlády ČR pro záležitosti romských menšiny	67
5.2. Odbor pro sociální začleňování Úřadu vlády ČR (dále jen „Agentura“).....	68
5.3. Rada vlády ČR pro národnostní menšiny.....	68
5.4. Rada vlády pro lidská práva	69
5.5. Veřejný ochránce práv.....	70
5.6. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.....	70
5.7. Ministerstvo kultury ČR	70
5.8. Ministerstvo vnitra ČR	71
5.9. Ministerstvo spravedlnosti ČR.....	71
5.10. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.....	71
5.11. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	71
6. Institucionální analýza na regionální úrovni	72
6.1. Kraj	72
6.2. Obce.....	75

6.3. Neziskový sektor	75
7. Aktivita	77
Cíl 1 Zvýšení životní úrovně Romů	77
Cíl 2 Zvýšení vzdělanosti a uchování tradic	78
Cíl 3 Odstranění vnějších překážek k začlenění Romů do společnosti	79
Slovníček základních pojmů:	82
Seznam tabulek, grafů, obrázků a map	84
Příloha č. 1.....	85
Příloha č. 2.....	87

Úvod

Současný dokument, v pořadí již čtvrtá Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji je vytvořen na léta 2020 – 2024 má za cíl navrhnout možnosti řešení, které povedou k úspěšnější integraci Romů ve všech oblastech, které se dotýkají jejich života a dosažení jejich zapojení do společenského, kulturního a politického života. Integrace Romů do společnosti se zaměřuje zejména na oblast zaměstnanosti, která je pro početné romské rodiny velmi důležitým prvkem v integraci, na oblast bydlení, která je hlavním faktorem integrace, na oblast vzdělávání, které je spojeno s ekonomickou nezávislostí a snadnějším zapojením se na trh práce, neméně důležitá je také oblast bezpečnosti a zdraví.

Krajská koncepce je v souladu s národní střednědobou Strategii romské integrace do roku 2020 a se zásadami dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025, jejichž účelem je: vytvořit rámec pro opatření, která povedou ke zvrácení negativních trendů ve vývoji situace značné části Romů v ČR v oblastech vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení, zdravotní a sociální, nastartují a urychlí pozitivní změny, které povedou k postupnému odstranění neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi situací značné části Romů a většinové části populace, zajistí účinnou ochranu Romů před diskriminací, bezpečné soužití a povzbudí rozvoj romské kultury, jazyka a participaci Romů. Integrální součástí strategie je její propojení na politiky prováděné nebo koordinované na úrovni EU a současně na mezinárodní iniciativy, zejména v rámci Rady Evropy, v návaznosti na iniciativu Dekáda romské inkluze, na doporučení kontrolních mechanismů OSN.¹

Základní zákonem pro plnění integrace je zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který v ustanovení § 6 odst. 7 uvádí že: „Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti“. Oblastí romské integrace se Zlínský kraj začal systematicky zabývat od 1. 1. 2003, kdy byla ustanovena funkce Krajského koordinátora pro národnostní menšiny v souladu zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích a o změně pozdějších předpisů. Následně tato funkce byla upravena na název krajský koordinátor romských poradců, který se zaměřuje se na koordinaci a metodickou podporu subjektů na lokální úrovni ve prospěch zlepšení sociální, kulturní i politické situace Romů.

Krajská koncepce obsahuje mj. také nastínění základních oblastí problémů, se kterými se Romové potýkají. Cílem je pomáhat řešit problémy v praxi, předcházet jim a spolupracovat se všemi dotčenými institucemi. Proto je důležitá v integraci úzká spolupráce všech zainteresovaných aktérů (obce, školy, úřady práce, neziskové organizace, PČR, MP, soudy apod.).

Tento dokument může dále sloužit jako doporučující materiál pro města a obce Zlínského kraje při řešení integrace Romů. Jeho obsahem jsou doporučení, která mohou obcím sloužit pro práci s osobami ohroženými sociálním vyloučením a to z toho důvodu, že města a obce mají ke svým obyvatelům nejbližší a mohou včas využít nástroje pro zabránění rozšiřování a tvorby sociálně vyloučených lokalit a přizpůsobit je svým potřebám. Proto za každý uplynulý kalendářní rok vyhotovuje krajský koordinátor Zprávu o plnění koncepce integrace romské menšiny ve Zlínském kraji, ze které vyplývá, jak města či obce postupovala při plnění romské integrace.

¹ Zdroj: Strategie romské integrace do roku 2020

Dokument je rozdělen na tři části:

- I. Analytickou část, která popisuje historii Romů, východiska koncepce, demografickou analýzu, analýzu jednotlivých oblastí romské integrace a institucionální analýzu
- II. Návrhovou část, která je rozdělena na vizi, cíle, strategii, priority a akční plán
- III. Implementační část

I. Analytická část

Analytická část koncepce je rozdělena do 6 celků, které tvoří historie Romů, východiska Koncepce romské integrace popisující základní zdroje, ze kterých bylo čerpáno, demografickou analýzu, analýzu jednotlivých oblastí romské integrace a institucionální analýzu na regionální úrovni a institucionální analýzu na národní úrovni.

1. Historie Romů

Romové jsou dnes etnikem bez vlastního politického územního celku, romské subetnické skupiny žijí po celém světě – respektive v zemích mnoha států světa, v nichž jsou specifickou etnickou skupinou. Pojmenování Rom² je vlastním názvem, kterým se sami Romové nazývají. Sami sebe takto mezi sebou označují jak Romové, kteří aktivně používají romský jazyk, tak i Romové, kteří již romsky nemluví. Příslušníky romského etnika na celém světě přitom spojují společné historické zkušenosti. Od dávnověku dodnes si Romové udrželi svébytný romský jazyk a kulturu.³

Specifický vzhled a způsob života romských skupin⁴ vyvolával od středověku, kdy se Romové poprvé objevují na evropském kontinentě, pozornost majoritního obyvatelstva. Na otázku po původu Romů podávali evropští učenci po dlouhá století různé odpovědi. V dostupných historických pramenech ze 14. a dalších století se ponejvíce setkáváme s citovanými legendami o jejich egyptském původu. S tím souvisí z hlediska etymologie i fakt, že se dodnes pro Romy používá v některých evropských jazycích označení odvozené od pojmenování Egypta (latinsky aegyptus). Například v anglickém jazyce je to slovo Gypsy,⁵ ve španělštině Gitanos atd. V jiných evropských jazycích se název pro Romy odvozuje pravděpodobně od řeckého athinganos, v německém jazyce je Rom označován jako Zigeuner.⁶ Ze stejné etymologie zřejmě vychází i české pojmenování Cikán, slovenské Cigán atd. Oproti tomu etymologie slova Rom jednoznačně odkazuje na původní podobu slova dom (v některých novindických jazycích), jehož starší známá podoba, doložená v sanskrtských textech, je domba. Tím poukazuje na skupinu obyvatel indického subkontinentu, ze které Romové s největší pravděpodobností pochází – na uskupení kast známé pod názvem Romové. V romštině slovo rom psané s malým písmenem na začátku slova znamená primárně „muž“, dále „manžel“. Rom – psáno s velkým písmenem – označuje příslušníka romského národa.

Z hlediska klasické evropské historiografie máme pro nejstarší dějiny Romů nedostatek písemných pramenů. Indické prameny nám o předcích Romů prozrazují jen velice málo, několik známých zmínek v perských a arabských pramenech z pozdější doby je pokládáno za sporné. Od středověku se v evropském historickém kontextu občas setkáváme s jasnějšími zprávami o přítomnosti romského obyvatelstva. I nadále však platí, že se jedná o zprávy kusé, často neúplné, které obraz romské historie mnohdy velmi nedostatečně

² Pojmenování Rom je vlastním romským označením – autoetnonymem.

³ Věda, která se zabývá kulturou, jazykem a historií Romů, se nazývá česky romistika. V angličtině romani studies. O české romistice viz www.romistika.eu

⁴ Z etnologického hlediska je nutné rozlišovat na světě jednotlivé skupiny Romů, takzvané subetnické skupiny. Ty se mezi sebou odlišují na základě své jazykové, profesní nebo kulturní tradice a vzájemně se vůči sobě vymezují.

⁵ Anglické pojmenování Gypsy má svůj původ v legendě o egyptském původu Romů.

⁶ Německé pojmenování Zigeuner nebo české pojmenování Cikán má svůj původ v řeckém pojmenování romských skupin v Byzanci

vyplňují a vykreslují. Jedním z charakteristických znaků těchto pramenů je, že se v nich píše výhradně o cikánech – jak byli Romové majoritou tehdy nazýváni.

Kvalitativní změna v pramenných historických materiálech nastává až ve 20. století. Velkou měrou přispívá k této změně nový přístup v získávání historických informací, a to zejména práce metodou tzv. orální historie (tj. odborný sběr, zaznamenávání a přepis osobních vzpomínek pamětníků).

Významným mezníkem z hlediska klasické historiografie je vedle této modernizace historické vědy také fakt, že v průběhu 20. století sami Romové začali svůj jazyk používat v písemné podobě, a to prakticky po celém světě, kde se romsky mluví. Písemnosti romské provenience (ať už psané romsky či v jiných jazycích), jejichž objem rok od roku narůstá, umožňují pak objektivnější historickou práci.

Dodnes lze z etnologického hlediska u některých indických džátí (kast) sledovat blízkou příbuznost s Romy: jednoznačně nejen v jazyce, ale též v tradičních způsobech obživy, religiozitě, hudbě a v kultuře obecně. Za nejbližší příbuzné Romů jsou pokládáni v Indii dodnes žijící dómové. Názvem dómové se v etnologii označuje různorodé uskupení kast rozšířené zejména v oblasti severní Indie. Jak naznačuje historická lingvistika spolu s nemnohými literárními památkami, obývali předkové dnešních dómů oblast Indie ještě před vznikem hinduistické indické společnosti. Dómské kasty se tradičně živí mimo jiné jako kovozpracující řemeslníci, hudebníci, košíkáři a truhláři, léčitelé nebo předváděči zvířat (zejména hadů nebo opic), v některých oblastech také jako spalovači těl zemřelých.

Přestože jsou dómové dnes už povětšinou hinduisté, udržovali si do jisté míry donedávna své tradiční zvyklosti, které je právě od většinové hinduistické společnosti odlišovaly. Patřily mezi ně zejména silná víra v duchy zemřelých a vliv zlých nadpřirozených sil, zvyk kupování nevěst, pohřbívání do země (na rozdíl od hinduistického spalování) a další. Uvedené tradice mají své paralely i v kultuře Romů. Jednoznačnou kontinuitu v romské historii vykazují (dómské – romské) tradiční způsoby obživy – hudební a artistické produkce, kovozpracující řemesla.

Romové v Byzantské říši

Doposud nejstarší historickou písemnou zmínkou o přítomnosti Romů v Byzanci je událost popisovaná v legendě Svatého Jiřího Athoského (v nejstarší podobě je zachována v gruzínštině z roku 1068), kde se v Konstantinopoli objevují Adsincani (okolo roku 1050). V dalších řecky psaných dochovaných písemných dokumentech (ponejvíce církevní provenience) jsou Romové označováni apelativy Αθιγγανος [athinganos], případně Ατσιγγανος [atsinganos]. Tato řecká pojmenování dala zřejmě etymologický základ apelativu v mnohých evropských jazycích, slovanských i germánských, včetně češtiny a slovenštiny. V němčině Zigeuner, v italštině Zingaro atd., v dnešní řečtině Τσιγγανος, οι [ciganos].

Dějiny Romů v Byzanci je nutné chápat jednak jako důležitý mezník na pomyslné historické ose dějin migrace Romů z Indie do Evropy (kulturní kontakt s křesťanskou civilizací, jazyková směna), a jednak z hlediska historiografie jako zdroj informací, umožňujících srovnání v pozdějších historických obdobích, kdy už Byzantská říše neexistovala. Je přirozené, že Romové měli tendenci neopouštět lokality, kde byla jejich práce žádaná, a tudíž průběžně se usazovat. O tom svědčí i několik písemných záznamů o romských kovářích na Peloponésu a některých řeckých ostrovech v Jónském moři. Zatím můžeme tvrdit pouze to, že v Byzanci se Romové poprvé setkávají s křesťanstvím jako státním náboženstvím. Ať už Romové (skupiny či jednotlivci) křesťanství přijímají nebo ne, jsou z hlediska křesťanské kultury tyto noví obyvatelé Evropy nazíráni a hodnoceni (často tedy i jako pohané). Pokud jde o

konkrétní romské osídlení v jihovýchodní Evropě, je zde historicky zdokumentovaná romská kolonie v přístavu Modon na Peloponésském poloostrově.

Počátky dějin Romů v českých zemích a na Slovensku

Na otázku, odkdy žijí Romové v českých zemích a na Slovensku, nalézají historikové odpovědi v nemnoha písemných pramenech. Pro území dnešního Slovenska – konkrétně pro oblast Spiše, kde Romové žijí usedle již po celá staletí – jsou zachované relevantní soudobé písemnosti poměrně dobré výpovědní hodnoty: jednak popis osídlení panství Mariassyovců z Markušoviec (popis je z roku 1383), kde v lesích v blízkosti obce Hnilec žijí cikáni, a dále unikátní dokument – listina, vydaná králem Zikmundem Lucemburským romské skupině pod vedením cikánského vojvody Ladislava (vydáno na Spišském hradě, roku 1423). Vedle těchto dvou významných pramenů se objevuje už koncem 14. století v uherských župách řada místních pojmenování či osobních jmen odvozených od pojmenování cigan, která přítomnost Romů nebo povědomí majority o jejich přítomnosti ve společnosti aspoň naznačují. Pro území českých zemí se doposud nepodařilo počátek romského osídlování přesněji datovat. Přítomnost Romů v českých zemích ve 13. století nemůžeme zcela vyloučit, protože už ve 14. století se – podobně jako na Slovensku – objevují onomastické údaje odvozené od pojmenování cikán, jež nás informují o jistých smluvních vztazích s cikány, kteří pracovali jako služební a drobní řemeslníci. O pohybu větších romských skupin nás opět pouze perspektivou majority informují kroniky (respektive jejich zlomky) různých měst a zápisy v nich vztahující se k roku 1416 (kdy, jak se píše: Toho léta vláčili se Cikáni po České zemi a lid mámili...), následně roku 1417 (o cikánech ve Znojmě), dále roku 1417 či 1418 (v Chebu) – v tomto případě jde o poslední záznam z doby před husitskými válkami.

Romové v českých zemích a na Slovensku v pozdním středověku

Z písemných pramenů, které vznikaly v průběhu 14. – 15. století, není přirozeně dost dobře možné rekonstruovat souvislou historii Romů, ovšem můžeme na jejich základě alespoň shrnout, že v té době byli Romové ve střední Evropě už natolik známi, že se zmínky o nich nalézají v kronikách a úředních záznamech. Podle některých písemných pramenů z druhé poloviny patnáctého století nacházeli romští kováři práci u královského vojska (konkrétně v protitureckých válkách Matyáše Korvína a Vladislava Jagellonského), sporadicky – zejména v oblasti Horních Uher – máme potvrzeno, že cikáni příležitostně pracují také v zemědělském prostředí, kde přitom byli zaměstnáváni přímo vrchností, kromě výše zmíněných kovářů zejména pak při lesních a polních sezonních pracích, při lovu jako nadháněči zvěře, dále při stavebních pracích na vodních dílech apod. Specifické uplatnění ve společnosti pak měli vždy romští hudebníci. Zatím nejstarší zaznamenaná zmínka je o romských hudebnících na královském dvoře Matyáše Korvína a jeho manželky Beatrice na zámku Gödölö u Budína, a to v roce 1489.

Pokud jde o zmínky o romských skupinách pohybujících se ve městech v celé Evropě, charakteristické pro ně je, že cikáni se pohybují ve městech vždy jen dočasně, a to zpočátku jako součást křesťanských náboženských procesí nebo jako samostatné skupiny. Od počátku 15. století se v městských kronikách objevují u takovýchto záznamů i zprávy o různých způsobech příživnictví či pochybných způsobech obživy (zejména krádeže).

Romové v českých zemích a na Slovensku v 16. – 18. století

Po smrti Ludvíka Jagellonského, kdy byly české i uherské země začleněny do habsburské monarchie, respektive po tureckém vítězství u Moháče, byla střední Evropa přímo konfrontována s muslimskou osmanskou říší. V přímé souvislosti s válečnými taženími byly přirozené i migrace obyvatelstva, a to včetně Romů. Už koncem 15. století se ve střední Evropě objevují nově příchozí romské skupiny, které prchají z jihovýchodní Evropy obsazené Turky.

V této době byla vznesena první oficiální obvinění cikánů ze špehování ve prospěch Turků. Úplně poprvé to byla usnesení říšských sněmů v Lindavě a ve Freiburgu z let 1496 - 1498. Byla to změna vyvolaná v Evropě akutní potřebou nalezení viníka v nezdařených válkách s Turky, a přitom také v tomto válečném stavu nutná potřeba vypuzení neusedlého obyvatelstva. V celé habsburské monarchii byla vydávána nařízení, která měla cikány ze země vypudit, případně dle nařízení trestat.

Nařízení platná pro české země i Uhry vycházela od císaře či zemských sněmů (později v českých zemích zemských úřadů) a byla určena v českých zemích krajským úřadům, v Uhrách župám, dále královským městům a vrchnostem, na něž byla přenášena zodpovědnost za jejich dodržování. Příznačné je, že patenty a usnesení se stále opakují (přičemž se zostřují způsoby dosažení jejich účinnosti). V této době rapidně narůstá množství písemných pramenů (zejména písemnosti městských hrdelních a apelačních soudů). V nich je zaznamenáno, jakým způsobem byli cikáni vyslýcháni, mučeni a nuceni k doznání a následně trestáni. Vedle „honů na čarodějnice“ patří vykonstruované procesy s cikány k nejtemnějším kapitolám evropské historie.

Romové v českých zemích a Uhrách v 18. a 19. století

Význam společenských změn v novověku pro poznání dějin Romů – prameny a literatura 18. a 19. století. Osmnácté století přineslo v období vlády císařovny Marie Terezie a Josefa II. jak známo významné změny v celé řadě správních a administrativně-správních záležitostí. Nedílnou součástí mnoha podstatných společenských reforem daných panovníkem byly nově zaváděné způsoby výkonu práce státních úředníků, které souvisely především s přesnou evidencí obyvatelstva. V druhé polovině 18. století tak vzniká řada písemností (probíhají pravidelné soupisy poddaného obyvatelstva, evidují se obytné stavby, ustaluje se způsob vedení matrik atd.), které dnes umožňují nové poznání sociálních dějin mnohonárodnostního habsburského státu. Dalším významným obdobím z tohoto hlediska je polovina 19. století, kdy dochází k rozpadu staleté patrimoniální správy a vymezují se podmínky pro stanovení domovské příslušnosti obyvatelstva.

Písemnosti vzniklé z tohoto okruhu společenské problematiky jsou pro nás nanejvýš relevantními prameny, které vypovídají o přístupu státu i lokálního majoritního obyvatelstva k Romům. Vedle tohoto jaksi povinného zájmu státních úředníků a církve, kteří se administrativně podíleli i na centrálně řízené realizaci systematického asimilačního tlaku na

neusedlé a „jiné“ obyvatelstvo, se zejména cikáni – Romové v 18. století stali objektem systematického zájmu akademiků a vědců na poli společenskovedním a jazykovědném. Svou pozornost věnoval Romům zakladatel české indologie Vincenc Lesný, který publikoval o jazyce a původu tohoto etnika několik studií.

Významnou skutečností z hlediska historiografického je také fakt, že z období přelomu 19. a 20. století se zachovaly i lokální kroniky menších obcí, z nichž mnohé reflektují nejstarší osídlení obce romským obyvatelstvem.

Romské národní symboly

- a) **Vlajka** - jako jeden ze symbolů mezinárodního romského hnutí byla na kongresu 1971 přijata romská vlajka. Tu tvoří dva podélné pruhy. Zatímco ten horní modrý odkazuje na čisté letní nebe, ten spodní zelený symbolizuje spjatost Romů s přírodou, zobrazuje trávu, po níž Romové chodili a na které také nocovali. Červený kruh s šestnácti loukotěmi uprostřed vlajky připomíná jednak kola vozů, ve kterých Romové putovali, především ale odkazuje k indickému původu Romů. Tento prastarý symbol dobře vystihuje základní myšlenky indické filozofie, podle níž má vše svou příčinu a svůj následek. Cokoli uděláš, vrátí se ti zpět, tak jako se točí kruh. Dobro bude odměněno dobrem, zlo naopak zlem. Kolo člověku také připomíná, že jednou je nahoře, podruhé zase dole, neboli nic netrvá věčně – ani štěstí a sláva, ani bolest a utrpení.

Obrázek č. 1 : Romská vlajka

- b) **Hymna** - od roku 1971 mají Romové také svou hymnu. Stala se jí píseň Gelem gelem (čti Dželem dželem). Její melodie vychází ze starobylé písně rumunských Romů, která v roce 1968 zazněla s novým textem ve filmu Nákupčí peří a okamžitě se stala velmi populární. Ve svém repertoáru ji dnes má mnoho romských kapel z Čech i zahraničí, existuje proto velké množství jejích textových variant. Romská hymna zaznívá při každé pro Romy významné události, pravidelně například 8. dubna na Mezinárodní den Romů.⁷
- c) **Jazyk** - Romština, ať už jde o kterýkoli z jejích dialektů, se řadí mezi indoevropské jazyky do skupiny jazyků indických (společně například s hindštinou či bengálštinou). Příbuznost indoevropských jazyků prozrazuje podobnost některých výrazů. Romština však není zdaleka jednotným jazykem - díky územním přesunům jednotlivých romských skupin existuje několik hlavních dialektů romského jazyků, ale i přesto se Romové z různých částí světa mohou spolu domluvit. Slovní zásobu všech romských

⁷ Zdroj: <http://www.romanovodori.cz/clanky/nad-londynem-vlaje-novy-prapor/>

dialektů tvoří, podobně jako u ostatních jazyků, slova původní, přejatá a nově vytvořená⁸

V současné době jsou podle dostupných informací Romové zmíněni ve všech kategoriích např. mezi osobami ohroženými chudobou, materiální deprivací nebo žijícími v domácnostech bez zaměstnané osoby. Problémem je však absence přesných údajů o romské menšině (data vycházejí pouze z kvalifikovaných odhadů), což znesnadňuje stanovení reálných cílů a měření pokroku. S tím úzce souvisí vytvoření soustavy indikátorů, které by ve vztahu k obecným indikátorům sociálního začleňování sledovaly specificky situaci Romů. Indikátory rozdílů stěžejní pro romskou integraci, v současné době prakticky neexistují a jejich vytvoření a sledování by mělo být otázkou další odborné i politické diskuze. Péče o chudé patřila v českých zemích přinejmenším od 19. století k povinnostem obcí, právní úpravy přijaté po roce 1989 tuto povinnost obcím ukládají jen velmi vágně. Změna nastavení tohoto rámce je však politicky neprůchodná. V důsledku toho stát fakticky nemá účinné nástroje k provádění politik na místní úrovni.⁹

2. Východiska Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji

Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji vychází z následujících dokumentů:

2.1. Strategie romské integrace do roku 2020

Dokument zpracoval Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády, Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny ve spolupráci s Pracovní skupinou pro přípravu koncepce, ustavené Výborem pro spolupráci se samosprávami a koncepcí romské integrace Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Strategie by měla vést k celkovému zlepšení situace Romů a posílení jejich postavení ve společnosti. Prioritou je posílení institucionálního zajištění romské integrace prostřednictvím většího zapojení obcí s přenesenou působností do řešení záležitostí romské menšiny. Základním kamenem pro naplnění této priority je fungování romských poradců na úrovni obcí s rozšířenou působností, kteří jsou klíčovými aktéry v řešení romské problematiky na místní úrovni. Předpokladem emancipace a posílení pozice Romů ve společnosti je stabilní životní situace a kvalitní životní zázemí. Pro zlepšení jejich pozice v české společnosti by měly resorty klíčové pro romskou integraci soustředit svoji činnost na oblasti určující kvalitu života Romů. Jedná se zejména o ochranu Romů před diskriminací a předsudky, o oblast zaměstnanosti, vzdělávání, bydlení, zdravotnictví a sociální oblast, kde Romové stále čelí nerovnému zacházení.

Tato Strategie navazuje na platnou **legislativu**, především Směrnicí Rady 2000/43/ES, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích

⁸ Zdroj: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18586>

⁹ Zdroj: Strategie romské integrace do roku 2020

ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a nařízení vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity.

Mezi základní cíle strategie patří:

- 1) Podpora Romů jako svébytné národnostní menšiny, podpora romského jazyka a kultury
- 2) Snížení rozdílů ve vzdělání mezi většinovou společností a Romy prostřednictvím zajištění rovného přístupu Romů ke kvalitnímu vzdělávání na všech úrovních
- 3) Zvýšení zaměstnanosti a ekonomických aktivit Romů
- 4) Zajištění rovného přístupu Romů k důstojnému bydlení
- 5) Zajištění rovného přístupu Romů k sociálním službám a ke zdravotní péči
- 6) Zajištění rovného zacházení s Romy a jejich ochrany před diskriminací
- 7) Bezpečné soužití
- 8) Podpora integrace Romů, boj proti sociálnímu vyloučení
- 9) Podpora integrace Romů na krajské a místní úrovni, boj proti sociálnímu vyloučení
- 10) Vytvoření funkční sítě pro implementaci strategie
- 11) Podpora participace Romů
- 12) Účinná mezinárodní a unijní spolupráce
- 13) Poznání podporující interetnické soužití

Integrace Romů do české společnosti (též **romská integrace**), je pro účely této strategie pojímána jako dvoustranný proces, probíhající jak na straně Romů, tak na straně většinové části společnosti, jehož cílem je vytvoření celistvé a soudržné společnosti a bezkonfliktní soužití. Zahrnuje nejen sociální a ekonomické začlenění Romů, tedy vyrovnání jejich postavení v oblastech vzdělání, zaměstnanosti, bydlení a zdraví, ale rovněž posílení identity Romů, s důrazem na oblasti jako jsou kultura a tradice. Zahrnuje také posílení společného historického vědomí a paměti národa, vytvoření tolerantního, nexenofobního prostředí a integraci romské menšiny v rovině politické. Součástí a prostředkem integrace je též **emancipace** romské menšiny, neboť jen sebevědomá menšina je schopna vytvořit zdravé vztahy jak s majoritou, tak i s jinými minoritami.¹⁰

2.2. Zásady dlouhodobé koncepce romské integrace do roku 2025

Dokument se snaží uceleně formulovat základní zásady vládní politiky v této oblasti v dlouhodobém horizontu zhruba dvou desetiletí, tj. do roku 2025. Zásady jsou založeny na vzájemném propojení strategických východisek a cílů. Zásady dlouhodobé koncepce romské integrace nemění východiska politiky vlády v oblasti integrace příslušníků romských komunit, tak jak jsou formulovány ve stávajících integračních koncepcích. Rovněž zásady dlouhodobé strategie vycházejí ze tří perspektiv přístupu k Romům: (1) z perspektivy lidskoprávní, s důrazem na rovnost a ochranu před diskriminací, (2) z perspektivy národnostní, kde je důraz položen na kulturu a svobodnou vůli Romů se jako národnostní menšina vymezovat, a (3) z širší perspektivy sociokulturní, která pracuje s pojmem „romská komunita“. Tyto přístupy nejsou v rozporu, nýbrž se vzájemně doplňují. Za současných

¹⁰ Zdroj: Strategie romské integrace do roku 2020

podmínek by redukce romské problematiky na kterýkoliv z nich byla nežádoucím zkreslením.¹¹

2.3. Zprávy o stavu romské menšiny v ČR

Kancelář Rady vlády České republiky pro záležitosti romské menšiny každoročně od roku 2004 vypracovává Zprávu o stavu romské menšiny v České republice (dále jen Zpráva). Tato praxe byla ustanovena usnesením vlády č. 607 ze dne 16. června 2004. Cílem dokumentu je zhodnotit naplňování strategických dokumentů v oblasti romské inkluze, zejména Koncepce romské integrace, dále naplňování souvisejících vládních usnesení a to jak na národní, tak i na lokální úrovni. Materiál reflektuje legislativní i institucionální změny, které ve sledovaném roce proběhly a jejich dopady na situaci romských komunit. Záměrem zpracovatele je identifikovat dílčí úspěchy i neúspěchy intervencí, které se projeví v klíčových oblastech určujících kvalitu života Romů, dále představit příklady dobré praxe a nastínit rizika dalšího vývoje situace v případě neřešení aktuálních problémů romských komunit v ČR¹². Zpráva vychází z podkladů, které jsou obsahem Zpráv o stavu romské menšiny v jednotlivých krajích. Před konečným zněním Zprávy obdrží Kraje dokument k připomínkám. Zlínský kraj ve vztahu ke Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2018 předložil následující zásadní připomínky.

- „Dokument je jednostranně zaměřený v neprospěch většinové společnosti. Požadujeme doplnit Zprávu i o taková data z krajských zpráv, která identifikují problémy v chování romské menšiny“ - vysvětleno
- „Nesouhlasíme s uváděnými důvody záškoláctví romských žáků a studentů. Požadujeme doplnit o objektivní data“
- „Nesouhlasíme s výhradní výukou romských dějin a kultury na základních a středních školách. Požadujeme doplnit skutečnosti o realizovatelnosti tohoto požadavku.“
- „Ze zprávy vyplývá, že důvodem vzniku škol s výskytem více jak 30 % romských dětí je především předsudečnost většinové společnosti. Požadujeme doplnit i o údaje, že důvodem je i preference romských rodičů umístit své děti do škol s vyšším počtem romských dětí“

Část připomínek byla Úřadem vlády akceptována a část vysvětlena. Žádná z připomínek (včetně připomínek doporučujících) nebyla zamítnuta.

2.4. Krajská koncepce romské integrace ve Zlínském kraji

Zlínský kraj měl již tři koncepce romské integraci. Historicky první koncepce romské integrace ve Zlínském kraji byla na období 2004-2008, druhá koncepce na období 2009-2013 a třetí na období 2015-2018. Tato již v pořadí čtvrtá koncepce navazuje na třetí předchozí koncepci, jejíž vizí bylo zlepšení dosavadního postavení Romů ve všech sférách života a dosažení bezkonfliktního soužití prostřednictvím spolupráce kraje s městy, obcemi a neziskovými organizacemi.

Koncepce obsahovala také hlavní cíle vycházející z její vize:

1. Zvýšení životní úrovně Romů

Byl prvním cílem koncepce, který obsahuje základní oblasti, a to zvýšení kvality bydlení romské menšiny a zvýšení zaměstnanosti a boj proti zadlužování, které povedenou ke

¹¹ Zdroj: Zásady dlouhodobé koncepce romské integrace do roku 2020

¹² Zdroj: Zpráva o stavu romských komunit v ČR

zlepšení socioekonomické situace v romské menšině, dále z pohledu kraje velmi důležitá část v tomto cíli je podpora terénní práce a činnosti domovníků, do tohoto cíle je zavedeno také zlepšení zdravotního stavu romské menšiny, který kladně ovlivní především oblast zaměstnanosti.

2. Zvýšení vzdělanosti a uchování tradic

bylo druhým cílem koncepce, který se věnoval oblasti školství, jak předškolnímu, kdy je důležité zvýšení počtu romských dětí v mateřských školách, tak základnímu střednímu školství, další částí je podpora rozvoje romské kultury a jazyka, který pomůže také k vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků.

3. Odstranění vnějších překážek k začlenění Romů do společnosti

bylo třetím cílem koncepce, který se věnoval odstranění diskriminace ve všech sférách života Romů, zajištění bezpečnosti Romů, zabránění segregace a sociálního vyloučení Romů a prostorové koncentraci Romů.

Koncepce obsahovala také akční plán, který byl každoročně vyhodnocován, a plnění výstupů bylo zveřejněno na webu Zlínského kraje.

3. Sociálně – demografická analýza

Sociálně demografická analýza se zabývá vztahem populačních jevů a společnosti, poskytuje údaje a popis různých skupin obyvatelstva, zabývá se také vnějšími faktory, které mají vztah k sociální oblasti, tj. souvisí s prostředím, především lokálním prostředím (vyloučené sociální lokality), a také s narušeným životním prostředím. Na celkové klima v kraji má vliv množství pracovních příležitostí a s tím související nezaměstnanost, bytové podmínky, rodinné prostředí apod.

3.1. Charakteristika kraje

Zlínský kraj je jedním ze 14 územně samosprávných celků České republiky. Vznikl sloučením okresů Zlín, Kroměříž a Uherské Hradiště, které patřily k Jihomoravskému kraji, a okresu Vsetín, který spadal do Severomoravského kraje. Spolu s Olomouckým krajem tvoří region soudržnosti Střední Morava. Zlínský kraj má celkem 307 obcí (z toho 30 měst), ve kterých ke konci roku 2018 žilo 582 921 obyvatel. S účinností od 1. 1. 2003 se vytvořilo 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (obce III. stupně), v jejichž rámci působí 25 územních obvodů pověřených obcí (obce II. stupně). Kraj je svou rozlohou 3 962 km² čtvrtým nejmenším krajem České republiky a zaujímá 5% její plochy. Hustota zalidnění 148 obyvatel/km² výrazně převyšuje republikový průměr, je pátým nejlidnatějším krajem. Nejvyšší zalidněnost je v okrese Zlín (186 obyvatel/km²) a nejnižší v okrese Vsetín (126 obyvatel/km²).

Mapa č. 1: Zlínský kraj správní obvody – ORP

Zdroj: RISY.cz

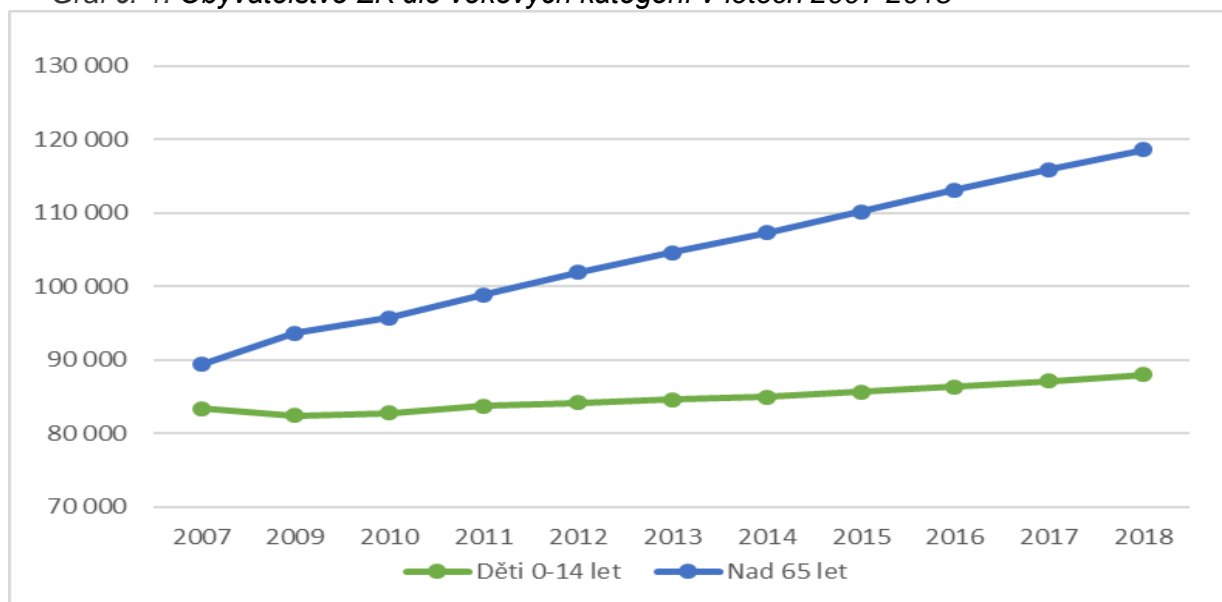
Tabulka č. 1 : Obyvatelstvo ve Zlínském kraji v letech 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obyvatel	591 412	591 042	590 459	588 990	587 693	586 299	585 261	584 676	583 698	583 056	582 921
Ženy	302 708	302 764	302 427	301 051	300 343	299 510	298 900	298 520	297 843	297 279	297 038
Průměrný věk	40,7	40,9	41,2	41,4	41,7	42,0	42,2	42,5	42,1	42,9	-
Děti 0-14 let	82 609	82 375	82 751	83 686	84 163	84 554	84 963	85 652	86 293	87 104	87 958
Nad 65 let	91 512	93 606	95 706	98 870	101 897	104 537	107 273	110 108	113 120	115 846	118 585

Zdroj: ČSÚ

Zlínský kraj měl na konci roku 2018 celkem 582 921 obyvatel, z nichž bylo 285 883 mužů (49 %) a 297 279 žen (51 %). Proti předchozímu roku se počet obyvatel snížil o 135 osob, toto snížení nebylo tolik výrazné, jako v roce 2017, kdy došlo ke snížení obyvatel o 642 osob. Tento pokles obyvatel je ovlivněn převahou přistěhovaných osob nad vystěhovanými.

Graf č. 1: Obyvatelstvo ZK dle věkových kategorií v letech 2007-2018

Zdroj: ČSÚ

Od roku 2009 se počet dětí 0-14 let začíná mírně zvyšovat, ale z dlouhodobého hlediska je toto zvýšení nepatrné. Naopak počet obyvatel věku nad 65 let strmě stoupá.

Ukazatelem, který zřetelně ukazuje na stárnutí obyvatel, je index stáří (podíl mezi nejstarší a nejmladší věkovou kategorií v %) Index stáří v kraji vzrostl z 115,7 % v roce 2010 na 133 % ve sledovaném roce 2017. V roce 2017 je tento index druhý nejvyšší (134,4 Královehradecký kraj).

Podobně jako ve většině krajů ČR, i ve Zlínském se zvýšil počet dětí narozených mimo manželství. Dosáhl výše 2 615, což z celkového počtu živě narozených dětí představuje 43,0 %, zatímco v roce 2016 to bylo 41,8 %. Na republikové úrovni představuje podíl dětí narozených mimo manželství 49,0 %. Vyšší než 50 % byl zjištěn v 8 krajích, nejvyšší v Ústeckém kraji, a to 64,5 %. Ve Zlínském kraji podíl jen mírně převyšuje minimální hodnotu mezi kraji, která byla zjištěna v Hl. městě Praze (41,3 %).¹³

Přirozený přírůstek počtu obyvatel

Přirozený přírůstek počtu obyvatel udává rozdíl mezi počtem živě narozených a počtem zemřelých osob na daném území ve sledovaném období.

¹³ <https://www.czso.cz/csu/xz/pocet-obyvatel-zlinskeho-kraje-se-snizuje>

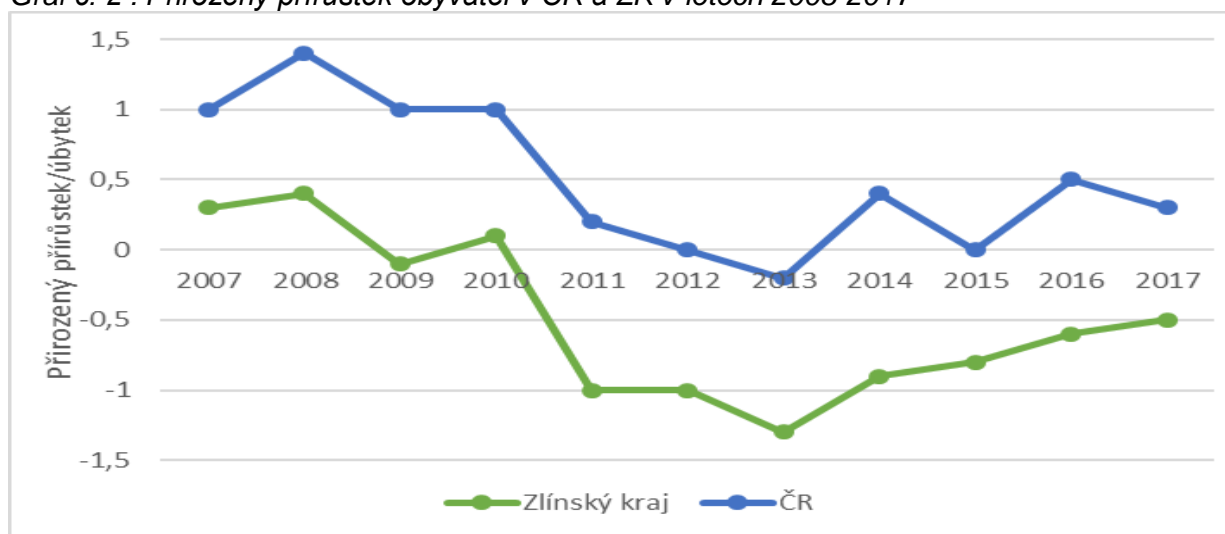
Tabulka č. 2 : Přirozený přírůstek na 1 000 obyvatel ve ZK a ČR v letech 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zlínský kraj	0,4	-0,1	0,1	-1,0	-1,0	-1,3	-0,9	-0,8	-0,6	-0,5	-0,4
ČR	1,4	1,0	1,0	0,2	0,0	-0,2	0,4	0,0	0,5	0,3	0,1

Zdroj: ČSÚ

Celkový úbytek, kdy se započítává stav narozených, zemřelých, přistěhovaných a vystěhovaných byl v kraji -0,2.

Graf č. 2 : Přirozený přírůstek obyvatel v ČR a ZK v letech 2008-2017

Zdroj: ČSÚ

Od roku 2012 se počet přistěhovaných začíná mírně zvyšovat, v roce 2017 to bylo 3 736 osob, přesto počet vystěhovaných za poslední dva roky neklesl pod čtyři tisíce osob.

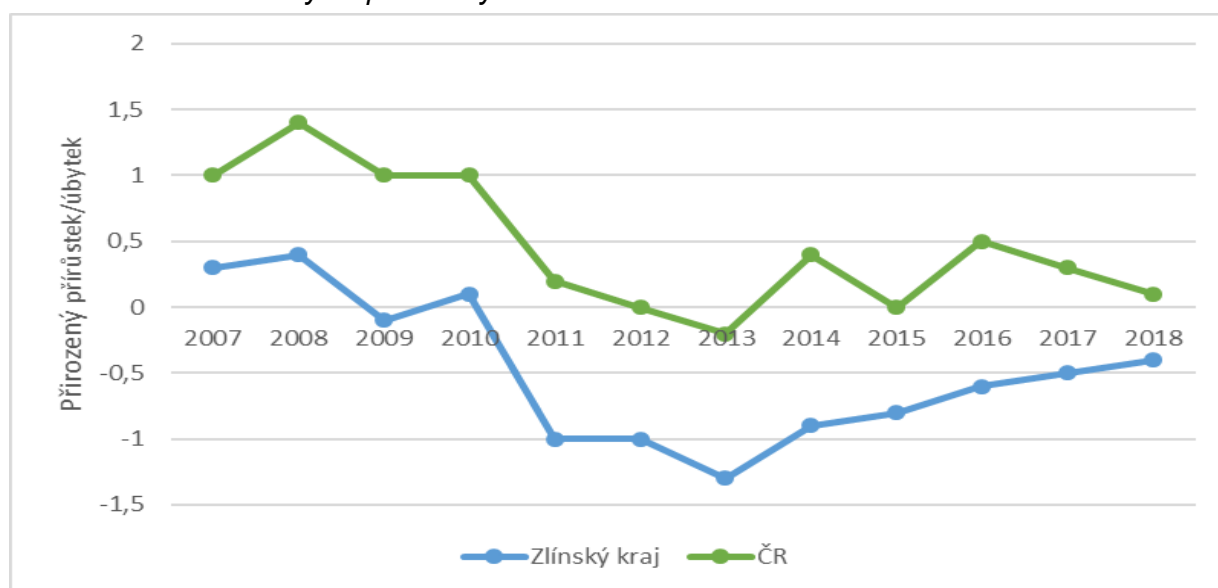
Tabulka č. 3: Přírůstek/úbytek počtu obyvatel stěhováním ve ZK v letech 2007-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet přistěhovaných	3 842	3 222	3 102	2 869	2 788	3 100	3 241	3 583	3 627	3 736	4 230
Počet vystěhovaných	3 469	3 559	3 828	3 325	3 525	3 725	3 758	3 725	4 274	4 4073	4 105
Přírůstek/úbytek stěhováním celkem	373	-337	-726	-456	-737	-625	-517	-142	-647	-337	125

Zdroj: ČSÚ

V roce 2018 došlo k přírůstku 125 obyvatel stěhováním.

Graf č. 3 : Přírůstek/úbytek počtu obyvatel stěhováním

Zdroj: ČSÚ

Mezi přistěhovalými z ciziny bylo podle státního občanství nejvíce osob z Ukrajiny (457), u vystěhovalých byli nejpočetnější skupinou vystěhovalí na Slovensko (71 osob). Ke snižování počtu obyvatel kraje dochází nepřetržitě od roku 2009. V posledním desetiletí ubylo ve Zlínském kraji více než 8,2 tis. obyvatel. Na celkovém úbytku se podílela přirozená měna, jejíž saldo bylo kladné pouze v roce 2010, i migrace, která v letech 2011-2014 převyšovala hranici 1 tis. osob. Kladné saldo migrace bylo zjištěno až v posledním roce sledovaného desetiletí.

Nezaměstnanost

Nejvíce ohroženou skupinou nezaměstnaností jsou osoby nad 50 let, osoby se zdravotním postižením a osoby pečující o děti do 15 let.

Důsledkem nezaměstnanosti je zhoršený životní standard a v dlouhodobém horizontu až sociální vyloučení. U dlouhodobé nezaměstnanosti hrozí nebezpečí ztráty pracovních návyků.

Tabulka č. 4 : Podíl nezaměstnaných osob k 31. 12. 2018

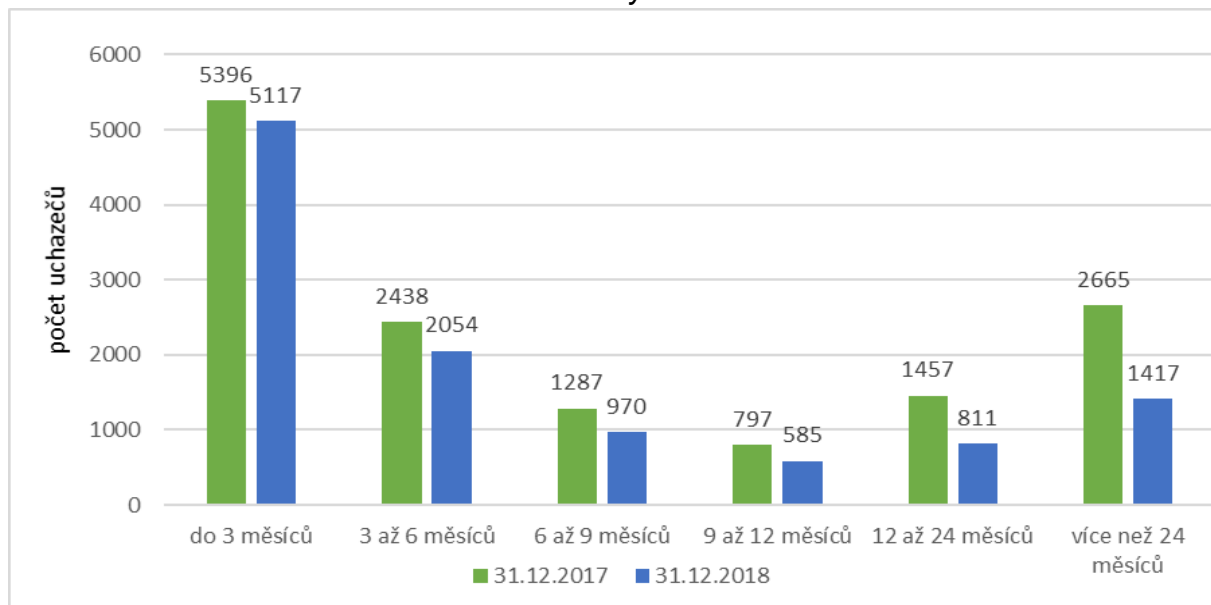
	Podíl nezaměstnaných osob v %			Uchazeči o zaměstnání					Volná pracovní místa
	celkem	ženy	muži	celkem	ženy	absolventi a mladiství	osoby se zdr. postiž.	dosažitelní ve věku 15-64	
ČR	3,07	3,17	2,98	231 534	117 822	10 257	38 268	210 712	324 410
Zlínský kraj	2,61	2,55	2,67	10 954	5 237	505	2 048	9 842	11 849
Kroměříž	3,14	3,19	3,09	2 347	1 167	110	453	2 134	1 310
Uh. Hradiště	2,38	2,4	2,36	2 481	1 233	137	520	2 204	2 820
Vsetín	3,07	2,73	3,39	3 199	1 392	143	546	2 848	3 676
Zlín	2,15	2,18	2,13	2 927	1 445	115	529	2 656	4 043

Zdroj: ČSÚ

K 31. 12. 2018 bylo ve Zlínském kraji v evidenci úřadu práce 10 954 uchazečů o zaměstnání, z toho bylo 47,8 % žen. Osob se zdravotním postižením 2 041 (18,6% nezaměstnanost) a 505 absolventů škol (4,6% nezaměstnanost). Celkový podíl nezaměstnaných osob dosáhl 2,6 % a ve srovnání s předchozím rokem 2017 se počet nezaměstnaných snížil o 22 % (3 086 osob) ve stejném sledovaném období.

Podle věku tvoří největší podíl uchazečů o zaměstnání osoby ve věku 55 až 59 let, což představuje 16,1 % z celkového počtu uchazečů o zaměstnání. Další významnou skupinou jsou uchazeči ve věku 50 až 54 let (12,3 %).

Graf č. 4 : Uchazeči o zaměstnání v ZK dle délky nezaměstnanosti

Zdroj: MPSV

Co se týká délky evidence, největší podíl 46,7 % mají osoby s nejkratší evidencí do 3 měsíců. U osob s délkou evidence nad 24 měsíců, došlo ve sledovaném období k významnému poklesu meziročního snížení 53,2 % tedy o 1 248 osob. V prosinci roku 2018 činila průměrná výše podpory v nezaměstnanosti 7 042 Kč.

V období 1. až 3. čtvrtletí 2018 bylo v kraji evidováno 185 průmyslových podniků se 100 a více zaměstnanci, které zaměstnávaly 55 169 fyzických osob. Zlínský kraj tak dosáhl navýšení o 2,8 %.

Průměrná měsíční mzda ve Zlínském kraji narostla oproti stejnému období roku 2017 o 8,7 % na 28 050 Kč. V České republice činila za dané období průměrná mzda 31 516 Kč, což znamenalo nárůst o 8,5 %. Nejvyšší průměrná mzda byla mezi kraji v Hl. městě Praze a činila 39 298 Kč (o 11 248 Kč více než ve Zlínském kraji).¹⁴

Zdravotní stav obyvatelstva

Důležitým ukazatelem zdravotního stavu obyvatelstva jsou statistická data o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz. Tyto statistické údaje pracovává ČSÚ a Česká správa sociálního zabezpečení.

¹⁴ Hospodářský vývoj Zlínského kraje ve 3. čtvrtletí 2018, https://www.czso.cz/documents/11284/17867661/infolist_1_2019.pdf/abd2a96f-beea-4694-8241-ec9106988430?version=1.1

Tabulka č. 5 : Pracovní neschopnost v krajích, srovnání 1. pololetí 2017 a 2018

kraj	Průměrný počet nemocensky pojištěných		Procento dočasné prac. neschopnosti za 1. pol. 2018			
	1. pololetí 2017	1. pololetí 2018	Celkem	v tom		
				nemoc	prac.úraz	ostat. úraz
ČR	4 632 108	4 710 788	4,76	4,12	0,15	0,49
Hl. m. Praha	1 253 742	1 265 624	3,61	3,18	0,09	0,34
Středočeský kraj	434 296	447 633	4,85	4,23	0,15	0,47
Jihočeský kraj	227 555	230 723	5,54	4,66	0,22	0,67
Plzeňský kraj	220 827	225 583	5,17	4,43	0,21	0,53
Karlovarský kraj	86 170	86 581	5,07	4,42	0,15	0,51
Ústecký kraj	281 889	282 351	5,23	4,51	0,22	0,5
Liberecký kraj	151 238	154 798	5,27	4,58	0,16	0,53
Královéhradecký kraj	195 392	199 973	4,98	4,24	0,2	0,54
Pardubický kraj	196 987	201 049	5,08	4,37	0,17	0,53
Kraj Vysočina	177 142	178 224	5,48	4,65	0,23	0,61
Jihomoravský kraj	489 501	499 847	4,75	4,12	0,15	0,49
Olomoucký kraj	233 022	237 756	5,05	4,38	0,017	0,5
Zlínský kraj	219 195	223 679	5,63	4,82	0,16	0,65
Moravskoslezský kraj	465 149	476 968	5,67	4,9	0,18	0,58

Zdroj: ČSÚ

Průměrné procento pracovní neschopnosti (vyjadřuje podíl kalendářních dnů pracovní neschopnosti na celkovém kalendářním fondu ve sledovaném období) vykazovalo ve Zlínském kraji v 1. pololetí 2018 hodnotu 5,63. Vyšší průměrné procento pracovní neschopnosti vykazoval už pouze Moravskoslezský kraj (5,67 %). Ve Zlínském kraji za 1. pololetí 2018 činila průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti 46,11 kalendářních dnů, což je nejvyšší průměrná délka pracovní neschopnosti mezi kraji v ČR.

Nejvíce kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti v okresech Zlínského kraje bylo na Zlínsku, celkem 790 479 dnů (34,7 %), následovalo Uherskohradištsko s 597 981 dny (26,2 %), Vsetínsko s 577 089 dny (577 089) a okres Kroměříž (315 183 dnů; tj. 13,8 %).

Podíl žen mezi nemocnými činil 50,8 %. Nejvyšší počet žen byl v pracovní neschopnosti pro nemoc na Kroměřížsku 58,1 % (z okresního celku 279 079 osob šlo o 162 069 žen). Naopak nejméně žen bylo v domácí péči kvůli pracovnímu úrazu na Zlínsku (25,9 %; 5 911 žen z 22 810 osob).

Mezi důležité faktory ovlivňující zdraví patří sociální determinanty, jde o citlivost zdraví v závislosti na sociálním prostředí, kdy jsou spatřeny zdravotní rozdíly mezi sociálními skupinami v reakci na měnící se sociální a ekonomické rozdíly. Úpravou sociálního prostředí lze zlepšit zdraví obyvatel dané oblasti. Sociální prostředí zahrnuje oblast řešení nezaměstnanosti, chudoby, sociální vyloučení, ale také kvalita rodičovství, dobrá úroveň výživy, možnost pohybových aktivit apod.¹⁵

Vzdělání

Vzdělání obyvatelstva se sleduje v kategoriích: základní, včetně neukončeného, střední bez maturity (střední vzdělávání a střední vzdělání s výučním listem), úplné střední (střední vzdělání s maturitní zkouškou) a vyšší odborné, vysokoškolské.

K datu 1. 9. 2019 zřizoval Zlínský kraj celkem 99 příspěvkových organizací, v tom: 47 středních škol, 18 základních a mateřských škol pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, 20 základních uměleckých škol, 12 dětských domovů, Krajská pedagogicko-psychologická poradna a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Zlín a plaveckou školu

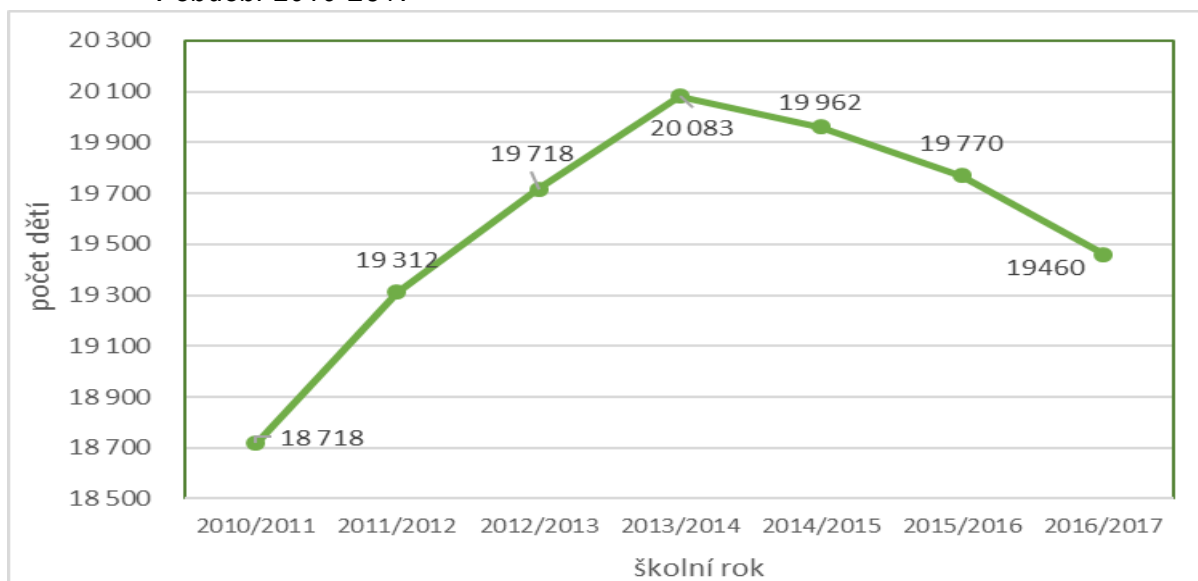
Předškolní vzdělávání v mateřských školách napomáhá k získání znalostí, dovedností a kompetencí k vyrovnání nerovnoměrností vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Od školního roku 2017/2018 je zavedeno povinné předškolní vzdělávání pro dítě, které do začátku školního roku dovrší pěti let. Vzdělávání v posledním ročníku mateřské školy se dítěti poskytuje bezúplatně po dobu nejvýše 12 měsíců.

V současné době je kapacita mateřských škol ve Zlínském kraji dostatečná. Všechny děti ve věku od 3 let, jejichž rodiče měli ve školním roce 2017-2018 zájem o předškolní vzdělávání svých dětí v mateřské škole, byly do mateřských škol přijaty.¹⁶

¹⁵ Fakta & souvislosti, sociální determinanty zdraví. Richard Wilkinson, Michael Marmot. Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2005. ISBN 80-86625-46-X

¹⁶ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v ZK, školní rok 2017/2018

Graf č. 5 : Vývoj počtu dětí v mateřských školách zřizovaných obcemi ve Zlínském kraji v období 2010-2017

Zdroj: ČSÚ

Dle stavu platného k 1. 9. 2017 vykonávalo ve Zlínském kraji činnost základní školy 234 subjektů, z toho 226 zřizovaných obcemi, 4 církví a 4 soukromé. Školy v malých obcích, se potýkají s nízkým počtem žáků, a tento problém v mnoha případech řeší spojováním žáků různých ročníků prvního stupně do jedné třídy a vznikají tzv. málotřídní školy. Obce s malým počtem dětí plnících povinnou školní docházku často zřizují v souladu s § 46 odst. 2 školského zákona základní školy, které mají ročníky pouze 1. stupně. Ve školním roce 2017-2018 bylo ve Zlínském kraji takových škol 99.

Ve Zlínském kraji ve školním roce 2017-2018 probíhala výuka celkem v 70 středních školách, z toho je 50 škol zřizovaných krajem (včetně konzervatoře), 14 škol zřizovaných soukromým zřizovatelem (včetně Střední odborné školy ochrany osob a majetku s.r.o. v Karviné s detašovaným pracovištěm Zlín), 3 školy církevní, 2 školy zřizované státem a nově od 1. 9. 2017 jedna škola zřizovaná obcí (Školy Březová – střední odborná škola, základní škola a mateřská škola, Březová). Uchazečům je nabízeno velké množství oborů vzdělání, v nichž jsou zastoupeny téměř všechny skupiny oborů. Oborová nabídka je z dlouhodobého hlediska stabilní a dochází pouze k jejím drobným změnám. Z 31 skupin oborů je jich nabízeno celkem 26 (tj. 84 %).

Ve Zlínském kraji mají sídlo dvě vysoké školy, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně (6 fakult) a soukromá vysoká škola Evropský polytechnický institut, s.r.o., Kunovice.

Zlínský kraj každoročně mapuje rizikové chování dětí a mládeže ve školách. Ze získaných dat, jejichž součástí bylo i mapování rizikového chování ve školách, vyplynulo, že hlavními problémy škol v oblasti projevů rizikového chování u dětí a mládeže byly špatné vztahy mezi žáky (20,0 %), užívání tabáku (18,3 %), šikana (10,3 %), přestupky proti školnímu řádu (9,9 %) a záškoláctví (9,4 %)¹⁷

¹⁷ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy ve Zlínském kraji, školní rok 2017/2018

Zlínský kraj se v dokumentu Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje 2016 zabývá rovným přístupem ke vzdělávání. Snaha o podporu znevýhodněných skupin dětí a mládeže spočívá v různých iniciativách a aktivitách zaměřených především na zlepšování výchozí situace a integraci do hlavního vzdělávacího proudu. Jde především o skupiny dětí a mládeže:

Děti a mládež žijící v dětských domovech a v ústavech ochranné péče

Děti a mládež se speciálními vzdělávacími potřebami

Děti a mládež z řad romské menšiny

Vzdělávání cizích státních příslušníků¹⁸

Inkluzivní vzdělávání je upraveno vyhláškou vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Děti a žáci se speciálními vzdělávacími potřebami potřebují poskytnutí *podpůrných opatření* k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními. Jde o nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách, které odpovídají zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám žáka, a které těmto žákům bezplatně poskytuje škola a školské zařízení.¹⁹

Poslední zpracovaná Zpráva z mapování stavu inkluzivního vzdělávání na SŠ a VOŠ v ZK, vydaná v říjnu 2018 podává informace o stavu tzv. společného vzdělávání, kdy cílem je práce s heterogenní skupinou žáků, akceptace různorodosti pohlaví, etnicity, kultury, jazyka, sociálního prostředí, popř. věku. Ze zprávy vyplývá:

- Ve Zlínském kraji mírně převažují školy, kde existuje školní poradenské pracoviště v základní formě, to znamená většinou dvojice: školní metodik prevence a výchovný poradce, případně obě funkce v jedné osobě; nemají školního psychologa ani speciálního pedagoga, který by byl součástí poradenského pracoviště. Veškeré činnosti související s inkluzí má pak obvykle na starosti výchovný poradce, který bývá přetížený a nedostává se mu času na další, neméně důležité záležitosti. Jen zcela výjimečně je ustanovena pozice koordinátora inkluze, případně koordinátora podpory nadání.
- Nejčastěji se v případě zřízení rozšířené formy školního poradenského pracoviště na školách setkáváme se školním psychologem, méně často se školním speciálním pedagogem a málokdy se školním asistentem.
- Školy většinou neevidují, nebo evidují jen minimální počty kulturně a sociálně znevýhodněných žáků. Ne, že by na těchto školách tito žáci reálně nebyli, ale jde spíše o nedostatky v identifikaci a evidenci kulturně a sociálně znevýhodněných žáků. Celkově lze shrnout, že v mnoha případech jsou výhrady pedagogů ovlivněny konzervativním postojem, strachem z neznáma, nechutí ke změně či neznalostí, v jiných případech však jsou postaveny na zkušenostech a kvalitním odborném vhledu do situace ve školství.
- Většina pedagogů by uvítala více metodické podpory, větší nabídku kvalitních vzdělávacích programů, kursů a příležitostí ke sdílení zkušeností. To ovšem souvisí s finanční stránkou inkluze.

Po dvou letech mapování stavu společného vzdělávání je evidentní jistý pozitivní posun v postojích a informovanosti pedagogů o této problematice. Doporučení, které vyplynulo z šetření: Věnovat více pozornosti kulturně a sociálně znevýhodněným žákům.²⁰

3.2. Romové a EU

Romové představují největší menšinu v Evropě. V EU žije 6 milionů Romů a 4 miliony v regionu zemí v procesu rozšíření (Republika Černá Hora, Republika Srbsko, Republika

¹⁸ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje 2016

¹⁹ <http://www.nuv.cz/t/specialni-vzdelavani>

²⁰ Zpráva z mapování stavu inkluzivního vzdělávání na SŠ a VOŠ ve Zlínském kraji, Mgr. Jan Matouš-Malbohan, říjen 2018

Severní Makedonie, Albánská republika, Republika Bosna a Hercegovina, Kosovo a Turecko). Romové v Evropě již dlouhou dobu čelí nerovnosti, sociálnímu vyloučení, diskriminaci a marginalizaci. Chudobou je ohroženo 80 % Romů, přičemž celkově v EU činí průměrná hodnota ohrožení chudobou 17 %. V posledních letech dochází k určitým pozitivním změnám, zejména v oblasti vzdělávání, ovšem pro zlepšení budoucího úsilí o sociální a ekonomické začlenění Romů je třeba udělat ještě více.²¹

Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) vydala v dubnu 2018 zprávu „A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion“ (v překladu: Přetrvávající obavy: nesnášenlivost vůči Romům jakožto překážka jejich začlenění), ze které vyplývá, že život mnoha Romů v Evropě se podobá životu lidí v chudších zemích světa. Členské státy EU přes všechna vynaložená úsilí zaostávají při plnění většiny svých stanovených cílů, které se týkají integrace. Podle Agentury Evropské unie pro základní práva čelí Romové v EU v jejich každodenním životě špatným hygienickým podmínkám, hladu, nezaměstnanosti mladých lidí a všeobecně nerovným podmínkám.

Pozornost by se měla zaměřit na tyto oblasti:

Nesnášenlivost vůči Romům je stále velmi častým jevem, obětí obtěžování je každý třetí Rom. Je třeba, aby členské státy dokázaly projevy nesnášenlivosti vůči Romům rozpoznat, monitorovaly je a přijímaly účinná opatření k potírání trestných činů z nenávisti a nenávistných výroků.

Životní podmínky Romů v EU se během let 2011 až 2016 příliš nezměnily: ohroženo chudobou je 80 % Romů, přičemž průměr ohrožených chudobou v obecné populaci EU činí 17 %. V domácnostech bez vodovodu žije 30 % Romů. Z přístupem k nezávadné pitné vodě jsou na tom Romové často stejně jako lidé v Ghaně nebo Nepálu. Tyto podmínky, kterým Romové čelí, jsou brzdou při dosahování pokroku v oblasti vzdělávání, zdraví a zaměstnanosti. Je nutné vyvíjet vyšší úsilí ve směru snižování chudoby a zároveň odstraňovat segregované bydlení včetně zajištění lepšího přístupu k veřejným službám, jako jsou dodávky vody a elektřiny a podpořit větší nabídku sociálního bydlení.

Vzdělávání, ačkoliv došlo v některých členských státech ke zlepšení, stále však přetrvávají rozdíly. Zařízení předškolního vzdělávání navštěvuje přes 50 % malých romských dětí, což je často výrazně méně než u dětí jejich věku v obecné populaci. Pokud jde o účast v předškolním vzdělávání, jsou na tom Romové v EU podobně jako lidé v Portoriku. Snahou členských států by mělo být zajištění přístupu Romů k vysoce kvalitnímu vzdělávání, pomoc při učení v rámci kompenzace špatných životních podmínek řady romských žáků, jakož i cílená podpora v každé fázi jejich vzdělávání.

Nezaměstnanost mladých lidí: Ve srovnání s obecnou populací je nadále vysoký podíl mladých Romů ve věku od 16 do 24 let (zejména dívek), kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy. Je nutné, aby členské státy podporovaly zaměstnanost, zejména v případě mladých Romů a Romek, a to například pomocí profesní přípravy na pracovišti, stáží a učňovské přípravy. Romům by se také mělo dostat cílené pomoci při zahajování vlastního podnikání.²²

²¹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/zahranicni/prohlaseni-eurokomisaru-k-mezinarodnimu-dni-romu-romove-si-jako-evropane-zaslouzi-aby-s-nimi-bylo-zachazeno-stejne-a>

²² <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/roma-inclusion>

Shora uváděné údaje, týkající se nesnášenlivosti vůči Romům, jejich životních podmínek, vzdělání a nezaměstnanosti se však zdaleka netýkají situace v České republice, natož Zlínského kraje, kde je situace v těchto oblastech je daleko příznivější).

3.3. Romové v krajích

Pro některá rozhodování o opatřeních vedoucích k integraci Romů je důležité znát jejich početnost, demografickou strukturu a prostorové začlenění.

„Rom“ je v České republice z hlediska právního občan, který se podle čl. 3, odst. 2 Listiny základních práv svobod a podle § 2 zákona č. 320/2002 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, hlásí k romské národnosti. Zákon neřeší, za jakých okolností se má ke své národnosti hlásit. Počet Romů podle sčítání lidu a počet Romů, kteří se jinak hlásí k romské národnosti či příslušnosti k romské menšině, tak nelze bez výjimky ztotožňovat. Stejně tak je nutné reflektovat i skutečnost, že výraz „Romové“ je užíván v běžném jazyce, ale i v oficiálních dokumentech (např. Rada Evropy, nejnověji také Evropská unie) v širším významu.

K romské národnosti se při sčítání lidu v roce 2011 přihlásilo 5135 občanů, (z toho 2876 mužů a 2259 žen). To je o 6 611 občanů méně, než při prvním oficiálním sčítání v roce 2001. Analýza dat ze sčítání lidu, domů a bytů, při které byly započteny i osoby, které přihlásily k tomu, že užívají romský jazyk jako mateřský, dospěla k počtu 837 osob.²³

Z kvalifikovaného odhadu počtu Romů ze Zprávy o stavu romské menšiny v České republice za rok 2017 vyplývá, že v České republice žije 240 300 romských obyvatel. Kvalifikovaný odhad je prováděn jednotlivými ORP, případně neziskovými organizacemi, které mají Romy jako cílovou skupinu a to pomocí svých terénních pracovníků, kteří mají o Romech největší přehled.

Tabulka č. 6 : Kvalifikovaný odhad Romů v jednotlivých krajích ČR za rok 2017

	Kvalifikovaný odhad počtu Romů	Kvalifikovaný odhad počtu sociálně vyloučených Romů
Česká republika	240300	50%
Hl. m. Praha	18000	20%
Středočeský kraj	15100	50%
Jihočeský kraj	7000	40%
Plzeňský kraj	16100	30%
Karlovarský kraj	13400	50%
Ústecký kraj	63500	60%
Liberecký kraj	19400	40%
Královéhradecký	10100	50%

²³ Zdroj: <http://www.scitani.cz/>

Pardubický kraj	4800	40%
Vysočina	5900	50%
Jihomoravský kraj	20700	40%
Olomoucký kraj	12400	70%
Zlínský kraj	2600	30%
Moravskoslezský kraj	31300	60%

Zdroj: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2017.pdf> (zaokrouhлено na desítky procent nahoru)

Z následující tabulky vyplývá, že časová projekce demografického vývoje romské menšiny, která byla vytvořena v roce 2003, se současným koncovým stavem takřka neliší.

Tabulka č. 7: Časová projekce demografického vývoje romské menšiny v ČR

Období	Úhrnná plodnost	Střední délka života muži/ženy	Koncový stav	Počet narozených	Absolutní přírůstek	Relativní přírůstek (v promile)
2006 - 2010	2,035	66,80 / 73,86	219 207	3 702	2 590	12,18
2011 - 2015	2,007	67,49 / 74,71	231 692	3 798	2 497	11,08
2016 - 2020	1,980	67,56 / 75,41	243 049	3 828	2 271	9,57
2021 - 2025	1,927	69,68 / 76,65	253 959	3 835	2 182	8,78
2026 - 2030	1,927	71,09 / 78,05	263 800	3 794	1 968	7,60
2031 - 2035	1,927	71,09 / 78,05	270 805	3 623	1 401	5,24
2036 - 2040	1,927	71,09 / 78,05	275 238	3 496	887	3,25
2041 - 2045	1,927	71,09 / 78,05	277 812	3 470	515	1,86

Zdroj: Zpráva 2004, původní zdroj: Jitka Langhmerová a Tomáš Fiala: „Kolik je vlastně Romů v České republice?“ Demografie, 2003

3.4. Romové ve Zlínském kraji

Dle údajů ČSÚ k datu 31. 12. 2018 činil počet obyvatel ve Zlínském kraji 582 921 osob. Dle sčítání počtu obyvatel k datu 1. 3. 2011 se k romské národnosti hlásilo pouze 133 osob. Z kvalifikovaného odhadu počtu Romů, který byl proveden, jako podklad pro vypracování Zprávy o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji za rok 2017 vyplývá, že

Romů žijících na území Zlínského kraje bylo 2653 (Zpráva o stavu romské menšiny na území ČR uvádí 2600). Romové žijí především ve městech Zlín, Vsetín, Valašské Meziříčí, Kroměříž, Uherský Brod, Holešov, Kunovice a v dalších obcích Zlínského kraje. Většina Romů žije v nájemních bytech, které jsou buďto v majetku města či obce, nebo v majetku soukromých osob, či kapitálových společností. Zanedbatelná část romské populace žije v bytových domech. Největší koncentrace romských občanů je ve městech Vsetín, Kroměříž, Uherské Hradiště a Valašské Meziříčí.

Níže uvedená tabulka znázorňuje kvalifikovaný odhad počtu Romů v jednotlivých ORP v kraji. V ORP Luhačovice v době sběru dat nežili žádní Romové. V tabulce je uvedeno kolik z celkového odhadovaného počtu Romů můžeme označit jako osoby sociálně vyloučené.

Tabulka č. 8 : Kvalifikovaný odhad počtu Romů v jednotlivých městech Zlínského kraje 2017

Obvod obce s rozšířenou působností	Kvalifikovaný odhad počtu Romů	Z toho odhad podílu sociálně vyloučených Romů
Bystřice pod Hostýnem	67	1
Holešov	106	17
Kroměříž	530	0
Otrokovice	30	0
Rožnov pod Radhoštěm	99	5
Uherský Brod	170	3
Uherské Hradiště	408	163
Valašské Klobouky	73	51
Valašské Meziříčí	300	90
Vizovice	30	0
Vsetín	600	390
Zlín	150	22
celkem	2563 osob	742 osob (29%)

Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny v kraji za rok 2017

4. Analýzy jednotlivých oblastí romské integrace

Samosprávy patří mezi důležité činitele, bez kterých se integrace romské menšiny nemůže uskutečnit, proto právě na obcích by se mělo vytvářet politické a finanční klima pro zahájení a udržení integrace. To vše by mělo probíhat za podpory kraje a státu. S délkou existence vyloučených lokalit, s jejich rostoucí etnickou homogenizací a patrně i pokračující koncentrací zejména do největších lokalit, dochází k prohlubování odlišností mezi způsobem života dlouhodobě nezaměstnaných obyvatel enkláv a způsobem života většinové populace žijící mimo enklávy. Některé vyloučené romské lokality nabývají charakteru „ghett“ s posilující vlastní vnitřní strukturou, vlastními pravidly i „zákony“ a také ekonomikou, rostoucím podílem šedé, nelegální a případně kriminální aktivity a příjmů, za podpory systému sociálních dávek a klesajícím podílem legální zaměstnanosti, zdaněných příjmů a mezd. Cílem úspěšné integrační politiky by měl být jednotlivec a jeho rodina, kteří zakládají svůj život na zaměstnání, práci, mzdě a odpovídající životní úrovni. To umožní začlenění do sociální struktury české společnosti a plnou integraci do majoritní společnosti v každodenním životě a v dlouhodobě udržitelném soužití. Integrace je dlouhým procesem a cílem, jehož dosažení přesahuje horizont přinejmenším jedné, ale pravděpodobně více než jedné generace. V procesu změny z vyloučení do integrace, získávají příležitost jednotlivci, kteří mají k takové změně předpoklady a schopnost převzetí odpovědnosti za svůj život a jeho odvození od práce, mzdy, vzdělání a zajištění svých dětí a jejich vzdělání a pracovní i profesní perspektivy. Převzetí odpovědnosti za vlastní život nenastává ihned a bez podpory. Jde o komplexní proces, který vyžaduje podporu a postupné narůstání udržitelnosti. Schopnost vřazení se do majoritní společnosti a schopnost majoritní společnosti přijmout tyto jednotlivce a rodiny jsou důležitými součástmi integrace.

Dosavadní situace je charakteristická dvěma úrovněmi podpůrné politiky vůči sociálně vyloučeným romským lokalitám. Nejvíce plošná je podpora záchranné sociální sítě, která udržuje nezaměstnané obyvatele lokalit před propadem na naprosté dno bez příjmů a podpory. Druhou je selektivní podpora pomocí terénní práce uvnitř lokalit a na jejich kontaktu s většinovou společností a s úřady veřejné a lokální samosprávy, a to s různou mírou spolupráce samospráv měst a obcí, od zcela kladného až po zcela negativní postoj. V dosavadním vývoji tedy chybí snaha a cílevědomá politika, která by táhla a podporovala pohyb části obyvatel vzhůru, mimo lokality, na pracovní trh, za vzděláním a do sociální struktury české společnosti. Zjednodušeně vyjádřeno dosud chybí aktivní politika, která by problém vyloučení netlumila ze dna, ani zevnitř enkláv, ale táhla lidi vzhůru a ven mimo enklávy. Doposud jsme svědky spíše propadání a sesuvu větší části romské populace do sociálního vyloučení a závislosti na systému sociálních dávek, s omezenými brzdnými účinky lokálních terénních programů. Hlavním cílem integrační strategie musí být realistické doplnění a podpora vzestupného pohybu jednotlivců a rodin, kteří jsou takové změny v reálním čase schopni.

Definice sociálního vyloučení:

Sociálním vyloučením se má na mysli vyloučení jednotlivců i sociálních skupin z ekonomického a sociálního života (trhu práce, společenských organizací, sousedství v majoritní populaci) a tím i možnosti podílet se na právech (především sociálních), životních prostředcích a zdrojích blahobytu sdílených zbytkem populace. Soudržnost společnosti nevzniká prostou občanskou, prostorovou či teritoriální příslušností, ale participací na sociálně ekonomické dynamice a správě věcí.

Ohrožení sociálním vyloučením lze vymezit čtyřmi faktory:

- Odmítnutím majoritní společnosti integrovat určité jednotlivce nebo kolektivy na základě jejich kulturní, náboženské nebo jiné odlišnosti.
- Odmítnutím určitých jednotlivců nebo kolektivů integrovat se a jejich tendence vytvářet separované a uzavřené, sociálně, kulturně např. náboženské vymezené enklávy.
- Osobními charakteristikami vylučovaných osob, jako je nízká úroveň jejich kapitálů (ekonomického kapitálu, vzdělání a sociálního kapitálu), nebo nekompatibilita jejich kapitálů s kapitálem majoritní společnosti.
- Strukturálními faktory (často souvisejícími s hodnotami) bránícími integrovat se (nezávisle na jejich vůli integrovat se i na vůli majoritní společnosti). To může být dáno povahou lokálních trhů práce, na které jsou odkazováni, špatným životním prostředím, nedostatečnou občanskou vybaveností území, na němž žijí.

Sociální vyloučení, z hlediska negativních dopadů na soudržnost společnosti, se v České republice týká především části romské minority. Tato minorita a řešení jejích problémů zaznamenaly po roce 1990 řadu závažných změn a zvrátů, které přispěly k divergentnímu pohybu sociálního postavení rostoucího podílu romských rodin mimo strukturu české společnosti.

Zatímco před rokem 1990 se akcentovala zejména sociální podstata problému a tlumila, nebo přinejmenším nerozvíjela, etnická stránka, po roce 1990 došlo k pochopitelné redefinici problému, zejména vlastního hledání specifické romské identity u romských elit, ale rovněž novým tlakem na respektování lidských a menšinových práv, politiku podpory menšin a respektování jejich vlastních tradic, odlišností, kultury, jiného způsobu života. Až v posledních letech dochází ke kritickému analytickému pohledu na vlastní vnitřní svět Romů. Stále trvá extrémní „politická korektnost“, takže se nemluví o mnohých skutečně závažných problémech, které fakticky narušují pozici vyloučených. Existuje skutečně okruh kriminálních aktivit, které se signifikantně váží k části romské minority jako je lichva, obchod s lidmi, obchod s drogami, dětské gangy a černá práce. Ty zatěžují města a obce. To činí v očích veřejnosti a samospráv politiku státu nedůvěryhodnou, protože občané se s takovými jevy reálně setkávají. Extrémně vysoké počty vězňů v ČR a dětí v ústavech jsou dány tím, že v těchto institucích je podíl etnických Romů mnohonásobně vyšší, než odpovídá jejich demografickému zastoupení v celkové populaci státu.²⁴

Tlak trhu s byty, privatizace bytového fondu a rozvíjející se trh s realitami, vedly k tomu, že prvotní závislost na sociálních dávkách se postupně přeměňovala také v prostorovou izolaci. Došlo k rozsáhlému stěhování do segregovaných lokalit a vybraných regionů ČR, kde šlo o masový proces. Migrace se realizovaly způsoby:

- přelidněním bytů příbuzných,
- odchodem do severočeských měst s levnými byty,
- odchodem do a ze zahraničí.

Situaci dále zkomplikoval Zákon o státním občanství České republiky. Ztížil získání občanství a tím trvalého pobytu i těm Romům, kteří se v Česku narodili a bydleli celý život, popřípadě jednotlivým členům jejich rodin. Po skončení etapy roční tolerance ztratili tito lidé

²⁴ Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení, Praha květen 2010

nároky na sociální dávky (nově zavedeného systému státní sociální podpory), protože si občanství neuspořádali.²⁵

Hlavními charakteristikami vyloučených lokalit podle Strategie boje proti sociálnímu vyloučení z roku 2010 jsou zejména:

Významný počet Romů - ve všech deprivovaných územích žije vysoký podíl Romů a lidí, kteří jsou za Romy považováni.

- Chudoba a materiální deprivace s řadou důsledků zejména pro děti. Sociální systém je nastaven pro překlenutí krátkodobé obtížné životní situace, přičemž sociálně vyloučení občané žijí v této situaci dlouhodobě nebo trvale. To vede ke ztrátě profesních ambicí a mezigenerační reprodukci chudoby.
- Nízká vybavenost veřejnými službami, většina sociálně vyloučených lokalit leží v okrajových částech měst a obcí. Často v nich nejsou ani základní služby potřebné k zajištění přijatelné životní úrovně.
- Nízká úroveň ekonomické aktivit - ke vzniku sociálně vyloučených lokalit přispěly v mnoha případech obce nebo města tím, že své problémové občany sestěhovaly na území se starou, nevyhovující zástavbou. Tato území mají většinou dožívající, špatně udržovanou infrastrukturu. Pro podnikatelské aktivity v nich nejsou příznivé podmínky. Jejich osídlování sociálně vyloučeným, nejen romským obyvatelstvem, zájem o podnikání a o investice do budov nebo do areálů dále snižuje.
- Vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost, negativní dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na psychiku a způsob života lidí v deprivovaných územích, jsou nepochybně klíčovým problémem, který vede k sociálnímu vyloučení. Míra nezaměstnanosti Romů žijících v těchto lokalitách se pohybuje často mezi 70–100%. Syndrom dlouhodobé nezaměstnanosti se projevuje rezignací na hledání pracovního místa, zpasivněním, až apatií a vytvářením alternativních životních strategií, pomocí kterých si dlouhodobě nezaměstnaní zajišťují obživu. Jedná se v první řadě o vznik faktické závislosti na sociálních dávkách, o zadlužování, práci načerno a jiné neformální ekonomické aktivity.
- Nízká úroveň vzdělání, na vysoké nezaměstnanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit se významným způsobem podílí nízká úroveň jejich vzdělání a profesní kvalifikace. Lidé žijící v těchto lokalitách význam vzdělání většinou podceňují. Nezáměr o vzdělání se projevuje i ve výchově dětí a je primární příčinou jejich neúspěšnosti ve školách.
- Významné ekonomické a sociální potíže - v deprivovaných územích dnes žije generace lidí, kteří ve svém životě nikdy legálně nepracovali. Pro život v podmínkách sociálního vyloučení je typická tzv. velkorodinná solidarita, která znamená na jedné straně, pro sociálně vyloučené, vysokou garanci pomoci, na straně druhé povinnosti k ní. To oslabuje motivaci k osobnímu individuálnímu vzestupu, protože o jeho benefity je třeba se buď rozdělit s ostatními, nebo pospolitost opustit.
- Vazba na rodinnou solidaritu a neúčast v dlouhodobých sociálních redistribučních systémech (např. v nemocenském a důchodovém pojištění) při práci načerno, ohrožuje budoucnost sociálně vyloučených těžko řešitelnou chudobou. Diskriminace Romů v bydlení a v zaměstnání velkorodinné vazby podporuje a posiluje jejich význam jako pomoci v nouzi a zároveň jim znemožňuje, aby se z těchto vazeb vymanili.
- Nevyhovující životní, hygienické a zdravotní prostředí, sociálně vyloučené lokality jsou zpravidla v technicky a morálně zastaralém bytovém fondu, devastovaných bytech, bez hygienických náležitostí, bez úpravy fondu, bez úpravy veřejných ploch apod. Dochází k častému přestěhování, vystěhovávání a se-stěhovávání osob z různých rodinných svazků. Nadměrný pohyb těchto osob vede mj. k nadměrné produkci domovního odpadu, který není dostatečným způsobem likvidován. Běžným projevem je plýtvání

²⁵ Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení, Praha květen 2010

energiemi, ne hospodárnost při vytápění, vaření a nadměrný odběr vody. Výsledkem je neudržované, deprivované území. Opakované epidemie infekčních onemocnění.

- Vysoká kriminalita a delikvence - se sociálním vyloučením souvisí zvýšený výskyt rizikového chování. Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit mají problémy s gamblerstvím, návykovými látkami, alkoholismem, záškoláctvím, domácím násilím, prostitucí. Dochází zde k narušování občanského soužití, vznikají dětské gangy, tíživých životních situací zneužívají lichváři. Tyto jevy neprávem označují celou romskou minoritu, vyvolávají obranné aktivity u ostatní veřejnosti a vedou k sociální izolaci celé komunity.
- Předsudky a stigmatizace.

Odlisný životní styl části romské minority, negativní projevy v reálném prostředí obcí a měst, vysoká kriminalita a další vedou k nízké sociální prestiži romské minority. Je to reakce na viditelnou část této minority. Zaměstnaní, kvalifikovaní a standardně žijící Romové naopak „nejsou vidět“. Existence sociálně vyloučených lokalit a fenomén samotného sociálního vyloučení se všemi negativními projevy má vedle sociálních a politických důsledků také významné důsledky ekonomické, a to ve značných rozpočtových nákladech/výdajích mandatorní povahy.²⁶

Vzhledem k časovému vývoji ve vztahu k dokumentu Strategie boje proti sociálnímu vyloučení z roku 2010 jsou aktuální informace k výše uvedeným charakteristikám uvedeny v jednotlivých kapitolách analytické části.

4.1. Zaměstnanost

Evropská unie - Rada Evropy si klade za cíl snížit rozdíl v zaměstnanosti mezi Romy a většinovým obyvatelstvem. Empirické důkazy a výzkum socioekonomické situace Romů ukazují, že rozdíl mezi mírou zaměstnanosti Romů a ostatního obyvatelstva je značný. Světová banka zjistila, že míra zaměstnanosti Romů (zejména žen) značně zaostává za mírou zaměstnanosti neromské populace. Výzkum Agentury Evropské unie pro základní práva provedený v jedenácti zemích unie rovněž zdůrazňuje tyto značné rozdíly a ukazuje, že se Romové v oblasti zaměstnání považují za výrazně diskriminované.

Členské státy proto musí romským obyvatelům zajistit plný nediskriminační přístup k odbornému vzdělávání, na trh práce a k nástrojům a iniciativám pro samostatnou výdělečnou činnost. Měl by se podporovat přístup k mikroúvěrům. Ve veřejném sektoru by se měla věnovat patřičná pozornost zaměstnávání kvalifikovaných romských úředníků, veřejné služby zaměstnanosti mohou oslovit Romy prostřednictvím individuálně zaměřených služeb a mediace. Bude tak možné přitáhnout Romy na trh práce a zvýšit tím míru zaměstnanosti.²⁷

Jedním ze základních předpokladů pro integraci Romů do společnosti je zlepšení jejich účasti na trhu práce. Přestože se členské státy Evropské Unie zavázaly realizovat opatření zaměřená na profesní vzdělávání, zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti Romů, je participace Romů na trhu práce nadále nepřijatelně nízká ve srovnání s většinovou společností. Z důvodu vyloučení významného podílu Romů z účasti na trhu práce patří romská menšina mezi jednu z nejvíce ohrožených chudobou a materiální deprivací.²⁸

Míra zaměstnanosti Romů v jedenácti členských státech EU zahrnutých do průzkumu FRA z roku 2014 je mimořádně nízká jen 28 % Romů má zaměstnání. Z tohoto průzkumu dále mimo jiné vyplývá, že míra zaměstnanosti Romů v Bulharsku, České republice, Itálii a Řecku je minimálně dvakrát vyšší než v Portugalsku.²⁹

²⁶ Zdroj: Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení, Praha květen 2010

²⁷ Zdroj: Rada Evropy o Romech 2011

²⁸ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52009XG0528\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52009XG0528(01))

²⁹ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-roma-survey-dif-employment_cs.pdf

Česká republika - Na základě Zprávy o stavu romské menšiny v krajích za rok 2017 lze v oblasti zaměstnanosti identifikovat tyto překážky bránící oficiálnímu zaměstnávání Romů:

- předsudky a diskriminace ze strany některých zaměstnavatelů
- špatná předchozí zkušenost se zaměstnáním Romů
- nízká vzdělanost a kvalifikace romských uchazečů či jejich špatný zdravotní stav
- vysoká invalidita
- záznam v trestním rejstříku

Zvláštní pozornost je pak věnována zadluženosti. Při srážkách ze mzdy v případě exekucí je čistý příjem velmi nízký. Oficiální zaměstnání na pozicích nevyžadující kvalifikaci je zpravidla ohodnoceno velmi nízkou, navíc takto zaměstnaní Romové ztrácí nárok na sociální dávky, a v konečném důsledku se jejich příjmy oficiálním zaměstnáním snižují. Romové jsou tak často systémově tlačeni nepodílet se na oficiálním trhu práce, neboť to pro ně není ekonomicky výhodné. Práce na černo je tak vyhledávaným způsobem obživy zejména u Romů s nízkou kvalifikací.

Na jednáních Národní romské platformy byla zmiňována práce na černo, která vede k absenci potřebné doby pojištění, v důsledku čehož lidem, ačkoliv mají potřebný věk, nevzniká nárok na výplatu starobního důchodu. To si často Romové neuvědomují – je proto potřeba zvyšovat povědomí o tomto jevu prostřednictvím informačních kampaní a sítě terénních pracovníků. Romové jsou jednou z nejohroženějších skupin na trhu práce. Část zaměstnavatelů Romům, na základě předsudků a údajné špatné zkušenosti, kolektivně připisuje charakteristiky jako je neochota pracovat, nespolehlivost a další negativní stereotypy, aniž by konkrétnímu romskému uchazeči dali příležitost prokázat své pracovní schopnosti. Romové mají často kvůli nízkému vzdělání a kvalifikaci zúžený výběr pracovních příležitostí. Migrace romských rodin za dostupnějším bydlením, často z ekonomických center do periferních oblastí s nižším množstvím pracovních příležitostí i průměrnou mzdou, představuje další překážku k nalezení stabilního zaměstnání.

Ačkoliv neznáme přesná čísla o nezaměstnanosti Romů, neboť Úřad práce České republiky nemůže evidovat uchazeče o zaměstnání podle etnické či jiné příslušnosti, na základě obecných trendů vývoje nezaměstnanosti v ČR můžeme usuzovat, že se situace zaměstnanosti Romů meziročně zlepšuje s tím, jak se zlepšuje situace celé společnosti. V roce 2018 byla nejnižší míra nezaměstnanosti od roku 2005. Podle dat poskytnutých ÚP ČR tvořil podíl nezaměstnaných osob v roce 2018 v průměru 3,2 %, zatímco v roce 2017 v průměru 4,3 % a v roce 2016 v průměru 5,6 %.³⁰ Nejen pro Romy tak bylo snazší než v předchozích letech získat zaměstnání.³¹

Demotivujícím faktorem zapojení se na trh práce je **vysoká míra zadlužení** sociálně vyloučených Romů, kteří nejsou schopni s ohledem na výši svých příjmů a kvůli nevýhodným podmínkám půjček uhradit své závazky. Jakmile se dluh dostává do stádia exekuce, je nevýhodné mít legální zaměstnání, neboť je plat ohrožen exekucí (podle údajů z roku 2018 je 821 000 fyzických osob v exekuci, z tohoto počtu tvoří většinu majoritní obyvatelstvo). Zlínský kraj si v rámci ČR stojí v otázce zadluženosti ze všech krajů nejlépe. Zadluženost také vhání sociálně vyloučené romské domácnosti do šedé ekonomiky. Z tohoto důvodu je naléhavé zavést systematický monitoring situace zadlužených domácností v ČR a nekalých praktik uplatněných ze strany poskytovatelů finančních produktů. Důležitá jsou rovněž opatření na ochranu spotřebitelů a intenzivní pozornost si zaslouží i zvýšení finanční gramotnosti u české populace, specificky však i u obyvatel SVL, kde jsou jim nevýhodné finanční produkty aktivně nabízeny.

³⁰ Časová řada podílu nezaměstnaných osob od roku 2005 je dostupná zde: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady.

³¹ Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2017

V případě podpory vstupu na trh práce uchazečů o zaměstnání, jsou zaměstnavatelé k vytváření pracovních míst pro znevýhodněné osoby motivováni prostřednictvím nástrojů **aktivní politiky zaměstnanosti** (dále jen „APZ“). V rámci nástroje **veřejně prospěšné práce** (dále jen „VPP“) a **společensky účelné pracovní místo vyhrazené** (dále jen „SÚPM“) jsou zaměstnavatelům poskytovány finanční příspěvky na mzdu, jestliže do pracovního poměru na základě dohody s ÚP ČR přijmou znevýhodněného uchazeče o zaměstnání. Novelou zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, s účinností od 29. 07. 2017, došlo v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti k prodloužení maximální doby poskytování příspěvku na SÚPM z 12 měsíců na 24 měsíců. Ve vazbě na uvedenou legislativní změnu vydalo MPSV metodický pokyn pro ÚP ČR definující cílovou skupinu uchazečů o zaměstnání, kteří mohou být umístováni na SÚPM na maximální **dobu 24 měsíců**. Při definici cílové skupiny uchazečů o zaměstnání bylo přihlíženo ke struktuře uchazečů o zaměstnání vedených v evidenci uchazečů o zaměstnání, k jejich charakteristikám a handicapům majícím vliv na jejich umístění na trh práce. Při nastavení metodiky bylo cílem, aby příspěvky na SÚPM na maximální dobu 24 měsíců byly poskytovány na uchazeče o zaměstnání, kteří jsou nejvíce vzdáleni od trhu práce a které je nutné primárně podpořit jako nejvíce znevýhodněnou skupinu uchazečů o zaměstnání. Poskytování příspěvku na vyhrazení jednoho SÚPM na maximální dobu 24 měsíců je realizováno u uchazečů o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než 24 měsíců, u osob s nízkou nebo žádnou kvalifikací a u osob, které jsou ohroženy sociálním vyloučením nebo jsou sociálně vyloučené (např. osoby ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, osoby po ukončení výkonu trestu odnětí svobody).

Mezi nástroje APZ patří:

rekvalifikace

získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace včetně jejího udržování nebo obnovování.

veřejně prospěšné práce

časově omezené pracovní příležitosti ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, ve většině případů jsou uzavírány na pomocné a nekvalifikované práce, zejména na úklid veřejných prostranství nebo jiné pomocné práce pro uchazeče bez kvalifikace. V malých odlehlých obcích jsou často jedinou možností pracovního uplatnění některých občanů

společensky účelná pracovní místa

zřízení nebo vyhrazení pracovního místa u zaměstnavatele pro uchazeče o zaměstnání, kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem. Dále i zřízení pracovního místa uchazečem o zaměstnání za účelem samostatné výdělečné činnosti

překlenovací příspěvek

návaznost na poskytnutí příspěvku na zahájení SVČ – částečná úhrada vyjmenovaných provozních nákladů

příspěvek na zapracování

realizace zvýšené péče o uchazeče o zaměstnání – zaměstnavateli je kompenzováno určité snížení pracovního výkonu té osoby, která přijatého uchazeče o zaměstnání zapracovává

poradenství

pro volbu povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání, pro volbu přípravy k práci osob se ZP a výběru vhodných nástrojů APZ

podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením

pracovní rehabilitace

chráněný trh práce

Příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením
Příspěvek na úhradu provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáváním
osoby se zdravotním postižením

regionální mobilita - příspěvek na dojížděku, příspěvek na přestěhování³²

Zlínský kraj - Ve Zlínském kraji bylo k 31. 12. 2018 evidováno 10 954 uchazečů o zaměstnání, podíl nezaměstnaných osob dosáhl 2,61 % a v evidenci úřadu práce bylo 11 849 volných pracovních míst. Proti stejnému období roku 2017 klesl počet uchazečů o zaměstnání o 3,1 tis. osob, počet volných míst vzrostl o 3,9 tis.

Podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí bylo ke konci roku 2018 evidováno ve Zlínském kraji 10 954 uchazečů o zaměstnání, z toho ženy představovaly 47,8 %. Počet nezaměstnaných se proti stejnému období minulého roku snížil o 22,0 %, tedy o 3 086 osob. K poklesu počtu uchazečů došlo ve všech okresech kraje. Nejvyšší zaznamenaly okresy Kroměříž a Zlín, ve kterých se počet uchazečů snížil o 24,1 %, resp. 22,1 %.

Dosažitelní uchazeči ve věku 15-64 let (osoby, které jsou schopny do pracovního poměru nastoupit bezprostředně), tvořili z celkového počtu nezaměstnaných 89,8 %. Představovali 9 842 osob, což je o 3 201 uchazečů méně než ve stejném období roku 2017.

Podíl nezaměstnaných osob v kraji dosáhl 2,61 %, to je sedmá nejnižší hodnota mezi kraji. Nejvyšší podíl nezaměstnaných v rámci kraje byl v okresech Kroměříž a Vsetín (3,14 % a 3,07 %), v okrese Zlín podíl činil 2,15 % a na Uherskohradištsku 2,38 %.³³

Zlínský kraj vykazuje v porovnání s Českou republikou podprůměrnou nezaměstnanost, a to kontinuálně od dubna 2014. Díky členitému charakteru kraje a faktu, že tři ze čtyř okresů sousedí se Slovenskou republikou, je však nezaměstnanost v nižších územních celcích velmi rozdílná. Nižší územní celky jsou zastoupené spádovými oblastmi obcí s rozšířenou působností (ORP). Nezaměstnanost v jednotlivých obcích kolísá výrazně více, zvláště v případech malého počtu obyvatel. V sociálně vyloučených lokalitách je nezaměstnanost výrazně vyšší. Úřad práce České republiky, Krajská pobočka ve Zlíně podporuje uchazeče o zaměstnání, kterým nebylo možné pro jejich individuální znevýhodnění zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem. Úřad práce komplexně posuzuje jejich schopnosti a možnosti, uplatnitelnost na trhu práce, ekonomickou situaci a jejich ohrožení sociálním vyloučením z důvodu setrvání v dlouhodobé nezaměstnanosti. Byla snaha soustředit se na vysoce rizikové uchazeče (kumulace dlouhodobé evidence a vyššího věku, případně špatného zdravotního stavu). Nejčastější náplní práce bylo udržování čistoty ulic a jiných prostranství, v menším měřítku pak pomocná činnost v oblasti poskytování sociální péče. Organizátoři měli také možnost požádat o příspěvek na pracovní a ochranné pomůcky, případně na pojištění kryjící zodpovědnost za škodu na majetku a zdraví.

³² https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/zlk/aktivni_politika_zamestnanosti

³³ Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/xz/nezamestnanost-ve-zlinskem-kraji-k-31-12-2018>

Tabulka č. 9 : Počty uchazečů o VPP ve Zlínském kraji za rok 2018

sledovaná kategorie	počet	Podíl v %
nad 12 měsíců evidence	407	43,5
do 30 let věku	47	5,0
nad 50 let věku	576	61,6
nad 55 let věku	403	43,1
osoby se zdravotním postižením	284	30,4
osoby pečující o děti do 15 let	146	15,6
osoby v hmotné nouzi	230	24,6

Zdroj: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2018 a strategie APZ pro rok 2019

Hlavní příčiny nezaměstnanosti v kraji

Trh práce ve vybraných regionech Zlínského kraje silně ovlivňuje sezónnost. Velká část zaměstnavatelů je také závislá na vývoji v automobilovém průmyslu, což je pro stabilitu pracovního trhu velmi riskantní.

Co se týká sezónnosti, projevuje se především v oblasti cestovního ruchu a stavebnictví. Část osob podnikajících v těchto oborech přichází v zimě do evidence úřadu práce a na jaře opět zahajuje podnikání. Pro Zlínský kraj je typická také frikční nezaměstnanost, kdy lidé hledají lepší zaměstnání (z hlediska finančního, časového nebo oborového), případně evidencí na úřadu práce řeší přechod z rodičovské dovolené zpět na trh práce. Ke všem výše uvedeným faktorům se přidává také problém s vysokým věkem zaměstnanců. Řada z nich má důchodový nebo předdůchodový věk, což pro zaměstnavatele znamená nutnost řešit také generační obměnu. Z regionálního pohledu na trh práce je pak problémem nesoulad nabídky a poptávky především v okrajových oblastech kraje, kde je nabídka volných pozic i v této progresivní době nízká. Ochota stěhovat se za prací je především u starší generace malá. Podstatným faktorem ovlivňujícím možnost uplatnění je také zdravotní stav uchazečů. Velký vliv na nezaměstnanost v kraji má nízká mzdová úroveň a s tím související rostoucí počet osob zatížených exekucí, byť se tyto faktory hůře kvantifikují. Osoby zatížené exekucí nemají motivaci hledat legální zaměstnání, protože většina příjmů by šla právě na splátky exekucí. Ze strany zaměstnavatelů pak není zájem zaměstnávat tyto osoby a to především z důvodu vysoké administrativní náročnosti s prováděním exekučních srážek.³⁴

³⁴ Zdroj: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/zlk/statistika/rok_2017/kraj_2017.pdf

Tabulka č. 10 : Nezaměstnanost ve Zlínském kraji podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností

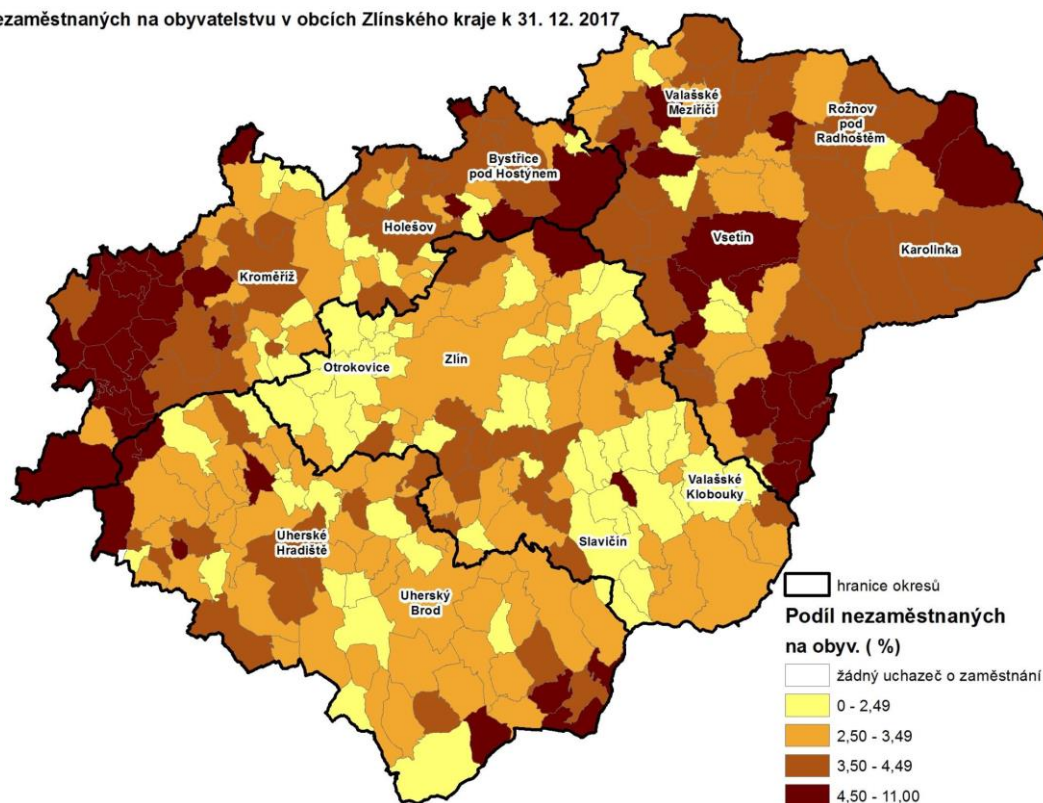
Okres	ORP	K 31. 12. 2018	
		Evidovaní uchazeči	Podíl nezaměstnaných osob v %
Kroměříž	Bystřice pod Hostýnem	310	2,97
	Holešov	374	2,51
	Kroměříž	1656	3,30
Uherské Hradiště	Uherské Hradiště	1705	2,64
	Uherský Brod	765	1,87
Vsetín	Rožnov pod Radhoštěm	704	2,72
	Valašské Meziříčí	820	2,76
	Vsetín	1655	3,40
Zlín	Luhačovice	267	2,00
	Otrokovice	486	1,94
	Valašské Klobouky	304	1,70
	Vizovice	248	2,05
	Zlín	1601	2,30

Zdroj: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2018 a strategie APZ pro rok 2019

Problémové regiony kraje územně neodpovídají spádovým oblastem ORP. Situaci přesněji mapují menší územní celky – mikroregiony, kterých je ve Zlínském kraji celkem 23. I přes výrazný pokles nezaměstnanosti v roce 2017 zůstávají v kraji rizikové oblasti.

Mapa č. 2 :

Podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu v obcích Zlínského kraje k 31. 12. 2017

Zdroj: Úřad práce ČR

Důležité strategické dokumenty a opatření:

- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji
- Koncepce rodinné politiky 2017 České republiky
- Koncepce rodinné a seniorské politiky pro Zlínský kraj v období 2020-2022
- Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb (MPSV)

4.2. Bydlení

Evropská unie - Rada Evropy se v materiálu o Romech z roku 2011 zaměřila také na problematiku bydlení, kde se říká, že členské státy by měly zajistit dostupnost bydlení a základních služeb. Odstranit rozdíly mezi Romy a zbývající populací, co se týče dodávky vody, elektřiny a plynu. K veřejnému vodovodu je připojeno mezi 72 % - 100 % domácností v celé EU. V případě Romů je situace mnohem horší. Ve svých nevyhovujících typech bydlení často nemají dostatečný přístup k veřejně dostupným službám, jako jsou dodávky vody, elektřiny a plynu. Pro neusazené Romy, kteří se na území ČR nevyskytují je často obtížné najít místa se zdrojem vody. Tato nepříznivá situace se odráží na jejich zdravotním stavu a obecně na jejich integraci do společnosti. Členské státy by měly podporovat

nediskriminační přístup k bydlení, včetně bydlení sociálního. Opatření v oblasti bydlení by měly být součástí integrovaného přístupu zahrnujícího zejména vzdělávání, zaměstnanost a bezpečnost, sociální a zdravotní péči a opatření na odstranění segregace. Členské státy by měly také řešit potřeby neusazených Romů.

Zpráva o situaci Romů v Evropě konstatuje, že Romové všude v Evropě žijí v nízko standardních či extrémně špatných podmínkách. Bydlení je ale jednou z oblastí, kde Unie nemá přímé kompetence, a bydlení tak ani nemůže být přímo financováno z unijních prostředků, např. z Evropského fondu regionálního rozvoje.

Institucemi pověřenými realizací cílů v oblasti bydlení jsou Ministerstvo pro místní rozvoj, Státní fond bydlení, Ministerstvo práce a sociálních věcí (oblast sociálních služeb), obecní samosprávy a nevládní neziskové organizace.

Tyto instituce se v rámci svých kompetencí podílejí na integraci Romů. Podle Zprávy o naplňování dekády je obecným cílem v prioritní oblasti bydlení zabránit vzniku nových segregovaných lokalit, zlepšit situaci v již existujících segregovaných romských lokalitách (ghettech) a zlepšit přístup k bydlení pro sociálně slabé Romy. Klíčovou rolí přitom hraje politická vůle a konkrétní rozhodnutí orgánů místní samosprávy.

Česká republika - Romové, především ti sociálně vyloučení, jsou dlouhodobě jednou z nejvíce ohrožených skupin účastníků na trhu s nájemním bydlením, kde ve větší míře podléhají strukturálním bariérám a diskriminaci. V posledních letech byl zaznamenán výrazný propad této cílové skupiny v přístupu k nájemnímu bydlení. Takřka nedostupnou formou je bydlení v bytě v osobním či družstevním vlastnictví. Narůstá počet domácností, které jsou odkázány z různých důvodů výhradně na ubytování v ubytovacích zařízeních, které však nejsou vhodné pro dlouhodobé bydlení, zejména u rodin s dětmi. Praxe ukazuje, že jakmile romské domácnosti opustí segment nájemního bydlení, mají mizivé šance na to, že se do něho budou moci v budoucnu vrátit zpět. Provozovatelé ubytoven nahrazují chybějící segment sociálního bydlení pro nízkopříjmové domácnosti v ČR. Zejména vzhledem k velice špatné situaci vyloučených romských domácností v oblasti bydlení se stává komplexní řešení sociálního bydlení v ČR naléhavou potřebou.

Nepřekonatelnou překážkou je pro romské domácnosti bez ohledu na jejich finanční situaci neochota pronajímatelů pronajmout jim byt, neboť si je předem spojují s předsudky a stereotypy jako je nedodržování povinností vyplývajících z nájemní smlouvy (zejména neplacením nájmu či s konfliktním soužitím s ostatními nájemníky). Diskriminace Romů při hledání bydlení probíhá často skrytě. Vzhledem k obtížné prokazatelnosti a neochotě obětí diskriminace ji ohlásit, se jí nedaří účinně řešit. V roce 2013 byly publikovány výsledky výzkumu, který mimo jiné zjišťoval, do jaké míry ovlivňuje jméno implikující příslušnost k národnostní menšině úspěšnost zájemců o nájemní bydlení v soukromém vlastnictví. Výsledky výzkumu³⁵ jasně ukázaly na přetrvávající diskriminaci zájemců z řad Romů. Zatímco zájemce s typicky česky znějícím jménem byl pozván na prohlídku bytu v 78 % případech, u zájemce s romsky znějícím jménem byla úspěšnost pouze 43 %. Z toho vyplývá, že zájemce s romsky znějícím jménem musí průměrně odpovědět na dvojnásobek inzerátů, aby dostal pozvání na prohlídku bytu, a to aniž by vlastník bytu měl o dotyčném zájemci jakékoli další informace.

Přístup k obecnímu bydlení je řízen kritérii pro posuzování žádostí o obecní byt, jejichž splnění může být často pro cílovou skupinu problematické. Např. kritérium trvalého pobytu žadatele na území města či obce mnozí ubytovaní nesplňují, zejména pokud se opakovaně za bydlením stěhují. Ne všechny ubytovny totiž umožňují ubytovaným zapsat si zde trvalé bydliště. Další bariérou je kritérium bezdlužnosti vůči městu, což může být problematické zejména pro domácnosti, které se na ubytovny dostaly kvůli výpovědi z nájmu obecního bytu

³⁵ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/cege-ei-na-trhu-prace-i-na-trhu-s-bydlenim-je-silny-vyskyt-diskriminace-vuci->

z důvodu dluhů na nájmu, nebo jejich dluhy vůči obci vznikly např. kvůli neuhrazení poplatků za odvoz odpadu či pokutě za přestupek.

V roce 2017 se v oblasti bydlení stal jedním z nejdiskutovanějších témat institut **opatření obecné povahy určující oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů** (dále jen „OOP“) podle § 33d zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Institut OOP do něj byl zaveden novelou č. 98/2017 Sb., a to prostřednictvím poslaneckého návrhu v PS PČR. Podle této úpravy obec, na jejímž území se nacházejí místa, ve kterých se ve zvýšené míře vyskytují sociálně nežádoucí jevy, může požádat pověřený obecní úřad, v jehož územním obvodu se tato místa nacházejí, o vydání opatření obecné povahy, jímž se vyhláší oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů. V takto vymezené oblasti OOP nemohou ÚP ČR poskytovat doplatek na bydlení. To se ale týká pouze případů, kdy je uzavřena nová nájemní smlouva (nebo jiný právní titul) po datu vyhlášení pravomocného OOP na nový byt (jiný než obytný prostor, ubytovací zařízení), ve kterém žadatel nebo příjemce dávky nebydlel. Toto opatření se nedotýká dávky ze systému státní sociální podpory příspěvku na bydlení, který může být poskytován i v oblastech se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů, kde bylo vyhlášeno OOP. Do 24. 5. roku 2019 nabylo OOP účinnosti v 67 městech.³⁶

Na OOP reagovala Rada vlády pro záležitosti romské menšiny usnesením ze dne 8. listopadu 2017, ve kterém Rada vyzvala MPSV, aby iniciovalo zrušení §33 d zákona o pomoci v hmotné nouzi a zajistilo dodržování práv občanů a dalších zásad právního státu, což nebylo doposud dořešeno.

Zlínský kraj - Romové v kraji bydlí mnohdy v přeplněných a nehygienických bytech, v rizikovém prostředí, segregovaní od většinového obyvatelstva. Jejich bydlení provází vysoké ceny a neustálá nejistota. Oblast bydlení je nejnaléhavější problém Romů. Nevhodné podmínky bydlení jsou důležitou překážkou romské integrace, protože ovlivňuje další oblasti jako např. vzdělání, zaměstnání, zdraví atd. Romové jsou nejohroženější skupinou na trhu s byty. Bytová politika obcí hraje důležitou roli při vytváření sociálně vyloučených lokalit. Nejčastějším typem bydlení je činžovní dům, kde bydlí více než polovina romských obyvatel formou nájemného bydlení. Na každém ORP je situace rozdílná. Počet ubytovaných Romů na ubytovnách je řádově v jednotlivcích, pokud by se mělo jednat o desítky, tak se to týká měst Kroměříž Holešov, Uherský Brod a Uherské Hradiště.³⁷

Města a obce ve Zlínském kraji nemají tak jako ostatní kraje zajištěno sociální bydlení v takové míře, jaké by bylo zapotřebí. Některá města a obce nedokáží zajistit včasnou intervenci při řešení dluhů na nájmu. Zlínský kraj nemá žádné možnosti jak situaci ovlivnit, neboť problematika bydlení patří především do kompetence obecních samospráv. I v našem kraji je situace obdobná jako v jiných krajích ČR. Časté dluhy na nájmem, energiích, znečištěné a zdevastované bydlení a okolí, nadměrná hlučnost. Za znečištěné a zdevastované bydlení a okolí si mohou ve většině případů obyvatelé těchto bytů sami. Při zjištění, že dochází k úmyslnému znečišťování a devastaci bytů a jejich okolí by měly ze strany pronajímatelů přicházet sankční opatření, tak aby se takovému jednání zamezilo a do budoucna také předcházelo. Ti kdo devastaci zapříčinili, by měli na své náklady dát byt do původního stavu. Problém je nutné začít řešit co nejdříve jako prevenci směřující proti vzniku romských ghett.

Sociální bydlení je komplexní otázka, která zasahuje do řady oblastí života společnosti např. zaměstnanosti, vyloučení sociálních skupin obyvatelstva, vzdělanost atd. Romští obyvatelé v největším počtu žijí ve Vsetíně, Kroměříži, Uherském Hradišti a Valašském Meziříčí.

Ubytovny, ve kterých Romové bydlí se, vyznačují nízkou kvalitou ubytování. Hygienické podmínky jsou v tomto ubytování nevyhovující např. problémy s kanalizací, vodou aj. V bytech bydlí nepřiměřený počet lidí. Některé rodiny bydlí bez nájemních smluv. Na

³⁶ Zdroj: Úřad práce ČR

³⁷ Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji za rok 2018

ubytovnách by se měly konat pravidelné kontroly na dodržování právních předpisů živnostenským úřadem, cizineckou policií, krajskou hygienickou stanicí a hasiči. Obce by měly vybírat poplatek za ubytovací kapacitu, vyjednat s úřadem práce strop pro výši vypláceného doplatku na bydlení, provázat bydlení s poskytováním sociální služby, nahradit soukromé ubytovny zařízením obecním a vytvořit možnosti bydlení pro nízkopříjmové rodiny v obci a zároveň nastavit pravidla pro jejich řádné užívání.

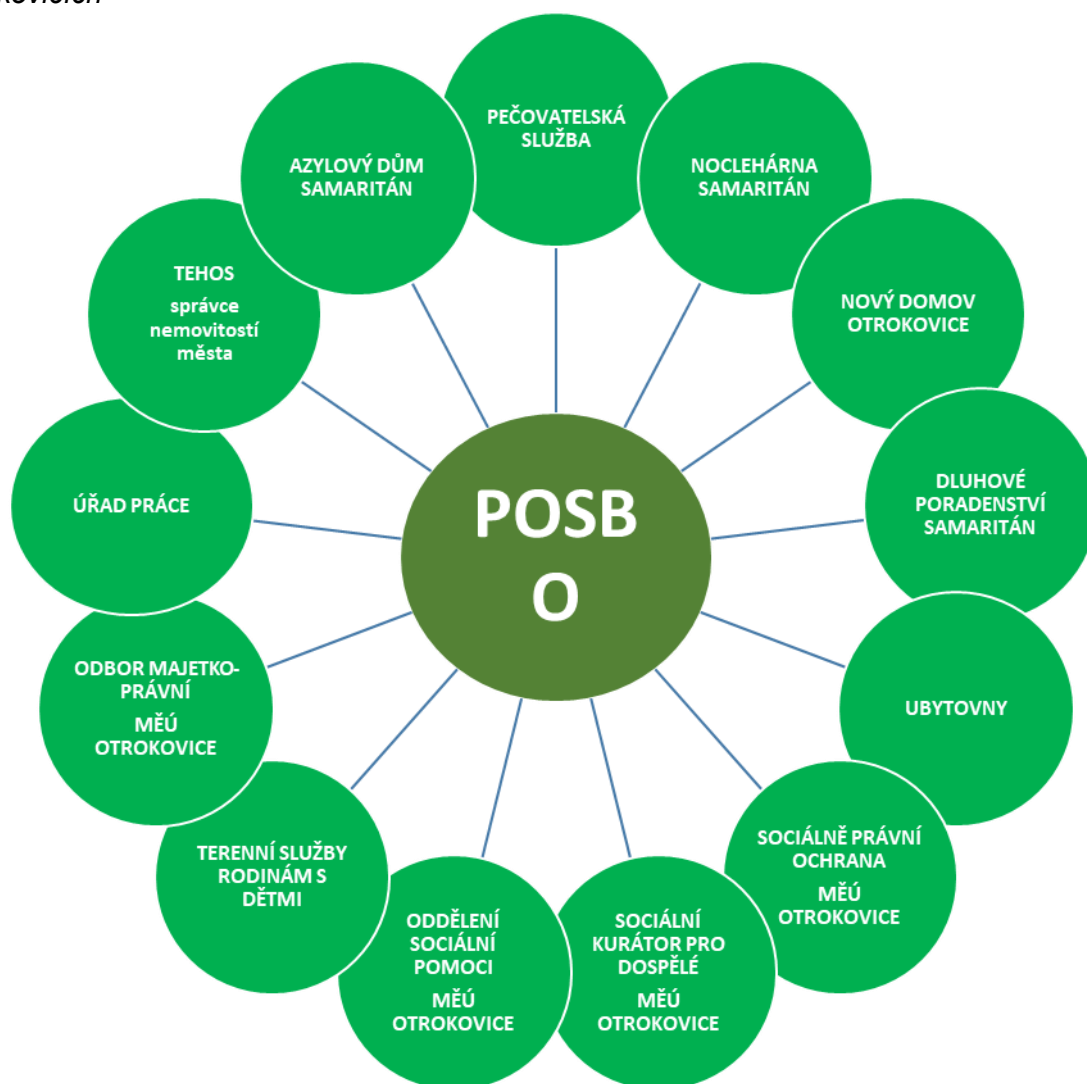
Možnosti romských obyvatel na privatizovaném trhu s bydlením jsou velmi omezeny. Šance na získání pronájmu standardního bytu je velmi nízká. Ve velké míře existují předsudky majitelů nemovitostí vůči Romům. Bytová politika obcí a diskriminace na trhu s bydlením jsou často hlavním faktorem, které vedou ke vzniku sociálně vyloučených lokalit.

Bytová politika obcí by měla zahrnovat také dostupné bydlení pro nízkopříjmové obyvatele, vymahatelnost nájemného a měla by bránit vytváření ghett či sociálně vyloučených lokalit, měla by být jasně vymezena pravidla pro přidělování bydlení apod. Tato pravidla by neměla být v rozporu s rovným přístupem k obecnímu bydlení. Mezi nízkopříjmové obyvatele nepatří jen Romové, ale také senioři, mladé rodiny, rodiče samoživitelé, zdravotně postižení aj. Do přípravy takového bydlení by měla být zapojena veřejnost, aby měla informace o tom, že takové bydlení není jen pro Romy, ale i ostatní obyvatele obce. Neměla by se používat přímá ani nepřímá diskriminace.

Dobrým příkladem ve Zlínském kraji je město Otrokovice, které aktuálně realizuje projekt Pilotní ověření sociálního bydlení v Otrokovicích. Cílem tohoto projektu je poskytnutí bydlení osobám, které nemohou za tržních podmínek získat přiměřené a kvalitativně standardní nájemní bydlení. Účelem uzavření nájemní smlouvy je vytvoření předpokladů k řešení nepříznivé sociální situace nájemce při současné sociální práci s nájemcem, která je neoddělitelnou součástí tohoto procesu.³⁸ Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky v rámci Operačního programu Zaměstnanost v období od 1. 2. 2017 – 31. 1. 2020.

³⁸ Zdroj: http://otrokovice.cz/assets/File.ashx?id_org=11673&id_dokumenty=13850

Obrázek č. 2 : Síťování - POSBO = Pilotní ověření sociálního bydlení v Otrokovicích

Zdroj: projekt CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_128/0006182 Pilotní ověření sociálního bydlení v Otrokovicích

Důležité strategické dokumenty a opatření:

- Koncepce bydlení České republiky do roku 2020 (MMR)
- Strategie sociálního začleňování 2014 - 2020 (MPSV)
- Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020 (MMR)
- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji 2016-2019
- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro období 2020 - 2022

4.3. Školství

Evropská unie - je zapotřebí zajistit, aby všechny romské děti dokončily alespoň základní školu. Úroveň dosaženého vzdělání je u romského obyvatelstva výrazně nižší, než u zbývající populace, přestože se situace v jednotlivých členských státech liší. Jelikož je základní školní docházka ve všech členských státech povinná, členské státy jsou povinny zajistit, aby bylo základní vzdělání dostupné všem dětem ve věku povinné školní docházky.

V některých členských státech dokončí základní školu pouze omezený počet romských dětí. Ty tvoří většinu ve školách pro zvláštní vzdělávání nebo v segregovaných školách. Je potřeba posílit spojení s komunitami prostřednictvím kulturních nebo školních mediátorů, církví, náboženských organizací či sdružení a aktivní účasti romských rodičů s cílem zlepšit interkulturní dovednosti učitelů, omezit segregaci a zajistit dodržování povinnosti základní školní docházky. Komise plánuje s Radou Evropy společnou akci, při níž během dvou let vyškolí zhruba tisíc mediátorů.

Mediátoři budou moci informovat rodiče, radit jim ohledně fungování místního vzdělávacího systému a pomoci jim zajistit, aby jejich dítě zvládlo přechod do další etapy školní docházky. Je všeobecně známo, že děti, které nezískají potřebné vzdělání, pozdě se začlení do vzdělávacího systému nebo jej opustí příliš brzy, se později setkají se závažnými problémy počínaje negramotností, přes jazykové problémy až po pocity nepatřičnosti a vyloučení. V důsledku toho pro ně bude obtížnější získat další vzdělání, vystudovat vysokou školu nebo získat kvalitní práci.

Proto se podporují iniciativy zaměřené na programy nabízející druhou příležitost mladým, kteří předčasně ukončili školní docházku, včetně programů výslovně zaměřených na romské děti. Romské děti potřebují větší podporu než ostatní děti, a přesto využívají služeb předškolního vzdělávání mnohem méně. Lepší přístup k nesegregovanému kvalitnímu předškolnímu vzdělávání může hrát klíčovou roli při zdolávání znevýhodnění ve vzdělávání, s nímž se romské děti potýkají. Členské státy by proto měly zajistit, aby všechny romské děti měly přístup ke kvalitnímu vzdělání a nebyly vystaveny diskriminaci nebo segregaci, ať už se jedná o Romy usazené, či nikoli. Členské státy by měly minimálně zajistit dokončení základní školní docházky. Rovněž by měly v souladu se strategií Evropa 2020 rozšířit přístup ke kvalitnímu vzdělávání a péči v předškolním věku dítěte a snížit počet žáků, kteří předčasně ukončují střední školu. Mladí Romové by měli být silně podněcováni k tomu, aby studovali také na střední a vysoké škole.

Česká republika - vzdělanostní úroveň Romů je nadále nízká v porovnání s většinovou populací, přitom její zvýšení je základním předpokladem pro zlepšení společenského postavení Romů a pro zastavení mezigeneračního přenosu sociálního vyloučení, které se dotýká významné části z nich. Vysoké vzdělanostní nerovnosti ohrožují společenskou soudržnost a přinášejí značné ekonomické ztráty spojené s budoucí nezaměstnaností Romů.

Školní rok 2016/2017 byl prvním rokem účinnosti většiny opatření novely školského zákona vyhlášené ve Sbírce zákonů pod číslem 82/2015. Novela zákona přináší následující změny:

- a) upouští od kategorizace dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním, se zdravotním znevýhodněním, se zdravotním postižením;
- b) zavádí nové vymezení pojmu **žák se speciálními vzdělávacími potřebami**, kterým se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje podpůrná opatření. Základem se tak stane vymezení jejich vzdělávacích potřeb a poskytnutí podpůrných opatření, která budou pomáhat v jejich vzdělávání;
- c) stanovuje přednost vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami formou integrace;
- d) zavádí pojem **podpůrných opatření** nezbytných pro zajištění maximálně dosažitelného plnohodnotného vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu pro všechny žáky. Podpůrná opatření se člení do stupňů dle jejich organizační a finanční náročnosti, přičemž v případě potřeby mohou být podpůrná opatření kombinována v různých stupních, aby byl naplněn požadavek kvalitního vzdělávání;
- e) stanoví právo žáka se speciálními vzdělávacími potřebami na **bezplatné poskytování podpůrných opatření školou**;

f) podpůrná opatření budou volena tak, aby odpovídala žákovu zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám;

g) zavádí možnost **vzdělávání v přípravných třídách ZŠ pro všechny děti** v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj a kterým byl povolen odklad povinné školní docházky;

h) zavádí **institut revize**, o níž může požádat dítě, žák, student nebo zákonný zástupce do 30 dnů ode dne, kdy obdržel zprávu nebo doporučení školského poradenského zařízení, má-li pochybnosti o komplexním, odborně správném závěru školského poradenského zařízení formulovaném ve zprávě z vyšetření či v doporučení pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami; o revizi mohou ze stejného důvodu a ve stejné lhůtě požádat také orgány veřejné moci v případě, že svým rozhodnutím uložily zákonnému zástupci dítěte nebo žáka, dítěti, žákovi nebo studentovi povinnost využít odbornou poradenskou pomoc ve školském poradenském zařízení, a dále i ČSI – revizí zpráv a doporučení školských poradenských zařízení byl pověřen Národní ústav pro vzdělávání, kde bylo zřízeno specializované revizní pracoviště pro oblast školských poradenských služeb, na něž je možné se v případě potřeby obrátit (viz <http://www.nuv.cz/kontakty/revize>);

i) zavádí pravidlo, že doporučení poradenského zařízení pro žáka se SVP navrhuje konkrétní podpůrná opatření a úpravy v jeho vzdělávání. Doporučení obdrží nejen žák či jeho zákonný zástupce, ale i škola, kterou žák navštěvuje. V poradenském zařízení se rodič seznámí s obsahem doporučení ke vzdělávání žáka, společně se zprávou z vyšetření, a udělí souhlas s předáním doporučení škole. Informace o seznámení rodiče s obsahem doporučení a jeho souhlas s předáním škole jsou nezbytné, protože doporučení obsahuje citlivé údaje o diagnóze žáka. Vzniká tak komunikační trojúhelník školské poradenské zařízení, škola a rodiče jako základ pro realizaci podpůrných opatření v praxi.³⁹

a) Předškolní vzdělávání – Předškolní vzdělávání je důležitým nástrojem pro úspěšnou integraci romských dětí, pro jejich následnou úspěšnost ve škole i v dalším životě. V ČR je zajišťováno buď prostřednictvím **MŠ**, nebo **přípravných tříd ZŠ**. Na rozdíl od základního vzdělávání nebylo předškolní vzdělávání až dosud povinné. V dubnu 2016 schválil Parlament České republiky **novelu školského zákona** (č. 178/2016 Sb.), která od školního roku 2017/2018 zavedla **bezplatný povinný rok předškolního vzdělávání** před zahájením povinné školní docházky.

Podle odhadů MŠMT navštěvovalo v roce 2017 v poslední ročníku mateřské školy 4 449 romských dětí, z toho 992 bylo s odkladem.⁴⁰ Počet romských dětí účastnících se předškolního vzdělávání v nepovinných ročnících mateřské školy činil 3 055.

Veřejná ochránkyně práv v roce 2017 připravila leták pro romské rodiče o tom, jak se bránit diskriminaci při zápisech dětí do základních a mateřských škol. Leták je k dispozici v českém jazyce i romském jazyce.⁴¹

b) Vzdělávání romských dětí v přípravných třídách – je druhá forma předškolní přípravy. Tyto třídy jsou zřizovány obcí, svazkem obcí nebo krajem na základě § 47 školského zákona pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné, a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj.

c) Základní vzdělávání – Základní vzdělávání je nejdůležitější etapou vzdělávacího procesu v ČR, a proto je dle ustanovení § 36 školského zákona účast na něm povinná. Úspěšnost v základním vzdělávání je předpokladem pro další vzdělávání, které rozšiřuje možnosti při pozdějším hledání zaměstnání. Romští žáci se však často v procesu vzdělávání setkávají s

³⁹ Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2017

⁴⁰ Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2017

⁴¹ https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Letaky/2017_letak_romske_rodice_CJ.pdf
https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Letaky/2017_letak_romske_rodice_ROM.pdf

diskriminací, segregací a v mnohých případech bývají vyučováni mimo hlavní vzdělávací proud podle vzdělávacího programu s nižší vzdělávací ambicí, avšak v souladu se zákonem a platnou legislativou.

Na základě údajů ze zpráv o situaci romské menšiny v krajích za rok 2017 se nejvíce škol, v nichž celkový počet romských dětí, žáků a studentů přesahuje 30 %, nachází v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Celkově se 28 z 86 škol, které mají vyšší než 30% zastoupení romských žáků, nachází v SVL. Umístnění dětí do škol bývá dosti často ovlivněno přáním rodičů umístit do té, či oné školy.

Tabulka č. 11 : Přehled škol s vyšším počtem romských dětí, žáků a studentů v krajích v roce 2017

Kraj	celkový počet škol s procentem romských žáků vyšším 30 %	z toho počet škol v SVL
hl. m. Praha	6	0
Jihočeský	3	0
Jihomoravský	4	4
Karlovarský	0	0
Královéhradecký	0	0
Liberecký	3	0
Moravskoslezský	19	11
Olomoucký	15	6
Pardubický	7	0
Plzeňský	0	0
Středočeský	4	0
Ústecký	20	5
Vysočina	3	1
Zlínský	2	1

Zdroj: Zpráva o Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2017

d) Sekundární a terciální vzdělávání

Podle odhadů MŠMT ukončilo (absolvovalo) SŠ nebo konzervatoř ve školním roce 2016/2017 celkem **965 Romů**, zatímco ZŠ úspěšně ukončilo (absolvovalo) celkem 2 263 Romů.

S cílem podpořit studium těch romských žáků, jejichž rodinám působí náklady spojené se středoškolským a vyšším odborným studiem finanční potíže, realizuje MŠMT dotační program **Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol**. Program se realizuje ve dvou kolech. V období leden až červen 2017 bylo podpořeno 733 žáků a studentů celkovou částkou 3 930 164 Kč. V období září až prosinec 2016 bylo podpořeno 686 žáků a studentů celkovou částkou 3 417 260 Kč.

Pro romské studenty bakalářského, magisterského či doktorského studia jsou dostupná **stipendia Romského vzdělávacího fondu** (Roma Education Fund). V ČR spravuje stipendia od roku 2010 **Romea, o.p.s.** Ve školním roce 2017/2018 bylo v ČR podpořeno 33 studentů. Za akademický rok 2017/2018 bylo z 68 podaných žádostí podpořeno 34 studentů

v celkové výši 37 211 EUR, tedy 949 886 Kč. Mezi podpořenými studenty byli studenti psychologie, farmacie, učitelství, práva, informační technologie, sociální práce, historie, mezinárodní vztahy, ekonomie, chemie, pedagogiky. Vyhlášení stipendijní soutěže je vždy kolem 8. dubna. Romští studenti podávají online přihlášky na portále Romského vzdělávacího fondu. Zpráva České školní inspekce „Rovný přístup ke vzdělávání v České republice: situace a doporučení“ uvádí, že pro úspěšný přechod sociálně znevýhodněných žáků na střední školy a jejich úspěšné dokončení je důležitý dobrý start, tedy dobrá příprava v předškolním vzdělávání a absolvování kvalitního základního vzdělání. Mezi navrhovanými opatřeními zmiňuje např. úpravu rámcových vzdělávacích programů pro střední školy tak, aby byl zajištěn rovný přístup všem žákům do oborů středního vzdělávání a středního vzdělávání s výučním listem a vzájemná prostupnost těchto oborů.

Také uvádí nutnost zajistit prostupnost a možnost dokončení středního vzdělání i po neúspěchu u maturitní zkoušky (žáci musí dostat možnost dokončit střední vzdělání i na nižší než na původně začaté úrovni. Také je třeba monitorovat předčasné odchody žáků ze středního vzdělávání a sledovat, jak souvisí s jejich předchozím vzděláváním. V praxi se projevuje nízká připravenost SŠ na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tyto školy využívají inkluzivní opatření v nižší míře než ZŠ. Znevýhodněným romským žákům se hůře daří adaptovat na nové podmínky vzdělávání. Na SŠ se setkávají s vyšším podílem neromských spolužáků. Navázat vztah s nimi může být složitější zejména u těch romských žáků, kteří byli zvyklí vzdělávat se v segregovaných romských ZŠ s vysokým podílem romských žáků. Romský žák je na SŠ více vystaven riziku stigmatizace, která může ovlivnit jeho postoj ke studiu.

Česká republika přes veškeré pokroky v přijatých opatřeních ke zvýšení vzdělanostních šancí Romů nesplnila úkol zrušit statut diagnostického pobytu a nahradit ho diagnostickým pozorováním v běžném vzdělávání. Nepodařilo se ani zamezit zřizování mateřských škol a přípravných tříd při základních školách praktických, které v praxi činí pozdější přechod dítěte na běžnou ZŠ komplikovanějším. Problematické je také zpoždění při plnění Plánu oproti schválenému harmonogramu, které nejen vrhá špatné světlo na ČR v mezinárodním kontextu, ale zejména oddaluje účinnost potřebných opatření a způsobuje, že dalším romským dětem není umožněno plně využít jejich potenciál při vzdělávání.

Zlínský kraj - Ve Zlínském kraji platí „rovnost vzdělávacích příležitostí“. Přesto se ani v našem kraji nic v oblasti vzdělávání výrazně nemění. Chudoba je společné pojítko všech lidí v sociálně vyloučených lokalitách a ovlivňuje všechny oblasti života a také hodnotový žebříček, který se podle pravidel chudoby liší od běžné společnosti. Také špatná adresa sociálně vyloučených lokalit ovlivňuje přijímání dětí do škol.

Většina romských rodičů, kteří žijí ve vyloučených lokalitách, navštěvovala praktické a speciální školy. Někteří rodiče mají ukončenou základní školní docházku, někteří jsou negramotní. Pro umístění dítěte do speciální školy je nezbytný písemný souhlas rodičů, což není překážkou. Někteří rodiče preferují nástup dítěte na tuto školu, jelikož tam mají zapsané již jedno dítě a to by do školy vodilo další dítě. Jedná se o snahu co nejsnadněji projít školní docházkou. Vzhledem k tomu, že takovou školu absolvovali i rodiče, nevidí nedostatky takového vzdělání.

Tabulka č. 12 : Seznam praktických a speciálních škol na území Zlínského kraje, školní rok 2017-2018

Zlínský kraj	Název školy	počet	počet celkem
Kroměříž	ZŠ a MŠ při zdravotnickém zařízení, Kroměříž ZŠ praktická a speciální, Kroměříž ZŠ praktická a ZŠ speciální, Bystřice p. Hostýnem Odborné učiliště a ZŠ praktická Holešov	4	
Uh. Hradiště	ZŠ a MŠ speciální, Uherské Hradiště ZŠ praktická, Bojkovice	2	
Vsetín	ZŠ praktická, Rožnov pod Radhoštěm ZŠ a MŠ Turkmenská, Vsetín Dětský domov a ZŠ, Liptál ZŠ praktická, Halenkov ZŠ praktická, Horní Lideč	5	
Zlín	Dětský domov, ZŠ a praktická škola, Val.Klobouky Dětský domov, ZŠ speciální a Praktická škola Zlín Dětský domov a ZŠ Vizovice ZŠ praktická a speciální, Otrokovice ZŠ Mostní, Zlín ZŠ praktická a ZŠ speciální Zlín ZŠ praktická a ZŠ speciální Slavičín	7	18

Zdroj: MŠMT <https://www.katalog-skol.cz/dle-vykonu/prakticke-a-specialni-zakladni-skoly/zlinsky-kraj/zlin>

Nelze zpochybňovat fakt, že předškolní vzdělávání má pro další vzdělávací kariéru dítěte zásadní význam. Při nástupu do školy jsou mezi dětmi, které prošly mateřskou školou a co takové vzdělávání neabsolvovaly velké rozdíly. V kraji je docházka romských dětí do mateřských škol velmi nízká. Nemalou roli v tom hraje nízký počet míst ve školkách, děti se musí přihlašovat v období zápisu nejméně rok předem, což romští rodiče v předstihu neudělají. Rovněž motivace romských rodičů pro umístění dětí do MŠ je nízká. Důvod je zřejmý. Dlouhodobá nezaměstnanost rodičů, kdy převážná část mladých rodičů dosud práci ani nezískala. Většinou se jedná o početné rodiny, kde matka je nezaměstnaná nebo na MD, denně vaří a platit za stravné v MŠ za děti je pro ni zbytečný výdaj z rodinného rozpočtu. Romská rodina má největší vliv na vzdělávání svých dětí, nevyvíjí však dostatečný tlak na to, aby se dítě dále vzdělávalo. Umožňuje mu samostatné rozhodování a bohužel převážně plně respektuje, pokud se dítě již dále vzdělávat nechce.

Lidé žijící ve vyloučené lokalitě bývají netrpěliví, a proto dávají přednost malým výhodám, které jsou ovšem k máni ihned, před výhodou větší, ale časově vzdálenější. Ze zkušeností rovněž vyplývá, že romské děti vnímají pozitivní třídní klima častěji na praktických a speciálních školách. Na klasických základních školách je tomu naopak. Z praxe víme, že učitel či učitelka bývá jednou z nejdůležitějších osob v životě člověka. Měli by tudíž usilovat o toleranci, respekt a vzájemné obohacení. Zlínský kraj zajišťuje zejména střední a vyšší odborné vzdělávání, vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, základní umělecké vzdělávání, školskou poradenskou činnost a výkon ústavní výchovy.

Školství ve Zlínském kraji spoluvytvářejí desítky dalších zřizovatelů, zejména města a obce, dále pak soukromé subjekty, církve a ministerstva.

Kraj je činný v oblasti podpory tělovýchovy a sportu, volnočasových aktivit mládeže, prevence rizikového chování a environmentální výchovy⁴².

Ve Zlínském kraji došlo 1. 1. 2016 k zahájení projektu „Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje“, jehož realizátorem je Zlínský kraj.

Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje (KAP) stanovuje priority a jednotlivé kroky nutné k dosažení cílů vzdělávací politiky v území na základě potřebnosti, naléhavosti, přínosů a podloženosti reálnými daty a analýzami. Cílem je plánovat společné nebo sdílené aktivity v území, které přispějí k naplnění Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje a zlepši kvalitu řízení ve školách (a tím přispěje ke zvýšení kvality vzdělávání), s důrazem na podporu škol se slabšími výsledky, slabších žáků a rozvoj potenciálu každého žáka⁴³

Od školního roku 2017-2018 je realizován projekt Obědy do škol ve Zlínském kraji. Ve druhém pololetí školního roku 2017/2018 bylo zajištěno stravování pro 136 dětí v hmotné nouzi z 16 základních a mateřských škol. Kromě primárního cíle poskytnout těmto dětem stravu je sledován sekundární cíl zvýšit jejich školní docházku, účast na předškolním vzdělávání, účast v odpoledních zájmových aktivitách, a celkově integraci do společnosti. Rozpočet projektu byl 361 098 Kč. V rámci projektu Obědy do škol ve Zlínském kraji II bylo zajištěno v rámci školního roku 2018/2019 stravování pro 260 dětí v hmotné nouzi z 30 základních a mateřských škol. Rozpočet projektu byl 1 467 577 Kč.⁴⁴

Důležité strategické dokumenty a opatření:

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje 2016
- Krajský plán primární prevence rizikového chování Zlínského kraje 2019 – 2027
- Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020
- Bílá kniha – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice
- Koncepce rozvoje tělovýchovy a sportu ve Zlínském kraji

4.4. Bezpečnost

Evropská unie - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě je mezinárodní bezpečnostní organizace vzniklá roku 1995 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE, též Helsinská konference). OBSE je největší regionální bezpečnostní organizací na světě s 56 členskými státy.

OBSE pořádá každý rok implementační setkání lidské dimenze (HDIM), které se mj. zabývá bojem s extremismem, rasismem a jinými projevy nenávisti vůči menšinám, včetně menšiny romské. Na poli této iniciativy se opět diskutuje o změnách v situaci Romů, probíhá sdílení dobré praxe a vyhodnocuje se naplňování Akčního plánu pro Romy a Sinty.

Česká republika - Soužití Romů a většinové společnosti není ideální ani bezproblémové. V každodenním životě se na obou stranách objevují předsudky, nepochopení, nedůvěra a výjimkou není ani diskriminační chování a projevy nenávistného chování. Tyto projevy lze identifikovat nejen ve vztahu většinové společnosti vůči Romům, ale také ve vztahu Romů vůči většinové společnosti.

⁴² Zdroj: <https://www.kr-zlinsky.cz/skolstvi-a-sport-cl-11.html>

⁴³ Zdroj: Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje

⁴⁴ Zdroj: MŠMT – dotační programy

Podle Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR vyvolávají Romové, společně s Araby, u oslovených respondentů největší antipatie. Za "spíše" či "velmi nesympatické" považovalo Romy okolo 70 % dotázaných.⁴⁵ Negativní postoje většinové společnosti vůči Romům potvrzuje také šetření Centra pro výzkum veřejného mínění z roku 2017 s názvem „Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti“.⁴⁶ V roce 2017 považovalo soužití Romů a ostatních obyvatel České republiky za „špatné“ 47 % dotázaných a 27 % dotázaných dokonce za „velmi špatné“. Z výsledků šetření však plyne, že došlo k poklesu hodnocení soužití jako „špatného“ oproti předchozím rokům a potvrzuje se tak trend z minulých několika let, kdy z propadu pozitivního vnímání na historické minimum (a maxima v případě negativního vnímání) zjištěného v roce 2013, se hodnocení soužití Romů a většinové společnosti mírně zlepšuje. Podle uvedeného šetření má vliv na odpovědi respondentů především jejich osobních zkušenost, zda v jejich okolí Romové žijí, či zda mají mezi Romy své přátele. Negativní postoje většinové společnosti vůči Romům potvrzuje také šetření Centra pro výzkum veřejného mínění z roku 2017 s názvem „Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti“.⁴⁷ V roce 2017 považovalo soužití Romů a ostatních obyvatel České republiky za „špatné“ 47 % dotázaných a 27 % dotázaných dokonce za „velmi špatné“. Z výsledků šetření však plyne, že došlo k poklesu hodnocení soužití jako „špatného“ oproti předchozím rokům a potvrzuje se tak trend z minulých několika let, kdy z propadu pozitivního vnímání na historické minimum (a maxima v případě negativního vnímání) zjištěného v roce 2013, se hodnocení soužití Romů a většinové společnosti mírně zlepšuje. Podle uvedeného šetření má vliv na odpovědi respondentů především jejich osobních zkušenost, zda v jejich okolí Romové žijí, či zda mají mezi Romy své přátele.

Projevy anticikanismu, ať už ty zjevné či skryté, ovlivňují každodenní život Romů. Podle organizace In IUSTITIA jsou terčem předsudečného násilí osoby z důvodu své národnosti či etnicity, náboženství, barvy pleti, sexuální orientace nebo identity a také příslušnosti k subkultuře. Podle Průběžné zprávy o předsudečném násilí/násilí z nenávisti⁴⁸ z posledního čtvrtletí roku 2018 patří Romové, spolu s muslimy, k nejvíce ohroženým skupinám. Podle průběžných zpráv za rok 2018 se událo 37 incidentů, které byly motivovány nenávistí vůči národnosti, identitě či etnicitě, přičemž v 19 případech lze motivaci národnosti či etnicity specifikovat jako nenávist vůči Romům.⁴⁹ Zajímavé výsledky vykázalo ve Zprávě o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018⁵⁰ také Ministerstvo vnitra. Podle této zprávy bylo v roce 2018 zaevidováno dokonce 36 trestných činů motivovaných nenávistí proti Romům. Oproti roku 2017 se tak jedná o nárůst o 9 skutků.

Mezi nejčastější formy útoků patří podle uvedených zpráv slovní útoky následované fyzickým násilím. Často jsou však Romové také terčem útoků ve virtuálním prostředí, zejména diskuzních fórech a na sociálních sítích.

⁴⁵ Zdroj: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4905/f9/ov190415.pdf

⁴⁶ Zdroj: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4450/f9/ov171110.pdf

⁴⁷ Zdroj: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4450/f9/ov171110.pdf

⁴⁸ Zdroj: <https://www.in-ius.cz/dwn/kvartalni-zpravy/kvarta-lni-zpra-va-o-na-sili-z-nena-visti-1.-10.-31.-12.-2018.pdf>

⁴⁹ Zdroj: <https://www.in-ius.cz/ke-stazeni/zprava-o-nasili-z-nenavisti/>

⁵⁰ Zdroj: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

Tabulka č. 13: Celkový počet trestných činů s extremistickým podtextem zaevidovaných na území ČR v letech 2013 až 2018

Rok	Zaevidován o TČ	Podíl na celkové kriminalitě (%)	Objasněno TČ	Stíháno a vyšetřováno osob
2013	211	0,06	144	198
2014	201	0,07	132	157
2015	175	0,07	114	154
2016	143	0,07	99	x
2017	153	0,08	102	132
2018	179	0,09	107	136

Zdroj : Policie ČR 2017

Účinným nástrojem jak předcházet trestným činům, či sociálně patologickým jevům obecně je prevence kriminality. Jedná se o snahu státních i neziskových organizací o redukci a odrazení od páčání kriminality. Prevence kriminality je vedle represe nedílnou součástí trestní politiky. Jedná se o souhrn aktivit, vyvíjených státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty, směřujícími ke kontrole kriminality a snížení strachu z ní.⁵¹

V rámci Prevence kriminality jsou realizovány Ministerstvem vnitra ČR ve spolupráci dalšími subjekty ve vztahu k národnostním menšinám, zejména Romům a sociálně vyloučeným lokalitám na celostátní úrovni tyto klíčové projekty:

Styčný důstojník pro menšiny

Mezi nástroje Policie ČR pro efektivní práci ve vztahu k menšinovým komunitám patří funkce styčných důstojníků pro menšiny a jejich pracovní skupiny. Styčný důstojník pro menšiny je ustanoven při jednotlivých krajských ředitelstvích policie v odboru služby pořádkové policie na základě závazného pokynu policejního prezidenta č. 258/2013, o činnosti na úseku menšin. Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky od roku 2013 metodicky vede a koordinuje činnost styčných důstojníků pro menšiny a členů jejich pracovních skupin, kteří sehrávají důležitou roli při prevenci i řešení konfliktů v sociálně vyloučených lokalitách a jejich okolí. Toto koncepční řešení se pozitivně projevilo i na aktivitách v roce 2017.

Styčný důstojník pro menšiny má za úkol systematicky monitorovat výskyt příslušníků menšin, komunit a SVL, navazovat a prohlubovat spolupráci s dalšími zainteresovanými subjekty (koordinátoři pro záležitosti romské menšiny, lokální poradci ASZ, manažeři prevence kriminality, NNO, pracovníci Probační a mediační služby ČR apod.) a podílet se na preventivních a intervenčních opatřeních, která policie realizuje v souvislosti s menšinami. V rámci zákonné působnosti Policie ČR nabízí osobám z menšinových komunit pomoc při řešení konkrétních problémů, navrhuje opatření snižující mezietnické napětí a buduje oboustrannou důvěru mezi policií a příslušníky menšin. Také se podílí na tvorbě komunitních a krizových plánů.

⁵¹ Zdroj: POKORNÝ, Vratislav; TELCOVÁ, Jana; TOMKO, Antonín (2003). Prevence sociálně patologických jevů (3. vydání). Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, p 10

Styční důstojníci pro menšiny kromě jiných aktivit pravidelně pořádají tzv. multidisciplinární setkání, kam jsou zváni zástupci jednotlivých zainteresovaných skupin a kde mají možnost společně s policií diskutovat vhodná opatření. Cílem je prohloubit stávající spolupráci, výměna dobré praxe a aktuálních informací z krajů. V průběhu roku 2017 pořádal odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality Ministerstva vnitra ve spolupráci s ředitelstvím služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR dvě celorepubliková pracovní setkání pro styčné důstojníky pro menšiny a členy jejich pracovních skupin. Cílem těchto setkání je prohlubování znalostí a vědomostí z oblasti problematiky integrace menšin, zohlednění aktuálních trendů pro práci policie s menšinami, práce s předsudky a předávání dobré praxe. K datu 30. 4. 2017 byl ukončen projekt Zavádění policejních specialistů pro práci s romskou menšinou ve vyloučených lokalitách. Policejní specialisté jsou zařazeni do pracovní skupiny styčného důstojníka pro menšiny daného kraje. Jejich úkolem je jednak pochůzková činnost a výkon preventivní a právně osvětové činnosti v sociálně vyloučených lokalitách, jednak příprava podkladů pro budoucí rozhodování, koordinaci a usměrňování aktivit policie ve vztahu k romské menšině, tak pravidelný kontakt s obyvateli sociálně vyloučených romských lokalit a spolupráce s terénními sociálními pracovníky a komunitními centry, působícími v dané oblasti.

Asistent prevence kriminality

Pozice APK vznikla původně v rámci Programu Úsvit, jehož hlavním záměrem bylo zvýšení bezpečí v SVL. Program Úsvit byl v roce 2009 pilotně vyzkoušen v Mostě a od roku 2010 následně šířen do dalších lokalit. Asistent prevence kriminality (dále jen „APK“) je vybraný člen z obyvatel SVL, který v ní má autoritu a přehled o vnitřním dění. APK je zaměstnán u městské policie, která jej řídí a kontroluje. Cílem APK je snížení počtu spáchaných trestných činů i přestupků v SVL, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené. Výrazně se podílí na zvýšení úrovně bezpečí a dodržování veřejného pořádku a zároveň dochází k aktivizaci dlouhodobě nezaměstnaných.

Zřizování této pozice na území celé ČR je systematicky podporována MV od roku 2017 v rámci Programu prevence kriminality. Po pilotní realizaci projektu v roce 2009 bylo již v roce 2010 v rámci ČR 38 asistentů působících v 10 obcích, v roce 2017 pak celkem působilo ve 36 obcích v rámci celé ČR 93 APK podpořených z rozpočtu MV v rámci Programu prevence kriminality ve výši 20.928.000 Kč. Další APK pak působí v rámci ČR i z jiných zdrojů, než jsou prostředky zajišťované MV (např. z podpory úřadů práce – na základě dohody mezi MV a GR ÚP; z vlastních rozpočtů obcí či z OP Z). ÚP ČR eviduje ke konci roku 2017 celkem 335 APK ve 102 obcích. Odhadem tak celkem v roce 2017 působilo v ČR cca 500 APK.

Domovník – preventista

Domovník – preventista je projekt MV, jehož cílem je zvýšit bezpečí v bytových domech a jejich bezprostředním okolí – snížit rizika vandalizmu, pohybu a pobytu nepovolaných osob a rušení nočního klidu; vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení pořádku, společensky žádoucích vztahů a jednání; posílit odpovědnost nájemníků za péči, údržbu a užívání svěřeného majetku; umožnit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných. Tento preventivní projekt byl pilotně odzkoušen v roce 2013 v 5 městech. V roce 2017 v ČR působilo celkem 31 domovníků – preventistů v 11 obcích podpořených částkou 1.502.000 Kč.⁵²

Zlínský kraj - Vztahy mezi romskou menšinou a většinovou společností jsou napjaté jako v celé republice. Většinová společnost nemá ráda integrační snahy směrem k romské populaci. Jedním z důvodů o kterém se diskutuje je možné vynakládání nemalých finančních prostředků ze strany státu na úkor většinové společnosti. Ve Zlínském kraji se nejméně

⁵² Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2017

v uplynulých dvou letech nekonaly žádné extremistické akce. Nicméně vzájemné soužití mezi Romy a neromy není v pořádku. Rasismus se objevuje ve stále větší míře, zrovna tak jako nesnášenlivost a xenofobie ovšem ve skryté formě, maximálně pod rouškou anonymity na sociálních sítích.⁵³ Nicméně podle Krajského ředitelství P ČR ZK je bezpečnostní situace Romů dlouhodobě klidná bez výraznějších incidentů. Krajské ředitelství policie Zlínského kraje tuto problematiku monitoruje a má vyčleněny skupiny policistů, kteří se touto agendou zabývají a jsou schopni v případě potřeby adekvátně reagovat.

V rámci Krajského ředitelství policie Zlínského kraje jsou zřízeny dvě pracovní skupiny, a to „pracovní skupina pro menšiny“ a „pracovní skupina pro boj s terorismem a extremismem“. Mezi oběma skupinami je navázána úzká kooperace za účelem předávání si aktuálních informací. Činnost členů je zaměřena především na monitorování problémových lokalit a sociálně-patologických jevů. Vedoucí pracovní skupiny pro menšiny - styčný důstojník pro menšiny spolupracuje s krajským koordinátorem pro romské záležitosti při Krajském úřadu Zlínského kraje.

Jak již bylo zmíněno pozice Asistenta prevence kriminality, je zřizována na území celé ČR a systematicky podporována MV od roku 2017 v rámci Programu prevence kriminality. Ve Zlínském kraji rovněž působí APK a to ve čtyřech městech. Asistenti prevence kriminality jsou zaměstnanci samosprávy zařazenými v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Asistenti nejsou strážníky ani čekatelí, ale plní úkoly, které nejsou dle zákona o obecní policii svěřeny výhradně strážníkům nebo čekatelům.

Tabulka č. 14 : Dostupnost asistentů prevence kriminality ve Zlínském kraji v roce 2018

název obce, kde APK působí	počet APK v obci	zdroj financování	výše finančních prostředků poskytnutých k financování APK	komentář
Kroměříž	3	Projekt MV		
Rožnov pod Radhoštěm	1	Úřad práce	10 000	
Valašské Meziříčí	2	Úřad práce	Max. 496 000,-	Od 1.1.2018 do 31.12.2018 byla max. výše měsíčního příspěvku na 1 prac. místo 16 000,- Kč
Vsetín	2	Úřad práce	360.000	12 měsíců
Vsetín	4	OP LZZ	320.000	4 měsíce (9-12)

Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji za rok 2018

Dalším projektem MV realizovaným na území Zlínského kraje je Domovník – preventista, jehož cílem je zvýšit bezpečí v bytových domech a jejich bezprostředním okolí. Hlavním

⁵³ Projevy extremismu a předsudečné nenávisti Souhrnná situační zpráva za rok 2018

cílem projektu je nastavení a ukotvení nově vzniklého účinného nástroje sociálního začleňování a podpory sociálně situační prevence v obci. V současné době je realizován ve dvou městech Zlínského kraje

Tabulka č. 15 : Dostupnost domovníků – preventistů v kraji v roce 2018

název obce, kde domovníci působí	počet domovníků v obci	zdroj financování	výše finančních prostředků poskytnutých k financování domovníků	komentář
Valašské Meziříčí	3	Ministerstvo vnitra prostřednictvím projektu: Domovník – preventista, účinný nástroj sociálního začleňování a podpory sociálně situační prevence v obci	Max. 760 000,-	V roce 2018 byl mzdový příspěvek na jedno pracovní místo max. 21 106,00 Kč měsíčně, přičemž se jedná o superhrubou mzdu. Příspěvek je tvořen 77,56 % z rozpočtu EU a 22,44 % ze státního rozpočtu České republiky.
Vsetín	2	OP LZZ	160.000	4 měsíce (9-12)

Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji za rok 2018

Důležité strategické dokumenty a opatření:

- usnesení Evropského parlamentu ze dne 25. října 2017 o aspektech týkajících se základních práv v integraci Romů v EU: boj proti anticiganismu (2017/2038(INI))
- Směrnice o rasové rovnosti (2000/43/EU)
- Koncepce boje proti extremismu na rok 2018 (MV ČR)
- Strategie prevence kriminality na léta 2016-2020 (MV ČR)
- Strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k menšinám do roku 2020
- Návrh opatření pro řešení sociálních nepokojů (ASZ), 2013
- Koncepce prevence kriminality ve Zlínském kraji na léta 2018-2022
- Krajský plán primární prevence rizikového chování Zlínského kraje 2019 - 2027

4.5. Kriminalita

Evropská unie - zde je základem policejní spolupráce na úrovni EU činnost Europolu, který byl zřízen na základě Smlouvy o EU (Maastrichtská smlouva) Úmluvou o Europolu. Důležitou změnou ve sledovaném období byla právě změna statusu evropského policejního úřadu a také zřízení Evropské policejní akademie na základě rozhodnutí Rady č. 2005/681. V prosinci 2006 Komise navrhla rozhodnutí Rady, které by nahrazovalo Úmluvu o Europolu. K formálnímu přijetí rozhodnutí č. 2009/371 Radou došlo 6. dubna 2009. Nešlo přitom pouze o změnu legislativní báze, ale také o přeměnu statusu Europolu v agenturu EU financovanou z prostředků rozpočtu Společenství a o rozšíření mandátu Europolu na všechny závažné

přeshraniční trestné činy (rozšíření pravomocí např. v oblasti boje proti praní špinavých peněz, možnosti participovat na společných vyšetřovacích týmech apod.).

Podobně jako v případě boje proti terorismu souvisí i boj proti organizovanému zločinu na úrovni EU především s otázkou spolupráce soudů v oblasti trestního práva, policie a dalších orgánů činných v trestním řízení, tedy s úlohou Europolu, Eurojustu) a Evropské soudní sítě. V současné době tato oblast zahrnuje problémy boje proti obchodování s lidmi, pašování a nelegální držbě zbraní, trestné činnosti s přeshraničním rozměrem týkající se vozidel (rozhodnutí Rady č. 2004/919), praní špinavých peněz, korupci či kybernetické zločinnosti. Na základě Haagského programu Komise v červnu 2005 vydala sdělení s názvem „Vývoj strategické koncepce boje proti organizované trestné činnosti“, jenž stanovil strategické priority v této oblasti. V říjnu 2008 následně Rada přijala rámcové rozhodnutí č. 2008/841 o boji proti organizované trestné činnosti, která měla harmonizovat napříč členskými státy definice zločinů spadajících do kategorie organizované trestné činnosti a příslušných trestněprávních postihů za tyto činy. Aktivita EU na poli boje proti organizovanému zločinu se opírá také o mezinárodní závazky. Společenství přijalo Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Nařízením Evropského parlamentu a Rady EU č. 2016/794 bylo zrušeno a nahrazeno rozhodnutí č. 2009/371/SVV. Vzhledem k tomu, že závažná trestná činnost je často páchána přes vnitřní hranice, měl by Europol podporovat a posilovat činnost členských států a jejich vzájemnou spolupráci při předcházení a boji proti závažné trestné činnosti ohrožující dva nebo více členských států. Protože terorismus představuje jednu z nejvýznamnějších hrozeb pro bezpečnost Unie, měl by Europol rovněž napomáhat členským státům při řešení společných problémů v této oblasti. Cílem tohoto nařízení je pozměnit a rozšířit mimo jiné i ustanovení a rozhodnutí č. 2009/371/SVV.⁵⁴

V případě justiční spolupráce v občanskoprávních věcech hrají důležitou roli uznávání rozsudků soudů v civilních věcech a problematika práva rozhodného pro závazkové vztahy smluvního i nesmluvního charakteru. Harmonizace pravidel mezinárodního práva soukromého byla upravována na základě mezinárodněprávních konvencí. Po roce 2000 se na úrovni EU začíná realizovat prostřednictvím právních nástrojů Společenství, které mezinárodněprávní konvence nahrazují.

Česká republika - Registrovaná kriminalita v České republice v období posledních 10 let zaznamenává od r. 2009, kdy bylo šetřeno celkem 343 829 trestných činů, až na dvě výjimky postupný meziroční pokles. Výjimkou byl rok 2011, kdy v meziročním srovnání došlo k nárůstu počtu policí šetřených trestných činů a to o 3 790, v r. 2012 opět klesla a to pod hodnotu roku 2010. V roce 2013 došlo k výraznějšímu nárůstu, o téměř 21 tisíc šetřených deliktů na 325 366 trestných činů, v meziročním srovnání (s rokem 2012) to byl nárůst o 6,8 %. Od r. 2014 následuje opětovné pokračování klesajícího trendu (r. 2018 je počtem 192 405 trestných činů rokem s nejnižší hodnotou počtu šetřených TČ za posledních 10 let).⁵⁵

Policie ČR člení evidovanou kriminalitu (celkovou trestnou činnost) do následujících skupin:

- majetková kriminalita (zejména krádeže prosté, krádeže vloupáním)
- násilná a mravnostní kriminalita (zejména loupež, úmyslné ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, vydírání, porušování domovní svobody, týrání osoby žijící ve společném obydlí, z mravnostních TČ pak znásilnění, pohlavní zneužívání, ohrožování mravní výchovy, kuplířství, prostituce)
- ostatní kriminalita (zejména výtržnictví, překupnictví, maření výkonu úředního rozhodnutí, sprejerství, ohrožování výchovy mládeže, „drogové“ trestné činy)

⁵⁴ Zdroj: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016

⁵⁵ Zdroj: Koncepce prevence kriminality ve Zlínském kraji na léta 2018-2022

- zbývající kriminalita (padělání a pozměňování peněz, opilství, ohrožování pod vlivem návykové látky, zanedbání povinné výživy, nedbalostní dopravní nehody, ostatní TČ)
- hospodářská kriminalita (zejména související s ochranou měny, dále daňové a úvěrové podvody, zpronevěry, neoprávněné držení platebního prostředku)⁵⁶

Tabulka č. 16: Pořadí zatíženosti krajů v roce 2018 dle indexu celkové trestné činnosti

Kraj	obyv. (k 1.1.2018)	násilná TČ	krádeže vzloup.	krádeže prosté	majetk. celkem	hosp. TČ	celková TČ	index celk. TČ	pořadí dle indexu celk. TČ
Česká republika	10 610 055	13 553	21 151	59 438	98 670	24 837	192 405	181,34	
Praha	1 294 513	1 439	4 395	22 513	31 946	6 445	47 601	367,71	1.
Liberecký	441 300	726	1 128	2 290	4 283	1 375	9 065	205,42	2.
Ústecký	821 080	1 367	1 956	4 229	7 573	1 911	16 560	201,69	3.
Moravskoslezský	1 205 886	2 027	2 629	7 504	12 152	2 364	23 465	194,59	4.
Plzeňský	580 816	793	1 309	2 682	4 825	1 150	9 923	170,85	5.
Karlovarský	295 686	499	686	1 237	2 292	572	5 034	170,25	6.
Jihomoravský	1 183 207	1 444	2 483	6 031	10 544	2 477	19 562	165,33	7.
Olomoucký	633 178	837	834	1 921	3 761	1 659	9 332	147,38	8.
Středočeský	1 352 795	1 359	2 856	4 723	9 459	1 981	19 210	142,00	9.
Jihočeský	640 196	902	770	1 704	3 106	1 657	8 861	138,41	10.
Královéhradecký	551 089	597	608	1 335	2 509	977	6 723	121,99	11.
Pardubický	518 337	408	475	1 215	2 095	637	5 558	107,23	12.
Zlínský	583 056	625	507	1 092	2 118	888	6 199	106,32	13.
Vysočina	508 916	530	515	962	2 007	744	5 312	104,38	14.

Zdroj: MV ČR

Základním faktorem účinného boje s kriminalitou je účinná prevence. Snižování kriminality a zvyšování bezpečí zlepšuje podmínky pro podnikání, zaměstnanost a umožňuje směřování zdrojů do oblastí socioekonomického rozvoje namísto kontroly kriminality. Z hlediska etického, finančního ani praktického není žádoucí ani realizovatelné reagovat na trestnou činnost pouze odstrašováním a justičními prostředky. Zejména programy sociální prevence

⁵⁶ Zdroj: Koncepce prevence kriminality ve Zlínském kraji na léta 2018-2022

podporují sociální začleňování okrajových skupin či usnadňují jejich reintegraci. Některé programy pomáhají obětem či jiným zranitelným skupinám, což je dalším aspektem sociálního začleňování.

Na území vyloučených lokalit tak dochází ke koncentraci problémů, k prohloubení sociálního propadu a k vyššímu výskytu rizikových forem chování, které časem prorůstají z vyloučených území do okolí a stávají se zdrojem konfliktního soužití obyvatel měst a obcí. Vznikají tak ohniska napětí, která mohou přerůst v masové demonstrace proti Romům.

Údaje o výskytu kriminality nejsou k dispozici, neboť vyloučené lokality nejsou sledovanou statistickou jednotkou. Policie ČR identifikuje místa spojená s vyšší bezpečnostní rizikovostí, která jsou koncentrována nejvíce v kraji Moravskoslezském, Ústeckém, Karlovarském a Olomouckém.⁵⁷ Charakteristickým aspektem kriminality v lokalitách je to, že přímo na jejich území je kriminalita nízká, pokud jde o násilnou a majetkovou trestnou činnost. Naopak specifická trestná činnost, jako jsou trestné činy lichva apod. odehrávající se na území těchto lokalit zejména v latentní formě, je výskyt vyšší. Trestná činnost osob žijících v lokalitách týkající se násilné a majetkové činnosti se odehrává spíše mimo lokalitu.

Těžiště práce v oblasti prevence kriminality se odehrává v obcích, na základních útvarech a územních odborech PČR a jim odpovídajících úrovních ostatních institucí a subjektů veřejné správy (včetně justice). Obce vykonávají prevenci kriminality jako součást svých kompetencí, a to v úzké spolupráci s občanskou společností, policií a institucemi veřejné správy. Do tohoto procesu je v odpovídající míře zapojen i komerční a soukromý sektor. Vyšší správní úřady a vyšší samosprávné celky mají v prevenci kriminality jim odpovídající koordinační a podpůrnou roli.

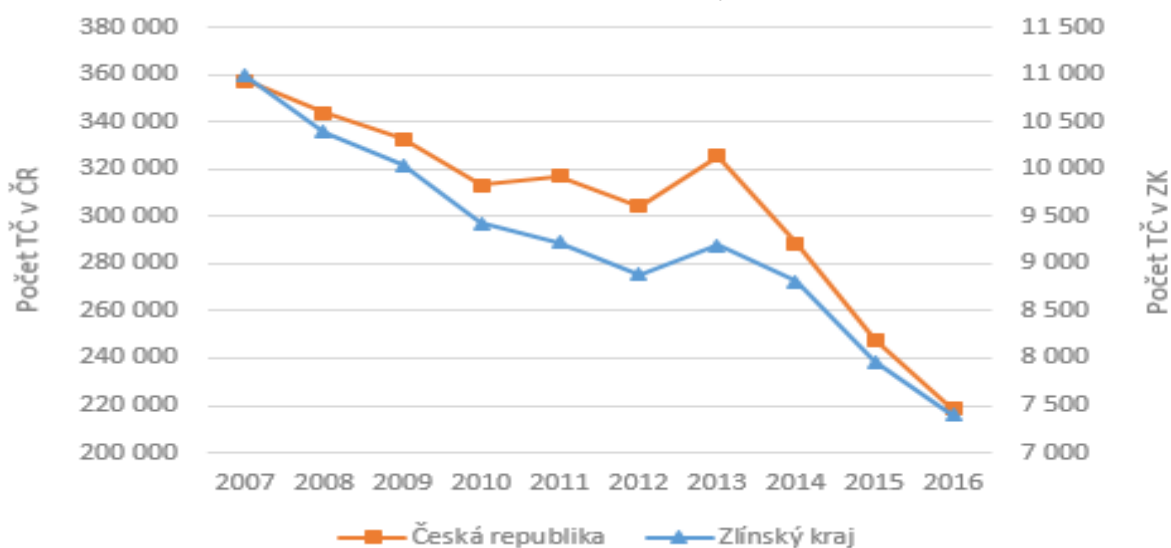
Všechna dotčená ministerstva, případně další subjekty, odpovídajícím způsobem finančně a personálně zajišťují specifické oblasti, činnosti a programy, které s prevencí kriminality souvisejí – Probační a mediační služba ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí (služby sociální prevence a sociálně-právní ochrany dětí), Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (drogy), Ministerstvo spravedlnosti (vězeňství).

Ministerstvo vnitra odpovídá za fungování a rozvoj systému prevence kriminality na republikové, krajské a lokální úrovni a zpracování národní strategie prevence kriminality.

Zlínský kraj – Celkový vývoj registrované kriminality ve Zlínském kraji má od r. 2009 klesající trend, výjimkou je rok 2013, kdy došlo k meziročnímu nárůstu šetřené kriminality (o 3,5 %; částečně související s již uvedenou amnestií prezidenta republiky udělenou 1. 1. 2013). Od r. 2014, tedy v posledních 5 letech došlo k celkovému poklesu registrované kriminality v kraji o téměř 30 % (29,6 %).

⁵⁷ Zpráva o stavu romské menšiny v ČR za rok 2013

Graf č. 6 : Vývoj celkové kriminality v ČR a Zlínském kraji v letech 2007-2016

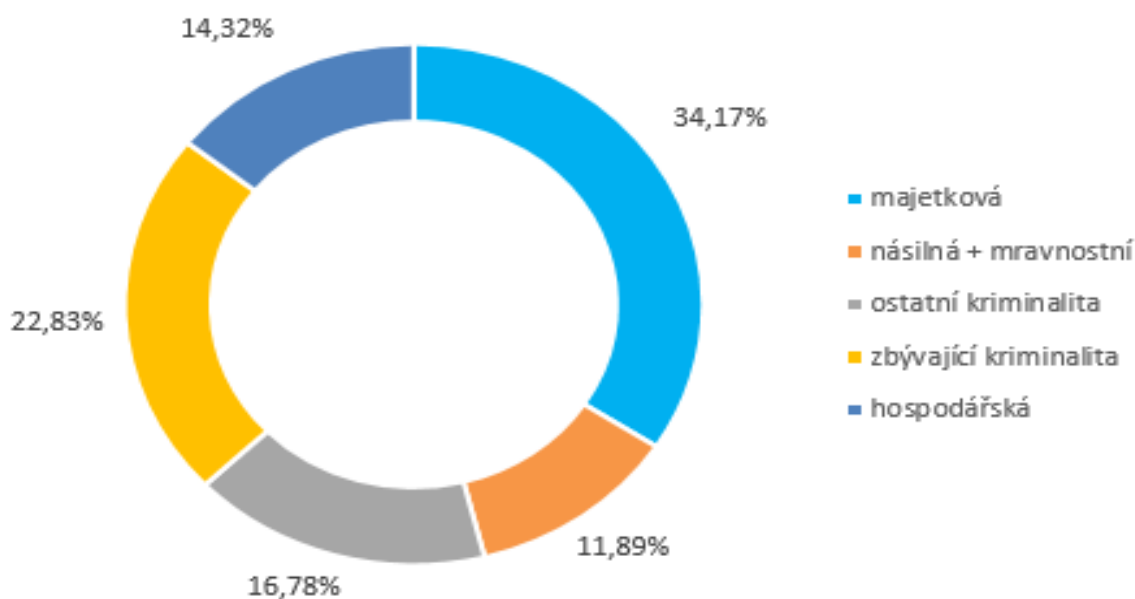
Zdroj: *Koncepce prevence kriminality ve Zlínském kraji na léta 2018-2022*

V jednotlivých okresech Zlínského kraje lze v posledních 5 letech hovořit o již trvale klesajícím trendu registrované kriminality. Největší míru poklesu v uvedeném období lze zaznamenat na území okresu Vsetín (-35,8 %), následně Uherské Hradiště (-30,1%), Zlín (-29,1%), a naopak nejméně Kroměříž (-20,3 %). V samotném r. 2018 je hodnota meziročního poklesu (srovnání r. 2018 oproti r. 2017) u policíí registrované kriminality dle míry poklesu u územních odborů následující: Vsetín (-17,7 %), Uherské Hradiště (-12,6 %), Kroměříž (-7,2 %) a Zlín (-2,0 %).

Přes pokles celkové kriminality jsou v krajském měřítku zajímavé informace, které se v r. 2018 týkají meziročního nárůstu počtu registrovaných násilných TČ (+10,6 %, zejména úmyslné ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování), drogové trestné činnosti (+7,9 %, zejména pak dle § 283 trestního zákoníku – nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy), výtržnictví (+18,8 %), ohrožování výchovy mládeže (+18,8 % při rostoucím trendu), maření výkonu úředního rozhodnutí (+18,3 %). Dále jsou pak nárůsty u některých dalších TČ (např. u klesající majetkové kriminality např. podvody +35,0 %; u hospodářské kriminality např. významněji u úplatkářství, porušování autorského práva).

Nejvíce trestných činů přepočtených na počet obyvatel je v r. 2018 registrováno na území obvodních oddělení Valašské Meziříčí, Kroměříž a Zlín. Valašské Meziříčí pak nejméně od r. 2011 (s výjimkou r. 2017) vykazuje nejvyšší hodnotu indexu kriminality ve Zlínském kraji.

Graf. č. 7 Skladba kriminality ve Zlínském kraji v r. 2018

Zdroj: Koncepce prevence kriminality ve Zlínském kraji na léta 2018-2022

Tabulka č. 17 : Celková kriminalita ve ZK a jednotlivých okresech ZK v letech 2009-2018

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kroměříž	1 851	1 666	1 740	1 658	1 685	1 513	1 465	1 371	1 299	1 206
Uh. Hradiště	2 352	2 160	2 003	1 976	2 002	1 983	1 790	1 601	1 588	1 388
Vsetín	2 638	2 656	2 560	2 470	2 574	2 403	2 135	2 117	1 875	1 542
Zlín	3 203	2 948	2 924	2 783	2 936	2 908	2 574	2 309	2 105	2 063
ZK CELKEM	10 044	9 430	9 227	8 887	9 197	8 807	7 964	7 398	6 867	6 199

Zdroj: Policie ČR

Důležité strategické dokumenty a opatření:

- Koncepce boje proti extremismu pro rok 2018 (MV ČR)
- Strategie prevence kriminality na léta 2016 – 2020 (MV ČR)
- Strategie pro práci PČR ve vztahu k menšinám do roku 2020 (MV ČR)
- Souhrn návrhu opatření ke snižování bezpečnostních rizik v sociálně vyloučených lokalitách (MV ČR)
- Návrh opatření pro řešení sociálních nepokojů (ASZ)
- Koncepce prevence kriminality ve Zlínském kraji na léta 2018-2022

4.6. Oblast zdraví

Evropská unie - Život mnoha Romů v Evropě se podobá životu lidí v chudších zemích světa. Špatné hygienické podmínky, hlad, nezaměstnanost mladých lidí – to jsou podle nejnovější zprávy Agentury Evropské unie pro základní práva hlavní problémy, jimž Romové v EU čelí v každodenním životě. Poukazuje to na přetrvávající nerovnosti, které sužují evropské Romy v mnoha zemích jednoho z nejbohatších regionů světa.⁵⁸ EU z tohoto důvodu doplňuje zdravotní politiku členských států a podporuje vlády jednotlivých zemí při dosahování společných cílů, sdílení zdrojů a překonání společných výzev. Kromě tvorby celoevropských právních předpisů a norem pro zdravotnické výrobky a služby poskytuje také v celé EU finanční prostředky na projekty v oblasti zdraví.⁵⁹

Členské státy by měly poskytnout přístup ke kvalitní zdravotní péči zejména dětem a ženám, jakož i preventivní péči a sociální služby na stejné úrovni a za stejných podmínek pro Romy jako pro zbytek populace. Pokud je to možné, kvalifikovaní Romové by měli být zapojeni do programů zdravotní péče zaměřených na jejich komunity.⁶⁰ Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) je chudoba největší samostatnou determinantou špatného zdraví. Program Světové zdravotnické organizace „Zdraví 21 – zdraví pro všechny do 21. století“ obsahuje požadavek v oblasti zdravotní politiky na redukcii sociálních rozdílů ve zdraví v rámci zabránění předčasným úmrtím a nadměrné nemocnosti sociálně znevýhodněných skupin obyvatelstva.

Život v bídě a v sociálním vyloučení souvisí s vyšší mírou konzumace látek, jako je tabák, levný alkohol a drogy. Projevuje se vyšším výskytem depresí, psychických poruch, sebevražd, násilí a vyšším rizikem konzumace závadné stravy. Problém sociálního vyloučení a chudoby je umocněn vyššími zdravotními riziky pro ohrožené osoby, celkovým zanedbáváním prevence závažných onemocnění a nedostatečnou místní dostupností odpovídající péče. Mnohé problémy v přístupu ke zdravotní péči sociálně vyloučených osob nebo osob sociálním vyloučením ohroženým souvisí s mizivou velmi nízkou informovaností a povědomím o svých právech a povinnostech jako pojištěnce, případně pacienta.

Česká republika – Podíl osob ohrožených chudobou, nebo sociálním vyloučením činí v ČR 14,6%, tj. cca 1,5 mil. Obyvatel, z toho 100 000 dětí do 6- ti let a 180 000 obyvatel nad 65 let. Tyto osoby mají o více než 10 let nižší střední délku dožití, což souvisí s nedostatečnými kompetencemi v přístupu ke zdraví a jejich zdravotně rizikovým chováním, např. počtem kuřáků 65% oproti 30% většinové populace, vysokým počtem obézních a s nadváhou, nevhodnými stravovacími návyky, téměř nulovou pohybovou aktivitou a nízkou zdravotní gramotností.⁶¹ Ze zpráv o stavu romské menšiny v krajích za rok 2017 v oblasti zdraví vyplývá, že přístup některých Romů k preventivním prohlídkám je nezodpovědný a péče o jejich zdraví je v důsledku intersociálních bariér nedostatečná. V několika SVL například došlo ke zvýšenému výskytu hepatitidy typu A. V mnohých krajích je nízká dostupnost praktických lékařů, zubařů, gynekologů, pediatrů, pedopsychiatrů a klinických psychologů. Ordinance nové pacienty nepřijímají. Vyhledávání lékaře je obecně náročné pro všechny občany ČR. U Romů je vyhledávání často navíc ztíženo nízkým sebevědomím, nedůvěrou

⁵⁸ Zdroj: Tisková zpráva agentury FRA Ve Vídni dne 6. dubna 2018

⁵⁹ Zdroj: https://europa.eu/european-union/topics/health_cs

⁶⁰ Zdroj: Rada Evropy o Romech

⁶¹ Zdroj: Státní zdravotní ústav 2018 (projekt Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením)

ve státní zdravotnictví a nízkou informovanost, v důsledku čehož někteří Romové nemají svého praktického lékaře, dentistu či pediatra.

Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti v roce 2017 představilo výsledky studie **Zdraví a návykové látky mezi Romy**, na které spolupracovalo s Kanceláří Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Cílem studie bylo zmapování rozsahu a vzorce užívání návykových látek, hraní hazardních her a úroveň životní spokojenosti mezi Romy a identifikování rizikových faktorů souvisejících s užíváním návykových látek či s problémovým hráčstvím a zmapování kontaktu Romů ve sledovaných lokalitách se službami. Odborníci zabývající se studiem zdravotního stavu populace poukazují na přetrvávající a dokonce narůstající rozdíly v ukazatelích zdravotního stavu mezi jednotlivými sociálními vrstvami a skupinami a to i přes zvyšující se životní úroveň. V praxi byla identifikována celá řada problémů souvisejících se zdravotním stavem Romů, který je dle kvalifikovaných vyjádření horší než u většinové společnosti.

Problémy se zajištěním zdravotní péče se týkají především Romů, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách. Strategie boje proti sociálnímu vyloučení zahrnuje jako jednu z priorit „Zlepšení dostupnosti zdravotní péče a prevence“, konkrétním opatřením je zavedení pozice zdravotně-sociálního pomocníka v rámci terénních programů. Vzhledem k tomu, že horší zdravotní stav Romů a specifické problémy souvisí především s chudobou a životem v tzv. sociálně vyloučených lokalitách, měly by do budoucna být zdravotní problémy těchto obyvatel rozpracovány primárně ve Strategii boje proti sociálnímu vyloučení a v koncepčních dokumentech Ministerstva zdravotnictví.

Faktory, ovlivňující zdravotní stav romské populace:

- sociokulturní charakteristiky (mytologie, mravní normy, hodnotové schéma a jeho orientace) a z nich vyplývající vztah k vlastnímu zdraví jako k hodnotě, stejně jako vztah ke zdraví okolí a jeho hodnotě,
- tradovaný způsob života odlišný od způsobu života majoritní populace,
- odlišné výživové zvyklosti a způsob stravování,
- odlišný vztah k nemoci a k prevenci jejího vzniku a z toho vyplývající odlišné chování v případě nemoci,
- vliv socioprofesionálního zařazení, kdy velká část respondentů prováděla nekvalifikovanou a fyzicky náročnou práci ve zdravotně rizikovém prostředí.

Faktory, působící na kvalitu lékařské péče:

- kulturní bariéra ve vztahu lékař a pacient (rozdílné tradice, zvyky, obyčeje, způsob života, vztah k nemoci samé),
- kulturně podmíněný způsob projevu a forem prezentace obtíží a emoční doprovod,
- problémy diferenciální diagnostiky a terapie při neznalosti sociálního pozadí onemocnění.

Dosavadní zkušenosti včetně výsledků epidemiologických studií, které se zabývají problematikou zdravotního stavu etnických menšin, poukazují na následující okruhy problémů v oblasti péče o jejich zdraví:

- problém komunikace
- sociální dopad onemocnění na jedince a jeho bezprostřední okolí
- preventivní péče

Na úrovni celostátních projektů byl v roce 2018 přijat k realizaci projekt financovaný z rozpočtu Evropské unie s názvem Zvýšení dostupnosti a vytvoření možností zdravotní péče pro osoby bez domova. Projekt je zaměřen na zlepšení dostupnosti zdravotních služeb

pro osoby bez přístřeší a osoby ztrátou přístřeší ohrožené v blízkosti sociálně vyloučených lokalit měst ČR nad 100 tis. obyvatel. Realizace projektu byla zahájena 1. 11. 2018 s termínem trvání do 29. 6. 2021.

Dále byla ve sledovaném roce schválena také realizace projektu Státního zdravotního ústavu s názvem Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením, jehož cílem je zlepšení rozhodování ve prospěch zdraví u osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením a sociálně vyloučených ve věku 15-65 let, a tím zlepšení životního stylu. V rámci projektu by mělo dojít k vytvoření tzv. Regionálních center podpory zdraví, prostřednictvím kterých budou realizovány motivační programy, vzdělávání cílové skupiny apod. Realizace projektu byla zahájena dne 1. 1. 2018, s termínem trvání do 31. 12. 2022.

V roce 2018 byla také zřízena Koordinační pracovní skupina Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví ČR. Pracovní skupina by se měla zaměřit na nastavení služeb na sociálně-zdravotním pomezí a zajištění péče, podpory a pomoci pro osoby, které potřebují tyto služby (týká se i romské menšiny). Jejím cílem je vytvoření tezí systémových změn, jak legislativního, tak i nelegislativního charakteru, pro vytvoření podmínek pro kvalitní a efektivní fungování služeb na sociálně-zdravotním pomezí s cílem zajištění jejich dostupnosti na území České republiky.⁶²

Zlínský kraj – obecně náš kraj nepatří mezi kraje s kritickou úrovní zdravotního stavu obyvatelstva. Zdravotní pomocník ve Zlínském kraji nepůsobí. V dřívějších letech pracoval takový pracovník ve městě Kroměříž a Vsetín. Tyto pracovníky zaměstnávaly Charity. Na pokrytí nákladů zdravotního pomocníka lze požádat o dotaci v dotačním titulu u Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny.

Zdravotní stav ovlivňuje řada přidružených problémů souvisejících se životem v sociálně vyloučených lokalitách jako je např. špatný stavebně technický stav obydlí, kde se v hojně míře vyskytuje vlhkost, plísně a různí škůdci jako přenašeči chorob. Šíření infekčních chorob přispívají společná sociální zařízení, chybějící koupelny v bytech III. a IV. kategorie a sdílení malých prostor více lidmi.

Podceňována je ze strany Romů zejména oblast prevence, kdy řada z nich opomíjí preventivní prohlídky a obrací se na lékaře až v případě zdravotních problémů. Problémem a příčinou zásahu orgánu sociálně právní ochrany dětí je zanedbávání prevence a povinného očkování u dětí, což naznačuje potřebu cíleně zvyšovat informovanost rodin o povinnosti účastnit se preventivních prohlídek dětí a dodržovat očkovací kalendář. Také závislosti jako užívání nikotinu u dětí školou povinných, marihuany, čichání toluenu aj. negativně působí na zdravotní stav Romů.

Problémem je také neúčast řady Romů v systému zdravotního pojištění, které je ze zákona povinné. Vzniká jim dluh na zdravotním pojištění, který rychle narůstá díky vysokému penále z prodlení. Dluh se potom dostává do exekuce a je navýšen ještě o poplatky exekutora a soudní poplatky. Ve Zlínském kraji je od roku 2018 realizován projekt Státního zdravotního ústavu s názvem Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením, jehož cílem je zlepšení rozhodování ve prospěch zdraví u osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením a sociálně vyloučených ve věku 15-65 let, a tím zlepšení životního stylu. V rámci projektu došlo k vytvoření Regionálního centra podpory zdraví, prostřednictvím kterého budou realizovány motivační programy, vzdělávání cílové skupiny apod.

Důležité strategické dokumenty a opatření:

- Integrovaná strategická koncepce pro řízení zdravotnictví a rozvoj zdravotnických služeb ve Zlínském kraji

⁶² Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2018

- Plán pokrytí území Zlínského kraje výjezdovými základnami zdravotnické záchranné služby
- Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21. století
- Akční plán zdraví a životního prostředí České republiky
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 – 2018
- Koncepce protidrogové politiky ve Zlínském kraji na léta 2015-2019

4.7. Terénní práce

Česká republika - terénní sociální práce je z hlediska zákona o sociálních službách realizována prostřednictvím terénních forem sociálních služeb. Sociální službou se přitom podle § 3 a) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozumí činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Jednotícím znakem těchto služeb je jejich naplňování v přirozeném sociálním prostředí, které §3d) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vymezuje jako rodinu a sociální vazby k osobám blízkým, domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity.⁶³

Terénní programy vymezeny zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 69 jako terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života.⁶⁴

Terénní práce obsahuje tyto základní činnosti:

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Terénní sociální práce je jedním z významných a účinných nástrojů, jak předcházet sociálnímu vyloučení jednotlivců, rodin či celých sociálních skupin z určitých interakcí a z provozu sociálních institucí, které jsou ve společnosti přístupné většině.

Fenomén sociálního vyloučení brání lidem zapojit se do ekonomických, politických, spotřebních a dalších aktivit společnosti, a ve svém důsledku jim tedy znemožňuje být plnoprávními občany. Sociální práce nemůže stavět na předpokladu, že ji tito jedinci či sociální skupiny vyhledají sami v jejich institucích, a přitom právě oni jsou nositeli takových životních témat, k nimž se sociální práce tradičně obrací. Kontakt s klienty v jejich přirozeném prostředí má v sociální práci hluboké kořeny a v posledním desetiletí se i v České republice k těmto základům částečně vrací.⁶⁵

Dělení terénních pracovníků:

- terénní sociální pracovník
- terénní pracovník

Terénní sociální pracovník metodicky vede terénní pracovníky.

Existují dva základní modely zaměstnání terénního sociálního pracovníka se sociálně vyloučenými uživateli:

⁶³ Zdroj: Metodika terénní sociální práce, 2008

⁶⁴ Zdroj: Úvod do terénní sociální práce, 2002

⁶⁵ Zdroj: Úvod do terénní sociální práce, 2002

- a) nestátní neziskový
- b) veřejnoprávní

Oba modely jsou rovnocenné a mají svá opodstatnění. Nestátní neziskový model vyžaduje více zdrojové financování. NNO mohou využít grantové programy ústředních orgánů státní správy, samosprávy a soukromé dárce. Výhodou tohoto modelu je, že terénní sociální pracovníci jsou přímými zaměstnanci organizace, a je tedy možná efektivnější koordinace jejich práce. Tento model má mnohem flexibilnější reakce na potřeby uživatele. Způsob financování má svá rizika, především je to nejistota, zda organizace získá finanční prostředky na své aktivity i v dalším roce. Výhodou je partnerství obce či krajů, kteří mohou zabezpečit kontinuální realizaci potřebných služeb, které kraj či obec stejně potřebuje zajistit. Model veřejnoprávní uplatňovaný především Radou vlády pro záležitosti romské komunity je financován ze státního rozpočtu. V tomto modelu jsou terénní sociální pracovníci zaměstnanci buď obcí, nebo jejich příspěvkových organizací podle toho, kdo je žadatelem. Rada tento program realizuje od roku 2000. Program je rozdělen na dvě části.

Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny ve spolupráci s Úřadem vlády ČR vyhlašuje dotační řízení k dotačnímu programu **Podpora terénní práce**. Program je určen na výdaje spojené se zajištěním a realizací terénní práce ve vyloučených romských lokalitách a lokalitách, kterým sociální vyloučení hrozí. Žadatelem může být pouze **obec**. Dotaci lze čerpat na terénního pracovníka, kterého zaměstnává obec nebo příspěvková organizace obce, zřízená pro tyto účely. V případě, že obec realizuje terénní práci prostřednictvím příspěvkové organizace, je podmínkou, aby podpořené aktivity byly registrovány jako sociální služby dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, popřípadě aby k registraci vedly.

V případě, že obec realizuje terénní práci vlastními zaměstnanci, je podmínkou, aby tyto osoby byly součástí struktury obecního úřadu a tím také splňovaly veškeré podmínky pro danou odbornou způsobilost. Výše dotace na jednoho terénního pracovníka činí maximálně 250 000 Kč. Prioritu mají zejména žadatelé, kteří vstupují do programu poprvé a projekty, které aktivně podporují spolupráci obce a terénního pracovníka s jinými institucemi a orgány veřejné správy s neziskovým sektorem a mají zpracovanou strategii řešení sociální inkluze vyloučených romských komunit/lokalit nebo komunitní plán.

Cíle terénní práce:

- prevence sociálního vyloučení a jeho prohlubování
- prevence sociálně rizikových jevů – volnočasové aktivity, nízkoprahová centra, přednášky atd.
- sociální začleňování – podpora vzdělávání, příprava na pravidelné zaměstnání, dostupnost sociálních služeb atd.
- zmírnění negativních důsledků a rizik životních situací klientů, včetně jejich dopadu na společnost – informovanost o rizicích spojených s užíváním návykových látek, drog atd.
- zmírnění nerovnosti, včetně nerovného přístupu ke službám, vzdělávání, bydlení apod. – pomoc při vzdělávání, komunikaci s institucemi atd.
- pomoc klientům získávat či znovu nabývat sociální kompetence – hledání zaměstnání, jednání na úřadech a soudech, neshody a konflikty v rodinách atd.
- předávání informací – poradenství v záležitostech partnerství, při sociálních a zdravotních obtížích, pojištění, oddlužení, exekucí atd.

Terénní sociální práce podporuje lidi při řešení jejich problémů, pomáhá jim překonat či zmírnit jejich nepříznivou situaci a zabránit tak prohlubování sociálního vyloučení. Je realizována v jejich přirozeném prostředí a může být výhodou oproti síti institucionálních sociálních služeb, které lidé nechtějí nebo nemohou kontaktovat. Význam terénní sociální

práce neustále roste a se zvětšujícím se důrazem na sociální inkluzi uživatelů sociálních služeb a přenesení co největšího objemu těchto služeb do přirozeného prostředí uživatele se předpokládá, že poroste i nadále. Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnutých sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc by měla vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich začleňování. Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny ve spolupráci s Úřadem vlády ČR vyhláší dotační řízení k dotačnímu programu Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce. Dotační program je určen na výdaje spojené se zajištěním a realizací aktivit, jež poskytují podporu a pomoc Romům s cílem předcházet sociálnímu vyloučení a odstraňovat jeho důsledky, a které se zaměřují na následující oblasti:

a) oblast prevence sociálního vyloučení, tj. budou podporovány zejména terénní programy, vzdělávání terénních pracovníků, zdravotně preventivní programy, preventivní programy pro děti a mládež a poradenství v romských komunitách/lokality, kde hrozí sociální vyloučení; jde o projekty a aktivity, které má žadatel registrovány podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, nebo k registraci vedou,

b) oblast komunitní práce ve vyloučených romských komunitách/lokality, tj. budou podporovány projekty zaměřené na podporu a pomoc lidem žijícím ve vyloučených romských komunitách/lokality k získávání dovednosti řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity,

c) edukační a informační činnost organizací působících v oblasti prevence a odstraňování sociálního vyloučení Romů. Dotaci je možné poskytnout na pořádání informačních kampaní pro veřejnost, účast na výstavách a veřejných prezentacích včetně doprovodných programů, pořádání odborných konferencí a seminářů, provoz informačních webových portálů, zpracování příkladů dobré praxe (např. formou příručky, včetně zpracování metodiky postupů v dané oblasti), vydávání informačních materiálů, letáků, tiskovin a publikací.

Dotaci lze poskytnout žadatelům, kteří byli zřízeni, podle potvrzení vzniku nebo oprávnění k činnosti, alespoň jeden rok před podáním žádosti a mají alespoň jeden rok zkušenosti se stejným nebo obdobným typem aktivit, na které žádají dotaci.

Žadatel musí zvolit pouze jednu z uvedených oblastí, v rámci níž zpracuje projekt. Tato oblast musí být v žádosti příslušným písmenem zřetelně vyznačena.

Zlínský kraj - terénní programy zaměřené na práci s romskou menšinou žijící v kraji existují již několik let. Jsou převážnou mírou hrazeny z dotací MPSV ČR na sociální služby a prostředků samospráv. Organizace, které tyto sociální služby poskytují, musí být registrované dle zákona o sociálních službách. Posláním terénního programu je kontaktovat a nabídnout pomoc sociálně vyloučením nebo sociálním vyloučením ohroženým osobám, zejména Romům, žijícím na území Zlínského kraje. Prostřednictvím bezplatného poradenství poskytovaného odbornými pracovníky v místě bydliště klientů pomáhá řešit problematiku životní situace a zmírňuje jejich následky. Při poskytování této služby se klade důraz na individuální přístup, podporu samostatného rozhodování a jednání klienta. Uživatel služby se podílí na řešení své problémové situace společně s terénním pracovníkem.

Cílem sociální služby je:

1. kontaktovat potencionální uživatele v jejich sociálním prostředí, informovat je o jejich právech, povinnostech a nabídnout jim pomoc při uplatňování jejich práv a oprávněných zájmů,
2. pracovat s klienty na řešení jejich konkrétní nepříznivé situace na základě dohody na plánu řešení, vést je k aktivitě v postupu řešení, posilovat jejich schopnost jednat samostatně,
3. hlavním cílem sociální služby je samostatný uživatel, který si plní řádně své povinnosti, se stabilizovanou bytovou situací, schopný udržet a rozvíjet dobré vztahy v rodině i širším okolí a hospodařit s prostředky, které má k dispozici.

Sociální služba je určena osobám, sociálně, společensky a kulturně vyloučeným, nebo vyloučením ohroženým. Několik z nich v kraji je zaměřeno na práci převážně s Romy. Některými obcemi je terénní program často podceňován. Města a obce by měla více využívat dotační titul Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, v rámci kterého mohou obdržet až 70 % z požadované dotace. Pomocí terénní práce mohou města zabránit sociálnímu vyloučení a zmírnit prohlubující se rozdíly mezi většinovou a menšinovou společností na svém území.

Ve Zlínském kraji terénní práci formou registrované sociální služby zajišťuje ARGO, Společnost dobré vůle Zlín, Charita Valašské Meziříčí, Elim Vsetín, o.p.s.⁶⁶ Nejrozsáhlejší působnost sociální služby "Terénní programy" má organizace ARGO, Společnost dobré vůle Zlín. Sociální služba je určena především klientům v romských lokalitách Zlínského kraje. Věková struktura cílové skupiny je bez omezení věku. V současné době působí v lokalitách Zlín, Kroměříž, Holešov, Hulín, Záhlinice, Uherský Brod, Uherský Ostroh, Ostrožská Nová Ves, Kunovice a Valašské Meziříčí.

Města, ve kterých se terénní program zajišťuje, hodnotí sociální službu kladně. Tato sociální služba také mírní a eliminuje šíření rasismu, nesnášenlivosti a negativní pohled většinové společnosti na romskou menšinu. Ve Zlínském kraji se zatím nedemonstrovalo proti Romům v širším měřítku a situace je zklidněná provozováním terénního programu a programu domovnictví v romských lokalitách Zlínského kraje. Romové by se měli na řešení problematiky sami podílet. Nutnost participace Romů zdůrazňuje také Rada Evropy. Je zapotřebí, aby při navrhování, řešení a monitorování problémů byli romští zástupci, kteří by měli mít možnost se k návrhům a podnětům vyjádřit.

Krajský koordinátor romských poradců doporučuje, aby v každé obci s rozšířenou působností Zlínského kraje byla zřízena pracovní skupina, ve které by mimo jiné aktéry měli být zastoupeni také Romové, žijící v regionu ORP.

Důležité strategické dokumenty a opatření:

- Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., <http://www.mpsv.cz/cs/7334>
- Strategie romské integrace do roku 2020
- Profesionální dovednosti terénních pracovníků – Klára Janoušková, Dana Nedělníková 2008
- Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce, http://www.mpsv.cz/files/clanky/4031/Metodicka_pri_rucka_TSP.pdf
- Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe, <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5964/pruvodce.pdf>
- Dotační program MPSV na sociální služby, <http://www.mpsv.cz/cs/740>

⁶⁶ Zdroj: Akční plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro rok 2018

5. Institucionální analýza na národní úrovni

Institucionální analýza na národní úrovni představuje instituce a ministerstva, která se věnují romské integraci na vládní úrovni. Základním předpokladem úspěšné realizace Koncepce romské integrace do společnosti je spolupráce a angažovanost centrálních i místních úřadů a občanské společnosti. Mezi zainteresovanými subjekty by měl existovat vztah úzké spolupráce, založený na vzájemné podpoře. Na vládní úrovni se vytvářejí mechanismy a rámcové podmínky, které umožní představitelům samospráv, nevládním neziskovým subjektům a samotným občanům provádět politiku integrace v praxi.

Vláda ČR každý rok vyčleňuje finanční prostředky ze státního rozpočtu na podporu integrace příslušníků romského etnika. Některé aktivity naplňující romskou integraci jsou čerpány také z jiných dotačních titulů, které zahrnují širší cílovou skupinu (např. národnostní menšiny, osoby sociálně znevýhodněné) nebo jsou určeny svým cílem (např. posílení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných osob, zavádění přípravných tříd pro sociálně znevýhodněné žáky) a není možné jednoznačně prokázat, kolik zdrojů je používáno pouze pro příslušníky romského etnika. Díky nedostatku statistických dat, také nelze zjistit, do jaké míry jsou prostředky efektivně vynaloženy a zda vedou k systémovým změnám.

5.1. Rada vlády ČR pro záležitosti romských menšiny

Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny (dále jen Rada) je stálým poradním a iniciačním orgánem vlády pro otázky romské menšiny. Rada systémově napomáhá integraci Romů do společnosti. Zabezpečuje součinnost resortů odpovědných za realizaci dílčích opatření a plnění úkolů, vyplývajících z usnesení vlády a mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Soustřeďuje, projednává a předkládá vládě informace, podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování politiky vlády, které se týkají Romů. Podrobnější informace o složení a úkolech Rady jsou uvedeny v jejím Statutu, způsob jednání upravuje Jednací řád. Činnost Rady (včetně činnosti jejích výborů i pracovních skupin) zajišťuje kancelář, která je organizační součástí Úřadu vlády České republiky. Klíčovými dokumenty Rady je Koncepce romské integrace a Zpráva o stavu romské menšiny v České republice, která je vládě předkládána každoročně vládě na vědomí.

Rada vlády ČR pro záležitosti romských komunit byla zřízena usnesením vlády ze dne 17. září 1997 č. 581, tehdy jako Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity. V roce 2001 došlo k transformaci této komise v Radu vlády pro záležitosti romské komunity.

Zásadní změna Statutu byla následně schválena usnesením vlády ze dne 29. března 2010 č. 254, kterým se změnil i název tohoto poradního orgánu na Radu vlády České republiky pro záležitosti romské menšiny. Předsedou Rady je dle Statutu předseda vlády ČR a členskou základnu tvoří ministři ze zásadních resortů klíčových pro zlepšení situace Romů, další důležitá ministerstva jsou reprezentována náměstkem. Kromě posílení členské základny přinesl statut užší provázanost Rady s činností Agentury pro sociální začleňování. Zapojením zástupců Asociace Krajů a Svazu měst a obcí do členství v Radě došlo i k posílení participace krajů a obcí při tvorbě politiky romské integrace a její efektivnější implementaci na krajské a místní úrovni.

Důležitá změna Statutu byla přijata usnesením vlády ze dne 4. ledna 2012 č. 13, kdy byla rozšířena působnost Rady o schvalování návrhu dotací ze státního rozpočtu z rozpočtové kapitoly Úřadu vlády ČR – výdaje na poskytování neinvestičních dotací k financování programů Podpora terénní práce, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora koordinátorů pro romské záležitosti. Rada tak v součinnosti s Úřadem vlády ČR plní další úkoly související s poskytováním dotací v rámci výše uvedených dotačních titulů.⁶⁷

⁶⁷ Zdroj: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>

5.2. Odbor pro sociální začleňování Úřadu vlády ČR (dále jen „Agentura“)

Posláním Agentury je zajištění podpory obcím v procesu sociálního začleňování.

Agentura pro sociální začleňování podporuje obce a města, aby mohly plnit svoji funkci - zajišťovat či pomáhat zajistit všem občanům rovný přístup ke vzdělávání, bydlení, zdravotní péči, zaměstnání, sociálním službám a bezpečí.

Agentura podporuje taková opatření, která pomohou samosprávám v procesu sociální integrace obyvatel ohrožených sociálním vyloučením a v rozvoji sociálně vyloučených lokalit v kontextu a zájmu celé obce/města a všech jejích občanů.

Posláním Agentury je propojovat subjekty na místní úrovni tak, aby spolupracovaly při sociálním začleňování. Agentura podporuje nadresortní přístup a propojování působení veřejné správy a neziskového sektoru.

Agentura pomáhá obcím a místním subjektům zejména v těchto oblastech:

- v zajištění služeb na podporu vzdělání, podporu zaměstnanosti, sociálních služeb a sociálního bydlení, a zajištění infrastruktury pro tyto služby
- v čerpání prostředků z evropských strukturálních fondů, státního rozpočtu, krajských dotačních programů a dalších zdrojů;
- v komunikaci s ústředními orgány státní správy, zejména resorty, které mají sociální začleňování v gesci; z podnětů při práci v lokalitách Agentura formuluje návrhy v oblasti legislativy, dotačních titulů, sociálních politik, apod.

Mezi cílové skupiny patří:

- obyvatelé sociálně vyloučených lokalit
- orgány veřejné správy působící v oblasti sociální integrace
- poskytovatelé sociálních služeb a další subjekty poskytující nebo podporující poskytování služeb pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit
- zadavatelé sociálních služeb poskytující služby pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit

Ve Zlínském kraji Agentura působila od roku 2008 do roku 2011 ve městě Holešově. Poté byla její spolupráce s městem ukončena. Od roku 2017 na základě Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám a Strategického plánu sociálního začleňování města Vsetín pro období 2017-2020 působí ve Vsetíně. Od roku 2018 na základě Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám a Strategického plánu sociálního začleňování města Valašské Meziříčí pro období 2018-2021 působí ve Valašském Meziříčí. Od roku 2019 působí na základě žádosti Agentura formou vzdálené dílčí podpory ve městě Kroměříž pro oblast bydlení a bezpečnost.

Vláda ČR schválila s účinností od 1. ledna 2020 přesun výkonu agendy sociálního začleňování zajišťované Odborem pro sociální začleňování (Agenturou) Úřadu vlády z Úřadu vlády na Ministerstvo pro místní rozvoj.

5.3. Rada vlády ČR pro národnostní menšiny

Rada pro národnosti vlády ČR byla původně formálně zřízena v souvislosti s přijetím ústavního zákona č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické

republice. Po listopadu 1989, v podmínkách tehdejší československé federace, schválila vláda ČR usnesením ze dne 13. března 1991 č. 72, k návrhu Statutu Rady pro národnosti vlády České republiky, nový Statut Rady.

Rada je poradním a iniciativním orgánem vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků. Současná Rada je zřízena ve smyslu § 6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšiny a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V čele Rady stojí člen vlády, kterého na návrh předsedy vlády jmenuje vláda. Rada má dva místopředsedy (jeden za veřejnou správu a druhý za národnostní menšiny). Celkem má Rada 30 členů, které jmenuje vláda usnesením, jsou jimi zástupci následujících orgánů a organizací:

- zástupci ministerstev na úrovni náměstka ministra (Ministerstvo financí, Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo zahraničních věcí),
- zástupce Kanceláře prezidenta republiky, zástupce kanceláře Veřejného ochránce práv a zmocněnec vlády pro lidská práva;
- zástupce Asociace krajů ČR, Svazu měst a obcí ČR a zástupce odborné veřejnosti;
- zástupci čtrnácti národnostních menšin - běloruské, bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské, ukrajinské a vietnamské (jednotlivé menšiny mají v Radě jednoho až dva zástupce).⁶⁸

5.4. Rada vlády pro lidská práva

Rada vlády České republiky pro lidská práva (dále jen Rada) je poradním orgánem vlády České republiky pro otázky ochrany lidských práv a základních svobod. Rada byla zřízena usnesením vlády ČR č. 809 ze dne 9. prosince 1998.

Rada sleduje dodržování a naplňování Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod jako základních dokumentů zajišťujících ochranu lidských práv a základních svobod.

Rada dále sleduje vnitrostátní plnění mezinárodních závazků České republiky v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod, zejména závazků plynoucích z:

- Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech,
- Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,
- Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace,
- Úmluvy o právech dítěte,
- Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání,
- Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Rada sleduje míru naplňování lidských práv a základních svobod v České republice, která vyplývá z uvedených dokumentů, zpracovává pro vládu návrhy týkající se koncepcí politiky v jednotlivých oblastech ochrany lidských práv, hodnotí legislativní i jiné návrhy a opatření vlády i jednotlivých ministerstev z hlediska ochrany lidských práv, odhaluje možné problémy a nedostatky a doporučuje vládě opatření k jejich řešení. Rada přitom spolupracuje s nevládními neziskovými organizacemi zaměřenými na oblast lidských práv a s orgány územní samosprávy. Radu v tomto směru podporují její odborné výbory.

Rada má 25 členů z řad zástupců státní správy a občanské a odborné veřejnosti. Předsedou Rady je člen vlády, v jehož působnosti jsou lidská práva. Členy Rady jsou zástupci relevantních ministerstev a státních orgánů, které mají v působnosti problematiku

⁶⁸ Zdroj: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>

jednotlivých lidských práv a základních svobod, a zástupci občanské a odborné veřejnosti věnující se problematice lidských práv a jejich ochraně. Její činnost se řídí statutem a jednacím řádem. Sekretariát Rady je organizačně začleněn do struktury Úřadu vlády České republiky.

5.5. Veřejný ochránce práv

Veřejný ochránce práv (dále jen ochránce) působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud jsou v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.

Ochránce jedná na základě podnětu nebo z vlastní iniciativy a všechny státní orgány a osoby vykonávající veřejnou správu jsou v mezích své působnosti povinny poskytovat ochránci při šetření pomoc, kterou si vyžádá v souladu s výše uvedeným zákonem. Jestli ochránce šetřením nezjistí porušení právních předpisů ani jiná pochybení, písemně o tom vyrozumí stěžovatele i příslušný úřad. Zjistí-li porušení právních předpisů či jiná pochybení, vyzve úřad, aby se k jeho zjištění ve lhůtě 30 dnů vyjádřil. Pokud úřad na výzvu sdělí, že provedl nebo provádí opatření k nápravě a ochránce tato opatření shledá dostatečnými, vyrozumí o tom stěžovatele i úřad. Jinak ochránce po obdržení vyjádření nebo marném uplynutí lhůty sdělí své závěrečné stanovisko úřadu a stěžovateli; součástí tohoto stanoviska je návrh opatření k nápravě. Jestliže úřad povinnost nesplní, nebo jsou-li opatření k nápravě podle názoru ochránce nedostatečná, vyrozumí ochránce nadřízený úřad a není-li takového úřadu, tak vládu nebo může o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jména a příjmení osob oprávněných jednat jménem úřadu.

Ochránce přispívá k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor a za tím účelem poskytuje metodickou pomoc obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodu diskriminace, provádí výzkumy, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací. Pokud jde o romské občany, pak veřejný ochránce práv se z vlastního podnětu zabýval šetřením postupu měst při vystěhovávání Romů.

5.6. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

MPSV je ústředním orgánem státní správy pro pracovněprávní vztahy, bezpečnost práce, zaměstnanost a rekvalifikaci, kolektivní vyjednávání, mzdy a jiné odměny za práci, důchodové zabezpečení, nemocenské pojištění, nemocenské zabezpečení, sociální péči, péči o pracovní podmínky žen a mladistvých, právní ochranu mateřství, péči o rodinu a děti, péči o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc, a pro další otázky mzdové a sociální politiky (více na <http://www.mpsv.cz/cs/3359>).

5.7. Ministerstvo kultury ČR

Ministerstvo kultury podle § 8 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je ústředním orgánem státní správy pro umění, kulturně výchovnou činnost, kulturní památky, pro věci církví a náboženských společností, pro věci tisku, včetně vydávání neperiodického tisku a jiných informačních prostředků, pro přípravu návrhů zákonů a jiných právních předpisů pro oblast rozhlasového a televizního vysílání, pro provádění autorského zákona, pro výrobu a obchod v oblasti kultury (více na <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=36>).

5.8. Ministerstvo vnitra ČR

Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci, zejména pro: veřejný pořádek a další věci vnitřního pořádku a bezpečnosti ve vymezeném rozsahu, včetně dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu, jména a příjmení, matriky, státní občanství, občanské průkazy, hlášení pobytu, evidenci obyvatel a rodná čísla, sdružovací a shromažďovací právo a povolování organizací s mezinárodním prvkem, veřejné sbírky, archivnictví, zbraně a střelivo, požární ochranu, cestovní doklady, povolování pobytu cizinců a postavení uprchlíků, územní členění státu, státní hranice, jejich vyměřování, udržování a vedení dokumentárního díla, státní symboly, státní, hospodářské a služební tajemství. (více na <http://www.mvcr.cz/clanek/pusobnost-ministerstva.aspx>).

5.9. Ministerstvo spravedlnosti ČR

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro soudy a státní zastupitelství. Ministerstvo spravedlnosti vystavuje právní posudky k úvěrovým a garančním dohodám, v nichž je smluvní stranou Česká republika. Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro vězeňství; je mu podřízena Vězeňská služba České republiky. Ministerstvo spravedlnosti zajišťuje telekomunikační síť Vězeňské služby České republiky. Ministerstvo spravedlnosti zastupuje Českou republiku při vyřizování stížností na porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejich Protokolů. Ministerstvo spravedlnosti plní úkoly spojené s legislativní činností vlády (více na <http://portal.justice.cz>).

5.10. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

Ministerstvo bylo zřízeno s účinností od 1. listopadu 1996 pro státní správu těchto oblastí: regionální politiky včetně regionální podpory podnikání, politiky bydlení, rozvoje domovního a bytového fondu, nájmu bytů a nebytových prostor, územního plánování, stavebního řádu, investiční politiky, cestovního ruchu. (více na <http://www.mmr.cz/ministerstvo>).

5.11. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ústředním orgánem státní správy pro předškolní zařízení, školská zařízení, základní školy, střední školy a vysoké školy, pro vědní politiku, výzkum a vývoj, včetně mezinárodní spolupráce v této oblasti, a pro vědecké hodnosti, pro státní péči o děti, mládež, tělesnou výchovu, sport, turistiku a sportovní reprezentaci státu. (více na <http://www.msmt.cz/ministerstvo>).

60 Zdroj: www.ochrance.cz

6. Institucionální analýza na regionální úrovni

Institucionální analýza představuje přehled institucí podílejících se na řešení problematiky integrace ve Zlínském kraji.

6.1. Kraj

Činnost kraje v oblasti integrace Romů je upravena v zákoně o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů č. 273/2001 Sb., v § 6 odst. 7: „Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti.“

Působnosti stanovené krajskému úřadu jsou výkonem přenesené působnosti:

- národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo,
- výkon práv příslušníků národnostních menšin nesmí být omezován nebo znemožňován.

Odbor Kancelář hejtmána, Oddělení organizačních činností a neziskového sektoru

V rámci organizační struktury KÚZK bylo zřízeno od 1. 1. 2005 oddělení neziskového sektoru Odboru Kancelář hejtmána. Náplní oddělení je výkon agend příbuzných činností (agenda neziskového sektoru, agenda protidrogového koordinátora, agenda manažera prevence kriminality, agenda koordinátora pro národnostní menšiny a agenda rovných příležitostí a lidských práv), které jsou průřezové v rámci organizační struktury KÚZK a jejichž rozdělení bylo z hlediska organizačního řešení nevýhodné. Tato skutečnost byla zjištěna po zrušení oddělení k 1. 3. 2006 rozdělením agend mezi věcně příslušné odbory (Odbor Kancelář hejtmána, Odbor školství, mládeže a sportu a Odbor sociálních věcí). Opětovné sloučení agend a vznik oddělení proběhl k datu 1. 7. 2006.

Soustředěním těchto agend v jednom oddělení vede ke zlepšení komunikace a úzké spolupráci i s dalšími věcně příslušnými odbory, které komunikují s neziskovými organizacemi (např. Odbor kultury a památkové péče, Odbor sociálních věcí, Odbor zdravotnictví, Odbor strategického rozvoje, Odbor školství, mládeže a sportu).

Zařazení oddělení v Odboru Kancelář hejtmána také navazuje na komunikaci zaměstnanců krajského úřadu se zaměstnanci obecních úřadů a městských úřadů a také se zástupci samosprávy, což je druhá oblast výkonu činností těchto agend. Je zaměřena na spolupráci krajů a měst, protože se jedná především o samosprávu, která realizuje konkrétní kroky při řešení daných problematik v souladu s právními předpisy České republiky. K datu 1. 3. 2018 dle organizačního řádu vzniklo na Odboru Kanceláře hejtmána Oddělení organizačních činností a neziskového sektoru, kde je i nadále zařazen krajský koordinátor romských poradců, což byl upravený název původního krajského koordinátora pro národnostní menšiny.

Krajský koordinátor romský poradců se zabývá především problematikou integrace romské menšiny, mezi jeho aktivity patří:

- zpracovávání krajské koncepce pro řešení otázek spojených s národnostními menšinami a integrací romské menšiny v návaznosti na vládní Koncepci romské integrace
- iniciování, navrhování a předkládání potřebných kroků pro řešení problematiky krajské Komisi pro integraci sociálně vyloučených a účast v této komisi
- zpracování roční zprávy o plnění krajské Koncepce na integraci romské menšiny ve Zlínském kraji
- spolupráce s ústředními orgány státní správy a s Radou vlády ČR pro záležitosti romské menšiny
- shromažďování, hodnocení a spolupráce na vytváření a realizaci projektů a grantové politiky kraje pro pomoc a řešení problematiky národnostních menšin, především romské
- příprava a zpracování stanoviska kraje k návrhům zákonů a k materiálům zabývajícím se touto problematikou
- vedení přehledu o dotační politice vlády ČR a resortů např. MV ČR, MŠMT ČR, MPSV ČR aj.
- metodická spolupráce se státními i nestátními organizacemi, samosprávou měst a obcí, kteří se zabývají národnostními menšinami
- spolupráce s romskými terénními pracovníky, romskými asistenty pedagoga na území Zlínského kraje.

Krajský koordinátor každoročně pořádá semináře a porady pro romské poradce. Směrem k obcím poskytuje průběžně metodickou a koncepční činnost. Také spolupracuje se všemi neziskovými organizacemi, které se věnují integraci Romů, pomáhá jim především ve vypracovávání projektů a poskytuje metodickou pomoc při řešení integrace Romů.

Integrace Romů se dotýká také těchto odborů Krajského úřadu Zlínského kraje:

Odbor školství, mládeže a sportu Zlínského kraje

Odbor se zabývá integrací Romů, která v samostatné působnosti spadá do oblasti volnočasových aktivit dětí a mládeže, vyhlásování dotací do oblasti mládeže a sportu. Dále v přenesené působnosti koordinuje zpracování a aktualizaci dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy kraje, koordinuje zpracování a zveřejňování výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji za předchozí rok a zajišťuje předložení výroční zprávy zastupitelstvu a MŠMT. Odpovídá také za oblast prevence sociálně patologických jevů ve vztahu k mládeži.

Odbor administruje dotace vyhlášené MŠMT v programech Podpory romských žáků z rozpočtu MŠMT:

- podpora romských žáků středních škol – program vyhlášený MŠMT s cílem vytvořit pro romskou menšinu podmínky ke studiu na středních školách jako důležité součásti začlenění této minority do společnosti. Program je vyhlášen vždy na pololetí školního roku na základě požadavků škol, všechny školy mají informace o této podpoře a nabízí ji studentům. O podpoře žáků rozhoduje komise MŠMT. Školy zřizované krajem využívají tohoto programu v plné míře, ovšem ne vždy dojde k 100% podpoře všech žádostí z důvodů finančních možností tohoto programu. Ne všichni studenti dotaci vyčerpají, častým jevem je přerušení školní docházky
- financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením; financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním a financování asistentů pedagoga dle § 18 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění

pozdějších předpisů. Na základě požadavků škol zpracuje tento odbor žádost krajského úřadu o tuto účelovou dotaci. (V roce 2018 byly podpořeny projekty na 7,25 úvazků asistentů pedagoga ve výši 960 384 Kč)⁶⁹

- programy na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT. Tento program je určen pouze školám, školským zařízením i neziskovým organizacím. O podporu žádají školy s velkým zastoupením romských žáků, jelikož vyhlášení programu v sobě zahrnuje i oblast prevence rasismu a xenofobie.

Podpora z rozpočtu kraje

Odbor v samostatné působnosti administruje Fond mládeže a sportu Zlínského kraje, ze kterého jsou poskytovány dotace na sportovní aktivity a aktivity pro mládež. Podat žádost o dotaci si mohou právnické i fyzické osoby.

Podpora znevýhodněných skupin dětí a mládeže spočívá v rozmanitých iniciativách a aktivitách zaměřených hlavně na zlepšování výchozí situace a jejich integraci do hlavního vzdělávacího proudu.

Odbor sociálních věcí

Je členěn na tři oddělení.

Oddělení sociálně-právní ochrany zajišťuje integraci Romů v přenesené působnosti tím, že vydává pověření k výkonu činnosti zařízení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „SPOD“). Dále pak přes Poradní sbor zřízený hejtmanem Zlínského kraje spolupracuje na vytváření programů a koncepcí kraje v oblasti zajištění a rozvoje služeb pro rodiny s dětmi, náhradní rodinné péče, prevence sociálně patologických jevů a vytváření předpokladů pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Oddělení plánování a rozvoje sociálních služeb odpovídá za registraci sociálních služeb, administraci individuálního projektu Prevenci proti sociálnímu vyloučení ve Zlínském kraji, vytváří Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji. Cílová skupina – Romové zde není popisována samostatně, ale je zahrnuta v jiných cílových skupinách např. rodiny s dětmi, osoby ohrožené sociálním vyloučením apod.). V jejich gesci je financování sociálních služeb. Taktéž spolupracuje v oblasti prevence kriminality a protidrogové prevence na území Zlínského kraje.

Oddělení sociálních služeb se zabývá sociálními službami, zřizovanými krajem, jedná se především o služby pobytové, transformuje a humanizuje nevyhovující pobytové služby, administruje Sociální fond a podílí se na projektu Zvyšování kvality života uživatelů sociálních služeb se zdravotním postižením ve Zlínském kraji.

Odbor kultury a památkové péče

Oddělení kultury administruje Fond kultury Zlínského kraje. Neziskové organizace zabývající se integrací Romů se mohou ucházet o dotace z Fondu kultury ZK - Podpora kulturních aktivit. Dotace jsou určeny na podporu kulturních aktivit a akcí regionálního a celostátního významu zaměřených zejména na estetickou výchovu dětí a mládeže, rozvoj amatérské a místní kultury, podporu uměleckých řemesel a lidových tradic, výstavy a prezentační akce, podporu vydavatelské činnosti. O dotace mohou žádat právnické nebo fyzické osoby, které aktivně působí v oblasti zájmové i profesionální kultury.

Oddělení dotačních programů

V rámci oddělení přípravy a realizace projektů administruje projekty podpořené z fondů Evropské Unie a některé z nich pomáhají také romské menšině.

Jedná se o projekty Obědy do škol, které je podpořené z Operačního programu potravinové a materiální pomoci a hlavním cílem projektu je přispět k zdravému osobnostnímu a

⁶⁹ Zdroj: MŠMT – dotační programy

tělesnému vývoji dětí společně posuzovaných jako v hmotné nouzi, a k jejich integraci primárně do školního kolektivu, sekundárně do společnosti jako takové a vyrovnat jejich šance na prahu vzdělávací kariéry.

(více na <https://www.kr-zlinsky.cz/obedy-do-skol-ve-zlinskem-kraji-iii-cl-4663.html>)

6.2. Obce

Ve Zlínském kraji je 13 obcí s rozšířenou působností a každá tato obec má pracovníka, který se zabývá problematikou národnostních menšin.

Obecní úřad s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské menšiny a jejich integraci do společnosti podle zákona 273/2001 Sb., §5, odst. 8, o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Z tohoto titulu by měl být na každé obci s rozšířenou působností ustanovený pracovník, který tuto agendu vykonává. Obec s rozšířenou působností může uzavřít veřejnoprávní smlouvu s jinou obcí s rozšířenou působností v teritoriu kraje o zabezpečování určité činnosti (např. výkon činnosti ve prospěch romské integrace – novela §66a zákona č. 128/2000 Sb., o obcích ve znění pozdějších právních předpisů).

Krajský koordinátor metodicky a koncepčně spolupracuje s určenými pracovníky, kteří mají integraci Romů ve své náplni práce. Rozesílá na obce ke konzultaci materiály ke vzniku krajské koncepce, ke zprávě o plnění koncepce, materiály ministerstev k připomínkování a pořádá semináře a školení pro tyto pracovníky. Tabulkový přehled personálního zajištění integrace příslušníků romské menšiny na obcích s rozšířenou působností v příloze č.1.

6.3. Neziskový sektor

Zlínský kraj po obsazení funkce krajského koordinátora postupně začal spolupracovat a metodicky vést neziskové organizace, které se věnují integraci romské menšiny a působí ve Zlínském kraji. Tyto organizace působí v celém širokém spektru oblastí, jak od poskytovatelů sociálních služeb, tak kulturních, sportovních či volnočasových organizací.

Krajský koordinátor rozesílá neziskovým organizacím informace, podporuje jejich přípravu a realizaci projektů, které napomáhají romské menšině do společnosti a účastní se jejich aktivit a akcí.

Tabulkový přehled neziskových organizací věnujících se romské integraci je zaznamenán v příloze č. 2.

II. Návrhová část

Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji 2020-2024 je v souladu se Strategií romské integrace do roku 2020. Koncepce je rozdělena na analytickou část a návrhovou část. V analytické části popisuje oblast sociálně-demografickou, institucionální a konkrétní oblasti romské integrace. V návrhové části se nachází vize a cíle koncepce a aktivity kraje, které realizuje v rámci krajského úřadu zejména krajský koordinátor.

Pravidelná analýza romské menšiny žijící ve Zlínském kraji ukazuje, že Romové jsou ve velké míře bez zaměstnání a žijí v chudobě. Tato dlouhodobá nezaměstnanost má vliv na společenský status člověka, na jeho kulturní život a sociální postavení. U těchto lidí se projevuje bezradnost, obavy z budoucnosti, zadluženost, ztráta sebevědomí, ztráta pracovních návyků a mnohdy i zlost. Z této nálady mohou někteří jedinci podlehnout patologickým jevům, především drobné kriminalitě. Největší nezaměstnanost u Romů je na Vsetínsku, Uherskohradištsku a Kroměřížsku. Nejčastěji bydlí v činžovních domech v malometrážních bytech nižších kategorií. Romové využívají charitního ubytování velmi zřídka, raději bydlí u příbuzných a byty jsou pak přeplněné. To se projevuje mj. v tom, že byty jsou převážně tzv. vybydlené. Většina romské populace má v obcích trvalý pobyt. Vzdelanost u Romů převážně končí základní školní docházkou a obvyklým rysem je vysoká absence ve vyučování. Vzdelaných s maturitou je přibližně okolo 3%. Nízká vzdelanost a vysoká zadluženost u romské menšiny brání ve vstupu na pracovní trh.

Vize

Zlepšení dosavadního postavení Romů ve všech sférách života a dosažení bezkonfliktního soužití prostřednictvím spolupráce kraje s městy, obcemi a neziskovými organizacemi.

Cíle

Hlavní cíle Koncepce vycházejí z uvedené vize:

1. Zvýšení životní úrovně Romů

Je prvním cílem koncepce, který obsahuje základní oblasti, a to zvýšení kvality bydlení romské menšiny a zvýšení zaměstnanosti a boj proti zadlužování, které povedou ke zlepšení socioekonomické situace v romské menšině, dále z pohledu kraje velmi důležitá část v tomto cíli je podpora terénní práce a další sociálních či doplňkových služeb, do tohoto cíle je zavedeno také zlepšení zdravotního stavu romské menšiny, který kladně ovlivní především oblast zaměstnanosti.

2. Zvýšení vzdelanosti a uchování tradic

Je druhým cílem koncepce, který se věnuje oblasti školství, jak předškolnímu, kdy je důležité zvýšení počtu romských dětí v mateřských školách, tak základnímu střednímu školství, další částí je podpora rozvoje romské kultury a jazyka, který pomůže také k vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků.

3. Odstranění vnějších překážek k začlenění Romů do společnosti

Je třetím cílem koncepce, který se věnuje odstranění diskriminace ve všech sférách života Romů, zajištění bezpečnosti Romů, zabránění segregace a sociálního vyloučení Romů a prostorové koncentraci Romů.

Strategie pro naplnění vize a cílů

Nástrojem kraje pro naplnění vize a cílů koncepce je především metodická a koncepční pomoc vůči obcím a městům, realizace osvěty, finanční podpora neziskovým organizacím, koordinace a iniciace aktivit na území kraje a zajištění komplexnosti a provázanosti těchto aktivit.

7. Aktivity

Aktivity jsou činnosti Zlínského kraje, které realizuje v rámci krajského úřadu zejména krajský koordinátor ve spolupráci s odborně kompetentní odbory krajského úřadu dle náplně svých agend (např. sociálních věcí, školství, mládeže a sportu).

Cíl 1 Zvýšení životní úrovně Romů

Aktivita 1.1.

Metodická a podpora romských poradců obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na území Zlínského kraje

Komentář:

Aktivita je realizována formou metodických porad nebo seminářů pro romské poradce nebo kontaktní osoby obecních úřadů obcí s rozšířenou působností za účelem plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti na území Zlínského kraje.

V rámci příslušného kalendářního roku připraví krajský koordinátor min. 4 metodické porady pro obce na aktuální téma (především bydlení, zaměstnanost, sociální služby, státní sociální podpora apod.)

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Aktivita 1.2.

Metodická a finanční podpora terénní práce a dalších sociálních služeb realizovanými poskytovateli sociálních služeb na území Zlínského kraje

Komentář:

Aktivita je realizována formou jednání s NNO a obcemi za účelem vzniku nebo udržení sociálních služeb, především terénní práce.

V rámci příslušného kalendářního roku realizuje krajský koordinátor min. 8 jednání. Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Finančním zdrojem u podpory terénní práce a dalších sociálních služeb je rozpočet kraje na příslušný kalendářní rok formou rozdělení státní dotace na sociální služby v souladu s pravidly a se Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb.

Aktivita 1.3.

Podpora obcí za účelem vzniku pracovních skupin pro integraci Romů

Komentář:

Aktivita je realizována formou samostatných jednání s představiteli obcí za účelem vzniku pracovních skupin a členství krajského koordinátora ve zřízených pracovních skupinách.

V rámci příslušného kalendářního roku realizuje krajský koordinátor min. 8 jednání.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Aktivita 1.4.

Metodická podpora neziskových organizací za účelem zvýšení zaměstnanosti v romské menšině

Komentář:

Aktivita je realizována formou předávání informací obcím a neziskovým organizacím o vyhlášení dotačních titulů zaměřených na zvýšení zaměstnanosti v romské menšině, ale také na vznik sociálních podniků a metodickou pomocí při zpracování a realizaci projektů pro neziskové organizace a jednání s představiteli obcí. Jedná se o dotační tituly státního rozpočtu kapitoly MPSV ČR a informace jsou předávány průběžně.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Aktivita 1.5.

Iniciační činnost krajského koordinátora za účelem změny právních předpisů týkající plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti

Komentář:

Aktivita je realizována formou předávání návrhů krajského koordinátora na poradách pořádaných Úřadem vlády ČR za účelem změny právních předpisů týkající plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti. Jedná se o oblasti bydlení, zadluženosti, zaměstnanosti, zdraví a vzdělávání.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Aktivita 1.6.

Mapování a zpracování údajů týkající se romské menšiny ve Zlínském kraji

Komentář:

Aktivita je realizována formou předávání údajů od městských úřadů, odborných organizací a neziskových organizací krajskému koordinátorovi, který zpracovává údaje týkající se romské menšiny ve Zlínském kraji v oblasti bydlení, zaměstnanosti, vzdělávání, zdraví a kriminalitě za účelem zpracování Zprávy o stavu romské menšiny v kraji pro Úřad vlády.

V rámci této aktivity je výstupem každoroční zpráva.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Cíl 2 Zvýšení vzdělanosti a uchování tradic

Aktivita 2.1.

Metodická a finanční podpora obcím, školským zařízením a neziskovým organizacím v oblasti aktivit týkající se vzdělávání romských dětí

Komentář:

Aktivita je realizována formou metodických seminářů a jednání se školami, NNO a obcemi a předávání informací o vyhlášených dotačních titulech MŠMT ČR a RVZRK na příslušný kalendářní rok.

V rámci příslušného kalendářního roku připraví krajský koordinátor min. 2 metodické semináře.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Finančním zdrojem u podpory asistentů pedagoga je rozpočet kraje na příslušný kalendářní rok formou rozdělení státní dotace MŠMT.

Aktivita 2.2.

Metodická podpora aktivit udržení a rozvoje romského jazyka a tradic

Komentář:

Aktivita je realizována formou metodických jednání s NNO a obcemi a také pořádání kulturních akcí ve spolupráci s krajem. Krajský koordinátor metodicky podporuje možné žadatele, kteří si chtějí žádat o finanční podporu na pořádání kulturních akcí. Žádosti mohou být podány do Fondu kultury Zlínského kraje administrovaným odborem kultury a památkové péče krajského úřadu.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Aktivita 2.3.

Metodická podpora aktivit k vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků

Komentář:

Aktivita je realizována formou metodických jednání se školami, NNO a za podpory a spolupráce kraje na pořádání akcí podporujících vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Cíl 3 Odstranění vnějších překážek k začlenění Romů do společnosti

Aktivita 3.1.

Metodická podpora aktivit k odstranění všech forem diskriminace

Komentář:

Aktivita je realizována formou metodické pomoci žadatelům o projekty, které vedou k odstranění všech forem diskriminace, jak jednotlivců, tak i celých skupin vymezených rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině. V této aktivitě spolupracuje kraj na kulturních a vzdělávacích akcích, které se této oblasti věnují.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Aktivita 3.2.

Metodická podpora aktivit vedoucích k zastavení vzniku a šíření vyloučených romských enkláv, v zabránění segregace a sociálního vyloučení Romů

Komentář:

Aktivita je realizována formou jednání krajského koordinátora s obcemi ve věci zastavení vzniku a šíření vyloučených romských enkláv. Jedná se o tzv. ghettoizace a důležité jsou aktivity vedoucí k rozproštění současných romských enkláv v kraji.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

Aktivita 3.3.

Podpora a spolupráce při zajištění bezpečnosti příslušníků romských menšin potlačováním extremismu a veřejným pranýřováním rasistických projevů

Komentář:

Aktivita je realizována formou jednání se zástupci Policie ČR a obcemi. Cílem jednání s obcemi je zavedení funkce asistenta u zřízených městských policií z řad Romů, kdy obec má možnost získat dotace ze státního rozpočtu z dotačního titulu kapitoly MV ČR, o kterých obce informuje krajský koordinátor.

Finančním zdrojem této aktivity jsou provozní prostředky rozpočtu kraje na příslušný kalendářní rok s využitím státní dotace Úřadu vlády na činnost krajského koordinátora.

III. Implementační část

Za realizaci krajské Koncepce romské integrace ve Zlínském kraji 2020-2024 je zodpovědný krajský koordinátor pro romské záležitosti, který je začleněn do oddělení organizačních činností a neziskového sektoru Odboru Kancelář hejtmána.

Krajský koordinátor zajišťuje plnění aktivit uvedených v Návrhové části a také připravuje zpracování Zprávy o stavu romské menšiny za příslušný rok a území Zlínského kraje pro Úřad vlády České republiky.

Ke zpracování aktivit uvedené v předchozí části koncepce a také zprávy o stavu romské menšiny si zajišťuje informace a data od městských úřadů, veřejných a odborných institucí a neziskových organizací.

Jednotlivé krajské zprávy o stavu romské menšiny jsou pak podkladem pro zprávu celorepublikovou, kterou bere na vědomí Vláda ČR.

Zpráva o stavu romské menšiny má podávat a podat obraz situace Romů v České republice v uplynulém roce. Základním problémem pro zpracování zprávy je však nedostatek dat, která jsou pro komplexní zachycení situace Romů v České republice potřebná. Počty Romů, které jsou ve Zprávě vykazovány, jsou vždy pouze kvalifikovaným odhadem a mohou tak být do jisté míry zkreslující. Nedostatek dat souvisí s nemožností evidence etnicity osob orgány veřejné správy, která plyne ze zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jelikož dle § 4 odst. 2 uvedeného zákona: „Orgány veřejné správy nevedou evidenci příslušníků národnostních menšin.“ Absence dat je navíc umocněna v oblasti situace integrovaných Romů, kteří jsou tzv. „neviditelní“, tj. neodlišují se zřetelně od většinové populace. Data, která jsou pro zpracování Zprávy k dispozici, jsou zpravidla získávána z nejnižších úrovní institucionálního zabezpečení politik integrace Romů. Na těchto úrovních jsou tak nejčastějším zpracovatelem podkladů pro Zprávu terénní pracovníci, poskytovatelé sociálních služeb, případně romští poradci. Ti se v rámci své činnosti setkávají především s Romy, kteří se nachází v tíživé situaci a jsou příjemci poskytovaných služeb a pomoci. Zpráva tak často hovoří právě o těchto Romech, a nikoli o těch, kteří jsou integrováni do většinové společnosti, a pohled pak není vyvážený a tíživá situace jenom určité části romské menšiny je vnímána jako situace celé romské menšiny ve společnosti.

Je třeba změnit stávající přístup, kdy se otevřeně nepopisují, nesledují a nehovoří se o příčinách skutečně závažných problémů, které v konečném důsledku fakticky zhorší pozici vyloučených osob.

Proto by měla být důležitou součástí zprávy také část obsahující kroky, jak situaci řešit včetně návrhů na změny právních předpisů jak v oblasti bydlení, zadluženosti, zaměstnání nebo vzdělání. Tyto návrhy by měly být při zpracování Zprávy o stavu romské menšiny, kterou připravuje Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny, projednávány a řešeny se zástupci krajů, tj. krajských koordinátorů, kteří mají konkrétní informace ze svého území a mohou podávat návrhy pro zpracování změn právních předpisů.

Tyto změny právních předpisů by měly pomoci k větší integraci romské menšiny do společnosti nebo alespoň zamezení zhoršujícímu stavu, kterým je např. stále zvětšující se počet vyloučených lokalit po celé republice. Snahou musí být předávání pozitivních příkladů pro romskou menšinu, aby se podařilo stále většímu počtu Romů dostat z tíživé situace. Je důležité řešit zákony týkající se jak sociálního bydlení, ale také státní sociální podpory. Romové, kteří bydlí převážně v nájemních bytech obcí a měst, často svým chováním, kdy se rodiny sestěhovávají do jednoho bytu, které jsou pak přeplněné, porušují tak pravidla bydlení stanovené obcemi, které v některých případech tuto situaci neřeší. Navíc mívají města jedním z kritérií také bezdlužnost vůči městu, a to je dalším důvodem k výpovědi z nájmu obecní bytu. Proto z dalších návrhů na změnu legislativy by měly být stanoveny jednotné pravidla pro žadatele o bydlení v obecních bytech.

Pokud však o bydlení v nájemních bytech přijdou, je jejich často jedinou možností bydlení v ubytovnách, které jsou převážně v soukromém vlastnictví fyzických nebo právnických osob, kteří je mají založený právě na financování ze státní sociální podpory, i přesto, že podmínky na ubytovnách velmi často překračují hygienické parametry. Proto by měly být upraveny zákony ve vztahu nemožnosti získání státních prostředků prostřednictvím Romů v případě nevhodných podmínek k bydlení na těchto ubytovnách. Navíc ne všechny ubytovny umožňují ubytovaným zapsat si zde trvalé bydliště, což je také nutné řešit a diskutovat o změně právních předpisů. S tíživou bytovou situací je spojená otázka zaměstnanosti. V současné době při velmi dobré situaci na trhu práce, i když stále dochází k jevu „černé práce“ se daří zaměstnat Romy na základní práce, přesto určitá část Romů pracovat z důvodu zdravotních či jiných nemůže nebo nechce. A této situaci nepomáhají ani veřejně prospěšné práce na vypisované místa úřadem práce a situace těchto Romů je velmi tíživá. Řešením je pak možnost půjček, kterou je často latentním trestným činem lichvy. Romové pak zůstávají v těžké situaci a spirále, kterou nedokáží zastavit a vymanit se s ní. A především o těchto těžkých situacích se zprávy o stavu zmiňují, avšak dochází k neobjektivnímu popisu skutečnosti, kdy tyto jevy nejsou doloženy skutečnými daty, ale pouze odhady, což vede k negativnímu projektu většinové společnosti. Což má opět za následek, že zprávy obsahují informace o projevech anticiganismu u většinové společnosti a tzv. _předsudečné nenávisti. Když nejsou popsány skutečné problémy a nastíněny možnosti řešení, není pak snahou politické reprezentace skutečnou situaci řešit a dochází k tak politické korektnosti. A situace ve společnosti je stále nezměněna. Proto je velmi důležité, aby skutečné informace získané z měst a obcí v krajích byly zástupci krajů předávány ústředním orgánům k zahájení řešení jednotlivých stránek života Romů, protože tak dojde také k ovlivnění života a názorů většinové společnosti.

Slovníček základních pojmů:

Diskriminace – je skutečnost, kdy je s člověkem či se skupinou osob zacházeno nerovně a nespravedlivě na základě jeho sociokulturní (etnicita, kultura, náboženství apod.) či fyzické, resp. biologické (barva pleti, pohlaví, věk apod.) odlišnosti.

Enkláva – je část urbánního celku, jehož většinu obyvatel tvoří určitá etnická či sociální skupina. Na rozdíl od forem nedobrovolné segregace (např. ghetto) se jedná o dobrovolnou separaci (např. tzv. čínské čtvrti).

Etnicita – je příslušnost k určité sociální skupině na základě společné kultury. Na rozdíl od národnosti není zpravidla etnikum chápáno jako politický projekt, ačkoliv se jím může stát a nabýt tak podoby národa. Antropologové upozorňují na fakt, že etnicita je často jedinci nebo skupině osob připsána, bez ohledu na jejich skutečnou identitu.

Ghetto – je označení prostoru, kam jsou záměrně soustředěni jedinci, kteří jsou označeni jako příslušníci určité sociální, etnické, národnostní či náboženské skupiny.

Chudoba – rozlišuje se mezi chudobou absolutní a relativní. Absolutní chudobou se rozumí stav, kdy u člověka nedochází k uspokojování potřeb, které jsou nutné k zabezpečení jeho sociálního či fyzického přežití. Oproti tomu relativní chudoba je vymezena ve vztahu k obecně platným životním standardům ve společnosti např. EU vymezuje hranici chudoby jako 50% průměrného příjmu. Ve vztahu ke konceptu sociálního vyloučení, bývá uváděno, že chudoba není nutnou podmínkou sociálního vyloučení, ačkoli tomu tak často je. Jinak řečeno, chudý člověk nemusí být sociálně vyloučený a sociálně vyloučený nemusí být nutně chudý.

Komunita – je v širším významu společenství lidí, které je charakteristické silnou soudržností, vnitřními pouty, vědomím jednoty a společným cílem. Vůči svému okolí vystupuje komunita jako jednotný celek s vlastní identitou.

Kultura – z antropologického hlediska se jedná o komplex idejí, vzorů, hodnot a norem, které jsou historicky podmíněné a osvojené učení.

Kultura chudoby – je koncept amerického antropologa Oscara Lewise, přičemž základem tohoto konceptu je tvrzení, že lidé žijící v prostředí chudoby na okraji tržní společnosti mohou za určitých podmínek vytvářet vlastní subkulturu, která se předává z generace na generaci. Tato subkultura se bez ohledu na to, kde se vyskytne, vyznačuje mj. těmito znaky:

- nezaměstnanost a nízké příjmy
- absence formálních organizací za hranicemi rodiny
- nedůvěra v organizace majoritní společnosti
- vysoký výskyt neúplných rodin a neoficiálních partnerských vztahů
- pocity deprivace a rezignace
- tolerance sociálně patologického chování
- orientace na krátkodobý prožitek apod.

Národnost – příslušnost k určité široké sociální skupině (národu), u níž se předpokládá sdílená identita odvozená od domnělého společného původu, a to na základě jazyka, historie, společného území apod.

Rasa – jinak též plemeno. V současnosti odborníky zpravidla již zavržený termín, který je založen na představě, že lidstvo lze na základě určitých fyziologických (např. barva pokožky) a morfologických (např. tvar lebky) znaků rozlišit do kategorií. Většina vědců se shoduje, že se jedná o představu, která je z hlediska variability lidského druhu neodpovídající – laicky řečeno, že rasy neexistují.

Segregace – oddělování, odlučování, v sociální psychologii oddělování zejména na základě sociokulturních charakteristik a ekonomického statusu.

Sociálně vyloučená lokalita – dům, ulice, část města, osada apod., která nese známky sociálního vyloučení, kterými mohou být např. nízký sociální status obyvatel, špatná kvalita bydlení, nedostupnost standardních služeb, nedobrovolné prostorové oddělení od ostatních obyvatel apod.

Sociální vyloučení – je proces, kdy jsou jednotlivci či celé skupiny vytěsňovány na okraj společnosti a je jim omezován nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou dostupné ostatním členům společnosti. Mezi tyto zdroje řadíme především zaměstnání, bydlení, sociální ochrana, zdravotní péče a vzdělání.

Stigmatizace – je stav, kdy je nějaké osobě připsána negativní společenská či skupinová charakteristika. Předmětem stigmatizace, resp. stigmatu mohou být velmi různorodé charakteristiky, od dlouhodobé nezaměstnanosti po vadu řeči. Stigmatizace může mít ve svých důsledcích podobu diskriminace.

Subkultura – jednotné pojetí významu neexistuje. Zpravidla se vztahuje k určité skupině, jež se vyznačuje specifickými hodnotami, normami a vzorci chování. Ty se liší od hodnot, norem a vzorců širší společnosti, jejíž součástí daná subkultura je.

Základní škola speciální – instituce, kde se vzdělávají žáci s těžkým mentálním postižením, více vadami a autismem. Tyto školy podle dřívějších předpisů byly nazývány pomocnými školami. Diagnózu těchto žáků stanoví poradenské zařízení pedagogicko-psychologické poradny (PPP) nebo speciálně pedagogické centrum (SPC), zřizované při speciálních školách i některých dnešních základních školách, které byly dříve označovány jako školy zvláštní.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami –

- žáci se zdravotním postižením (mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování)
- žáci se zdravotním znevýhodněním, většinou se jedná o žáky se specifickými poruchami učení a chování (dyslektici, LMD apod.) nebo o žáky s lehčím postižením
- žáci se sociálním znevýhodněním, jde o žáky s nízkým sociálně kulturním postavením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou nebo o azylanty. U všech těchto skupin musí rozhodnout školské poradenské zařízení – PPP nebo SPC o jaké postižení se jedná. V praxi to znamená, že vydá po vyšetření žáka (se souhlasem rodičů) odborný posudek s podrobným popisem jak s ním má škola pracovat. Na základě těchto závěrů přijímá škola příslušná opatření.

Seznam tabulek, grafů, obrázků a map

Tabulka

1 Obyvatelstvo ve Zlínském kraji v letech 2008-2018	16
2 Přirozený přírůstek na 1 000 obyvatel ve ZK a ČR v letech 2008-2018	18
3 Přírůstek/úbytek počtu obyvatel stěhováním ve ZK v letech 2007-2018	18
4 Podíl nezaměstnaných osob k 31. 12. 2018	20
5 Pracovní neschopnost v krajích, srovnání 1. pololetí 2017 a 2018	22
6 Kvalifikovaný odhad Romů v jednotlivých krajích ČR za rok 2017	27
7 Časová projekce demografického vývoje romské menšiny v ČR	28
8 Kvalifikovaný odhad počtu Romů v jednotlivých městech Zlínského kraje 2017 ...	29
9 Počty uchazečů o VPP ve Zlínském kraji za rok 2018	37
10 Nezaměstnanost ve Zlínském kraji podle spádových oblastí obcí s rozšířenou působností	38
11 Přehled škol s vyšším počtem romských dětí, žáků a studentů v krajích v roce 2017	46
12 Seznam praktických a speciálních škol na území Zlínského kraje, školní rok 2017-2018	48
13 Celkový počet trestných činů s extremistickým podtextem zaevidovaných na území ČR v letech 2013 až 2018	51
14 Dostupnost asistentů prevence kriminality ve Zlínském kraji v roce 2018	53
15 Dostupnost domovníků – preventistů v kraji v roce 2018	54
16 Pořadí zatíženosti kraje v roce 2018 dle indexu celkové trestné činnosti	56
17 Celková kriminalita ve ZK a jednotlivých okresech ZK v letech 2009-2018	59

Graf

1 Obyvatelstvo ZK dle věkových kategorií v letech 2007-2018	17
2 Přirozený přírůstek obyvatel v ČR a ZK v letech 2008-2017	18
3 Přírůstek/úbytek počtu obyvatel stěhováním	19
4 Uchazeči o zaměstnání v ZK dle délky nezaměstnanosti	21
5 Počet dětí v mateřských školách zřizovaných obcemi ve Zlínském kraji	24
6 Vývoj celkové kriminality v ČR a Zlínském kraji v letech 2007-2016	58
7 Skladba kriminality ve Zlínském kraji v r. 2018	59

Obrázek

1 Romská vlajka	10
2 Síťování - POSBO = Pilotní ověření sociálního bydlení v Otrokovicích	43

Mapa

1 Zlínský kraj – ORP	16
2 Podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu v obcích Zlínského kraje k 31. 12. 2017	39

Příloha č. 1

Tabulka: Personální zajištění integrace příslušníků romské menšiny na obcích s rozšířenou působností

název obce	skutečný název funkce (dle organizačního řádu, pracovní náplně)	zařazení v rámci obecního úřadu (do organizační složky)	úvazek	roky ve funkci	komentář
Bystřice pod Hostýnem	Sociální pracovnice	Odbor sociálních věcí	Bez specifikace úvazku	1,5	
Holešov	Romský poradce	Odbor sociálních věcí	0,2	10	Pracovnice zároveň vykonává funkci referenta Odboru sociálních věcí a další agendy, převážně opatrovnictví, KPSS na zbývající úvazek 0,8
Kroměříž	Sociální pracovník a kurátor pro dospělé	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví	0,05	6	
Luhačovice	Vedoucí Odboru sociálního	Odbor sociálních věcí	0,1	15	
Otrokovice	Vedoucí oddělení sociální pomoci, koordinátor pro menšiny	Oddělení sociální pomoci, Odbor sociální	Bez specifikace úvazku	7	
Rožnov pod Radhoštěm	Vedoucí Odboru	Sociální odbor	0,01	3	
Uherský Brod	Sociální pracovník	Odbor sociálních věcí	Bez specifikace úvazku	8	
Uherské Hradiště	Vedoucí oddělení PSS: sociální pracovník, referent společné státní správy a samosprávy, referent sociálních	Odbor sociálních služeb	Bez specifikace úvazku		Agendě se sekundárně věnuje také další pracovnice oddělení

	věcí				
Valašské Klobouky	Sociální pracovník	Odbor sociálních věcí	0,01	2	Součást pracovního úvazku
Valašské Meziříčí	Vedoucí oddělení sociální práce a sociálních služeb	Odbor sociálních věcí	Bez specifikace úvazku	4	Pracovník vykonává funkci vedoucí oddělení, sociálního kurátora, sociální pracovníce, romského koordinátora a protidrogového koordinátora
Vizovice	Funkce není v organizačním řádu pojmenována	Sociální odbor - vedoucí	Bez specifikace úvazku	14	Plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a příslušníků národnostních menšin a jejich integraci do společnosti
Vsetín	Romský poradce	Odbor sociálních věcí	0,2	2	Pracovník zároveň vykonává funkci terénního sociálního pracovníka na 0,8 úvazku
Zlín	Vedoucí oddělení sociální práce	Odbor	Bez specifikace úvazku		
celkem			0,57		

Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji za rok 2018

Příloha č. 2

Tabulka: Neziskové organizace věnující se romské integraci

název organizace	obec	zaměření
Argo z.s. Společnost dobré vůle Zlín	Holešov, Kroměříž, Uherský Ostroh, Uherský Brod, Valašské Meziříčí, Zlín	Terénní sociální práce
Charita Holešov	Holešov	Převážně romská mládež
Charita Valašské Meziříčí	ORP Valašské Meziříčí	Služby prevence
Agarta	Vsetín	Terénní programy, kontaktní centrum
Azylový dům pro matky s dětmi, o.p.s.	Vsetín	SAS pro rodiny s dětmi, azylové bydlení
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	Vsetínsko	SAS pro rodiny s dětmi; kulturně-společ. aktivity na podporu integrace, NDZM
Dživ Lačes	Vsetín	Organizace volnočasových aktivit pro děti a mládež, kult.-společ. akce na podporu integrace
Elim Vsetín, o.p.s.	Vsetín	Terénní programy, azylové bydlení, soc.rehabilitace
Charita Vsetín	Vsetín	NZDM
Na cestě, z.s.	Vsetín	Terénní programy, NZDM
Spolek Pod křídly	Vsetín	Dům na půl cesty
TSP org.složka města Vsetín	Vsetín	Terénní programy
VKCI Vsetín,o.p.s.	Vsetín	Občanská poradna
Sdružení dětí a mládeže Romů ČR	Zlín	Pořádání výstav
SKLÁDANKA, z.s	Zlín	Programy pro osoby s mentálním postižením

Zdroj: Zpráva o stavu romské menšiny ve Zlínském kraji za rok 2018